

«Οι εμπορικές σχέσεις ΕΕ-ΗΠΑ»

Η Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και
Επενδύσεων
(Transatlantic Trade and Investment Partnership -
TTIP)

Δήμητρα Σακαρέλη

15/11/2017

Περίληψη

Το θέμα της παρούσας εργασίας είναι οι διατλαντικές εμπορικές σχέσεις με ιδιαίτερη εστίαση στην υπό διαπραγμάτευση εμπορική συμφωνία, την Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων –ΤΤΙΡ.

Η εργασία μελετά το πολυσχιδές και πολυεπίπεδο πλαίσιο των διατλαντικών εμπορικών σχέσεων ως αναπόσπαστου παράγοντα ευημερίας στις δυο πλευρές του Ατλαντικού αλλά και του τρόπου που λειτουργεί και εξελίσσεται το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα.

Η εργασία σκοπό έχει να επισημάνει την σημασία σύναψης μιας διατλαντικής εμπορικής συμφωνίας όπως η ΤΤΙΡ για δύο πολύ σημαντικούς λόγους. Πρώτον, για να διασφαλιστεί η μελλοντική ευημερία των οικονομιών των δύο εταίρων μέσα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο και ανταγωνιστικό παγκόσμιο εμπορικό περιβάλλον και δεύτερον, γιατί η εν λόγω συμφωνία μπορεί να αποτελέσει την συμφωνία - αναφοράς για το περιεχόμενο νέων συμφωνιών ελεύθερου εμπορίου αλλά και την βάση της πολυμερούς εμπορικής συνεργασίας του μέλλοντος.

Στο α' κεφάλαιο μελετάται η εξελικτική πορεία της διατλαντικής εμπορικής σχέσης ήδη από τα πρώτα βήματα της. Στο β' κεφάλαιο αναλύεται το πολύπλοκο πλαίσιο των διατλαντικών ανταλλαγών και αναδεικνύεται ο βαθμός αλληλεξάρτησης των δύο οικονομιών μέσα στο ευρύτερο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Ως μελέτη περίπτωσης της διατλαντικής εμπορικής εταιρικής σχέσης, εξετάζεται η ΤΤΙΡ, η σημαντικότερη, ίσως, εμπορική συμφωνία που έχει τεθεί υπό διαπραγμάτευση στο διεθνές οικονομικό και εμπορικό σύστημα.

Η εργασία καταλήγει στα ακόλουθα συμπεράσματα:

Η σχέση των δύο εταίρων διακρίνεται τόσο από την διάσταση του ανταγωνισμού, όσο και της συνεργασίας, με πολιτικές και οικονομικές εκφάνσεις που δεν γίνονται πάντα

διακριτές καθώς συχνά η μια διεισδύει στην άλλη και αποτελούν ένα ενιαίο, αδιάσπαστο σύνολο. Το μέγεθος και η σημασία τους, ως οι μεγαλύτερες οικονομικές δυνάμεις αλλά και ως οι περισσότερο αναπτυγμένες οικονομίες, τις υποχρεώνει να λαμβάνουν υπόψη η μία την άλλη.

Η ΤΤΙΡ, είναι μια εμπορική συμφωνία η οποία υπερβαίνει κατά πολύ το στενά οικονομικό και εμπορικό πλαίσιο. Διεισδύει στον χώρο των εργασιακών, της ασφάλειας τροφίμων, του περιβάλλοντος, του δημόσιου τομέα, των προσωπικών δεδομένων και της επίλυσης των επενδυτικών διαφορών. Επιπλέον, επιδιώκει την ανάκτηση της ηγεμονικής θέσης των δημιουργών της στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, δημιουργώντας ένα γεωστρατηγικό χώρο ενιαίων κανόνων.

Οι αντιδράσεις, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, ποικίλες, τόσο από τους εμπορικούς δρώντες όσο και από την κοινωνία των πολιτών καθώς πιστεύεται ότι απειλούνται κεκτημένα δικαιώματα σε διάφορα πεδία, όπως των εργασιακών, της ασφάλειας τροφίμων, του περιβάλλοντος, του δημόσιου τομέα.

Εάν η συμφωνία ολοκληρωθεί θα σημάνει μια νέα εποχή για την παγκόσμια εμπορική συνεργασία, καθώς θα αποτελέσει τη συμφωνία - αναφορά για το περιεχόμενο των μελλοντικών συμφωνιών ελεύθερου εμπορίου.

Λέξεις κλειδιά: διεθνές εμπόριο, Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (ΤΤΙΡ), εμπορικές συμφωνίες, οικονομικές σχέσεις, κανονιστική συνεργασία, κανονιστικά πρότυπα.

Πίνακας Περιεχομένων

Συντομογραφίες	4
Εισαγωγή	7
Κεφάλαιο 1. Η Ιστορική Εξέλιξη της Διατλαντικής Συνεργασίας	9
1.1 Πρώιμες Επαφές (1945 -1990): Η πορεία για στενότερη συνεργασία.....	9
1.2 Οι Διατλαντικοί Διάλογοι.....	13
1.2.1 Η Διατλαντική Διακήρυξη (1990).....	13
1.2.2 Το Θεσμικό Πλαίσιο Διαβούλευσης	15
1.2.3 Αποτίμηση του Διαλόγου	16
1.2.4 Η Νέα Διατλαντική Ατζέντα (1995).....	17
1.2.5 Κοινό Σχέδιο Δράσης για τις Οικονομικές Σχέσεις (1995).....	19
1.2.6 Αποτίμηση του Διαλόγου	20
1.3 Συνεργασία σε Πολλά Επίπεδα: Ο Διατλαντικός Επιχειρηματικός Διάλογος (1995) και Άλλοι Διάλογοι.....	23
1.4 Η Διατλαντική Οικονομική Εταιρική Σχέση (1998)	27
1.4.1 Το Θεσμικό Πλαίσιο της Διατλαντικής Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης	28
1.4.2 Αποτίμηση του Διαλόγου	29
1.5 Το Διατλαντικό Οικονομικό Συμβούλιο (2007).....	30
1.6 Η Διατλαντική Σχέση στο Πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου	32
1.7 Μετά το Αδιέξοδο του Γύρου της Ντόχα	35
1.8 Η Διατλαντική Σχέση Μέσα Από την Σχέση με Άλλες Χώρες.....	37
1.8.1 Διμερείς Συμφωνίες της ΕΕ με Τρίτες Χώρες.....	39
1.8.2 Διμερείς Συμφωνίες των ΗΠΑ με Τρίτες Χώρες	40
Κεφάλαιο 2. Οι εμπορικές σχέσεις ΕΕ και ΗΠΑ	43
2.1. Η Φύση της Διατλαντικής Οικονομικής Σχέσης.....	43
2.2 Βασικά Οικονομικά Μεγέθη: Η Θέση των ΗΠΑ & ΕΕ στον Κόσμο.....	44
2.3 ΕΕ: Σημαντικοί Εμπορικοί Εταίροι.....	48
2.4 ΗΠΑ: Σημαντικοί Εμπορικοί Εταίροι	50
2.5 Το Εμπόριο Αγαθών	52
2.6 Το Εμπόριο Υπηρεσιών	58
2.7 Η Ροή Επενδύσεων.....	61
2.7.1 Αμερικανικές Επενδύσεις στην ΕΕ.....	64
2.7.2 Ευρωπαϊκές Επενδύσεις στις ΗΠΑ	65
2.8 ΤΤΙΡ: Η Αναμενόμενη Κατάληξη της Διατλαντικής Εταιρικής Σχέσης;.....	66
Κεφάλαιο 3. Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων	69
3.1 Οι Διαπραγματεύσεις για την Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων	69
3.1.1 Η Διαδικασία Διαπραγμάτευσης.....	69
3.1.2 Διαπραγματεύσεις σε Περιβάλλον Άκρας Μυστικότητας	71
3.1.3 Δομή των Διαπραγματεύσεων	73
3.2 Περιεχόμενο της Διατλαντικής Εταιρικής Σχέσης Εμπορίου και Επενδύσεων.....	73
3.2.1 Πρόσβαση στην Αγορά	74

3.2.1.1 Αγαθά	74
3.2.1.2 Υπηρεσίες	75
3.2.1.3 Δημόσιες Συμβάσεις	75
3.2.2 Κανονιστική Σύγκλιση.....	76
3.2.2.1 Τεχνικά Εμπόδια στο Εμπόριο.....	76
3.2.3 Κανόνες.....	77
3.2.3.1 Αειφόρος Ανάπτυξη	77
3.2.3.2 Ενέργεια και Πρώτες Ύλες	77
3.2.3.3 Τελωνειακά Θέματα & Διευκόλυνση Εμπορίου	78
3.2.3.4 Ανταγωνισμός.....	78
3.2.3.5 Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις	78
3.2.3.6 Επενδύσεις	80
3.2.3.7 Πνευματική Ιδιοκτησία – Γεωγραφικές Ενδείξεις.....	80
3.3 Ο Δημόσιος Διάλογος για την ΤΤΙΡ: Μύθοι και Πραγματικότητα.....	83
3.3.1 Τα Αναμενόμενα Οφέλη	85
3.3.2 Κριτική και Αντιδράσεις.....	88
3.4 Η Ελλάδα και η ΤΤΙΡ	91
3.5 Αδιέξοδο ή Επανεκκίνηση της ΤΤΙΡ ως η Νέα “Trump Trade & Investment Partnership”;	93
Αντί Επιλόγου	94
Ελληνική Βιβλιογραφία	99
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία.....	99

Πίνακες

Πίνακας 1 - Χρήση του Μηχανισμού Επίλυσης Διαφορών από ΕΕ & ΗΠΑ στον ΠΟΕ	35
Πίνακας 2 - Τύποι εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ - Τρέχουσα κατάσταση	39
Πίνακας 3 - Εμπορικές Συμφωνίες ΕΕ	40
Πίνακας 4 - Εμπορικές Συμφωνίες ΗΠΑ.....	42
Πίνακας 5 - Ροή Αγαθών ΕΕ - ΗΠΑ, (2000-2017).....	53
Πίνακας 6 - Εμπόριο Υπηρεσιών ΕΕ - ΗΠΑ	58
Πίνακας 7 - Ροές & Απόθεμα ΑΞΕ ΕΕ- ΗΠΑ (1994-2012)	63
Πίνακας 8 - Ολοκλήρωση 15ου Γύρου Διαπραγματεύσεων: Πρόδος ανά Θεματική Ενότητα	82

Γραφήματα

Γράφημα 1 - Παγκόσμιο ΑΕΠ, 2016	45
Γράφημα 2 - Παγκόσμιο Εμπόριο Αγαθών (%), 2016	46
Γράφημα 3 - Μεριδίο Εισαγωγών - Εξαγωγών ΕΕ & ΗΠΑ στο Παγκόσμιο Εμπόριο Αγαθών (2003-2013)	46
Γράφημα 4 - Οι μεγαλύτεροι Εμπορικοί Εταίροι της ΕΕ, 2016	48
Γράφημα 5 - Εμπορικές Σχέσεις ΕΕ με Υπόλοιπο Κόσμο - Εισαγωγές , 2016	49
Γράφημα 6 - Εμπορικές Σχέσεις ΕΕ με τον Υπόλοιπο Κόσμο, Εξαγωγές, 2016.....	49
Γράφημα 7 - Οι 10 Μεγαλύτεροι Εμπορικοί Εταίροι των ΗΠΑ, 2016.....	50
Γράφημα 8 - Εμπορικές Σχέσεις ΗΠΑ με Υπόλοιπο Κόσμο, Εισαγωγές, 2016	51
Γράφημα 9 - Εμπορικές Σχέσεις ΗΠΑ με Υπόλοιπο Κόσμο, Εξαγωγές, 2016.....	52
Γράφημα 10 - Εμπόριο Αγαθών ΕΕ- ΗΠΑ (2000-2016)	54
Γράφημα 11 - Εμπόριο Αγαθών ΕΕ-ΗΠΑ, ανά κατηγορία προϊόντων, 2016.....	55
Γράφημα 12 - Εμπόριο Αγαθών ΕΕ- ΗΠΑ, Μέγεθος Επιχειρήσεων	56
Γράφημα 13 - Εμπόριο Αγαθών ΕΕ -ΗΠΑ, κατά κύρια οικονομική Δραστηριότητα	57
Γράφημα 14 - Εμπόριο Υπηρεσιών ΕΕ- ΗΠΑ, 2008- 2012	59
Γράφημα 15 - Εμπόριο Υπηρεσιών ΕΕ- ΗΠΑ, ανά κλάδο δραστηριότητας, 2013.....	60
Γράφημα 16 - Εμπόριο Υπηρεσιών ΕΕ- ΗΠΑ :Μεριδίο ανά κατηγορία Υπηρεσίας (%), 2016	61
Γράφημα 17 - Ροή & Απόθεμα Άμεσων Ξένων Επενδύσεων ΕΕ-ΗΠΑ (1994-2012).....	64

Συντομογραφίες

ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΤΤΙΡ	Transatlantic Trade and Investment Partnership
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΠΟΕ	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
TABC	Transatlantic Business Council
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
FAC-Trade	Foreign Affairs Council/Trade
TPC	Trade Policy Committee
USTR	United States Trade Representative
ISDS	Investor-State Dispute Settlement
CETA	Comprehensive Economic and Trade Agreement
ICT	Information and Communication Technology
MME	Μικρές & Μεσαίες Επιχειρήσεις
ACTA	Anti-Counterfeiting Trade Agreement
ΚΕΠΕ	Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών
TPP	Trans -Pacific Partnership
ΕΚΑΧ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα & Χάλυβα
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
GATT	General Agreement on Tariffs & Trade
SPS	Agreement on Sanitary & Phytosanitary Measures
GATS	General Agreement on Trade in Services
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας & Ανασυγκρότησης
ΕΠΣ	Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας
GMO	Genetically Modified Organism
TABD	Transatlantic Business Dialogue
TACD	Transatlantic Consumer Dialogue
ΤΕΡ	Transatlantic Economic Partnership
TLD	Transatlantic Legislators Dialogue

TAED	Transatlantic Environmental Dialogue
CPSC	US Consumer Product Safety Commission
WIPO	World Intellectual Property Organisation
TEPEG	TEP Environmental Group
TALD	Transatlantic Labor Dialogue
SLG	Senior Level Group
SG	Steering Group
TEC	Transatlantic Economic Council
PEA	Positive Economic Agenda
DSU	Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes
DSB	Dispute Settlement Body
NAFTA	North America Free Trade Agreement
TIFA	Trade and Investment Framework Agreements
BIT	Bilateral Investment Treaties
ECIPE	European Centre For International Political Economy
CEPR	Centre of European Policy Research
EOK	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
APEC	Asian Pacific Economic Cooperation
RCEP	Regional Comprehensive Economic Partnership
HB	Ηνωμένο Βασίλειο

Εισαγωγή

Η διατλαντική σχέση μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΕΕ) και Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (εφεξής ΗΠΑ), μολονότι αναμφισβήτητα πλούσια και σύνθετη από διπλωματικής, πολιτιστικής και πολιτικής άποψης, ανέκαθεν είχε μια κυρίαρχη οικονομική διάσταση η οποία κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου συνδέθηκε με το στοιχείο της ασφαλείας και σταδιακά εξελίχτηκε σε μια σχέση αυξανόμενης αλληλεξάρτησης και αλληλοδιείσδυσης.

Το μέγεθος των δύο οικονομιών και ο όγκος των μεταξύ τους εμπορικών συναλλαγών καθώς και οι θεσμοθετημένοι μεταξύ τους διάλογοι συνιστούν τα κεντρικά χαρακτηριστικά αυτής της σχέσης. Η οικονομική αυτή αλληλεξάρτηση που αποτυπώνεται στις εμπορικές ανταλλαγές και στις ροές επενδύσεων και ανθρώπινου δυναμικού μεταξύ των δυο πλευρών του ατλαντικού καθιστούν αυτή την σχέση περισσότερο ολοκληρωμένη από οποιαδήποτε άλλη. Αυτός ο εντυπωσιακός βαθμός ολοκλήρωσης είναι αποτέλεσμα υψηλού βαθμού ανοίγματος και στις δύο πλευρές.

Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένα σοβαρά εμπόδια μεταξύ τους. Η Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (εφεξής ΤΤΙΡ) επιχειρεί να γκρεμίσει τα τελευταία εμπόδια μεταξύ των δύο οικονομιών δημιουργώντας μια ενιαία αγορά. Η ΤΤΙΡ, το αποκορύφωμα της διατλαντικής εταιρικής σχέσης όπως αυτή εξυφάνεται τα τελευταία εξήντα χρόνια, είναι ίσως η σημαντικότερη οικονομική συμφωνία που έχει τεθεί υπό διαπραγμάτευση στο διεθνές οικονομικό και εμπορικό σύστημα.

Η ΤΤΙΡ, αν τεθεί σε ισχύ, θα φέρει σημαντικές αλλαγές στην αμερικάνικη και στην ευρωπαϊκή οικονομία, ενώ εξίσου μεγάλης βαρύτητας αναμένεται να είναι οι συνέπειες της σε όλο το φάσμα του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Η συμφωνία θα μπορούσε να αποτελέσει ένα θετικό σοκ για την παγκόσμια οικονομία η οποία περισσότερο από ποτέ έχει ανάγκη από τη δημιουργία νέων μηχανισμών ανάπτυξης.

Η εργασία εξετάζει την εξελικτική πορεία της διατλαντικής εμπορικής σχέσης μέσα από τους θεσμοθετημένους διαλόγους όσο και από τις εμπορικές συναλλαγές των

δρώντων. Μεθοδολογικά, η ιστορική αναδρομή αποτελεί το κεντρικό εργαλείο μελέτης των εμπορικών διατλαντικών σχέσεων που εκκινούν από απλές πολιτικές δηλώσεις και συνόδους κορυφής για να καταλήξουν στην υπό διαπραγμάτευση συμφωνία και το ευρύτατο περιεχόμενο της. Επιπλέον, η εργασία επικεντρώνεται στην επεξεργασία και ανάλυση στατιστικών στοιχείων από βάσεις δεδομένων διεθνών οργανισμών όπως της World Bank, OECD, WTO, IMF και Eurostat, προκειμένου να διερευνηθεί η αλληλεπίδραση των δυο οικονομιών σε επίπεδο εμπορικών συναλλαγών, αγαθών, υπηρεσιών και επενδυτικών ροών . Η εργασία βασίζεται σε συνδυασμό βιβλιογραφικής έρευνας και αρθρογραφίας από τις εγκυρότερες ιστοσελίδες και εφημερίδες, λόγω και του επίκαιρου χαρακτήρα του θέματος.

Η εργασία αναπτύσσεται σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο παρουσιάζεται η διατλαντική σχέση όπως αρθρώνεται και σταδιακά εξελίσσεται μέσα από τους θεσμοθετημένους διαλόγους μεταξύ των δύο πλευρών από την περίοδο αμέσως μετά των δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και μέχρι την έναρξη των διαπραγματεύσεων για την ΤΤΙΡ. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται οι εμπορικές εκφάνσεις αυτής της διατλαντικής σχέσης μέσα από τον τεράστιο όγκο των καθημερινών τους συναλλαγών και επενδυτικών ροών. Το μέγεθος αυτών των δύο οικονομιών από μόνο του εξηγεί γιατί αυτοί οι δύο εταίροι δεν μπορούν παρά να λαμβάνουν υπόψη ο ένας τον άλλο ακόμη και στις σχέσεις τους με τρίτους. Τέλος, στο τρίο κεφάλαιο εκτίθεται το πλαίσιο της ΤΤΙΡ, από την στιγμή που δόθηκε η διαπραγματευτική εντολή μέχρι το πέρας του πρόσφατου (15^{ου}) γύρου διαπραγματεύσεων. Η μελέτη επικεντρώνεται στο περιεχόμενο της συμφωνίας και οι θεματικές που περιλαμβάνει καθώς και το επίπεδο προόδου στην διαπραγμάτευση κάθε θεματικής. Ειδική μνεία γίνεται στον δημόσιο διάλογο που έχει γίνει, στην κριτική που έχει διατυπωθεί, καθώς και στους μύθους που έχουν εξυφανθεί γύρω από το περιεχόμενο και τις συνέπειες της. Αναπτύσσονται τέλος τα πλεονεκτήματα που αναμένονται από την σύναψη της συμφωνίας για τους δύο εταίρους αλλά και για το σύνολο του παγκόσμιου εμπορικού συστήματος, καθώς και τα πιθανά σενάρια σχετικά με το μέλλον της υπό διαπραγμάτευσης συμφωνίας.

Κεφάλαιο 1. Η Ιστορική Εξέλιξη της Διατλαντικής Συνεργασίας

1.1 Πρώιμες Επαφές (1945 -1990): Η πορεία για στενότερη συνεργασία

Ήδη από την μεταπολεμική περίοδο, η ευρωπαϊκή ενοποιητική διαδικασία υπήρξε συνυφασμένη και στενά ενσωματωμένη με την διατλαντική διάσταση. Στα πρώτα της βήματα η σχέση αυτή εκκίνησε με το σχέδιο οικονομικής βοήθειας των ΗΠΑ προς την κατεστραμμένη Ευρώπη, γνωστό ως Σχέδιο Marshall, την στενή συνεργασία των Shuman και Monnet με τις Διοικήσεις Truman και Eisenhower, ενώ κορυφώθηκε με την αναγνώριση της νεοσυσταθείσας Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (εφεξής ΕΚΑΧ) από τις ΗΠΑ.

Η διατλαντική οικονομική συνεργασία εγκαινιάστηκε το 1944 με τη δημιουργία του θεσμικού πλαισίου του Bretton – Woods, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) και της Παγκόσμιας Τράπεζας, και με στόχο τη δημιουργία σταθερών συνθηκών για τις παγκόσμιες οικονομικές ανταλλαγές στην μεταπολεμική περίοδο. Σύμφωνα με αυτό το πλαίσιο, ο προστατευτισμός και οι ανταγωνιστικές νομισματικές υποτιμήσεις θα έπρεπε να αποφεύγονται προκειμένου να εμποδωθεί η ειρήνη και να προωθηθεί η οικονομική ανάπτυξη.

Το 1953, η Διοίκηση Eisenhower ήταν από τις πρώτες που τοποθέτησε διπλωμάτη αποκλειστικά αφιερωμένο στον νέο ευρωπαϊκό θεσμό, ενώ ακριβώς το επόμενο έτος η αντιπροσωπεία της ΕΚΑΧ απέκτησε το δικό της γραφείο στην Ουάσιγκτον. Εξήντα περίπου χρόνια αργότερα η ευρωπαϊκή αυτή αντιπροσωπεία έχει εξελιχθεί σε μια πλήρη διπλωματική αποστολή (Delegation of the European Union to the United States) που εκπροσωπεί την ΕΕ πλέον, στις συναλλαγές της με τις ΗΠΑ.

Οι επαφές μεταξύ των δύο πλευρών ήταν στενές ήδη από την αρχή της ίδρυσης αυτών των γραφείων. Ο πρώτος Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (εφεξής Επιτροπής) Walter Hallstein επισκεπτόταν συχνά την Ουάσιγκτον. Οι συνομιλίες του άφησαν καθαρό αποτύπωμα στην ομιλία που μετέπειτα απεύθυνε ο Πρόεδρος Kennedy στην ημέρα της Ανεξαρτησίας στη Φιλαδέλφεια το 1962. Η ομιλία του είχε διττό χαρακτήρα. Καταρχήν πρότεινε μια «διατλαντική συνεργασία μεταξύ ίσων»

αλλά και μια «Διακήρυξη Αλληλεξάρτησης» μεταξύ του «Νέου Κόσμου» και της «Νέας Ευρώπης». Ήταν δε ο ίδιος ο οποίος στις συζητήσεις του με τον Πρωθυπουργό Macmillan στήριζε με θέρμη την προσχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες.

Το Μεγάλο Σχέδιο του Kennedy για τις διατλαντικές σχέσεις περιλάμβανε επίσης μεγαλύτερη συνεργασία σε οικονομικά ζητήματα (Kennedy 1962). Η επιτυχία της κοινής αγοράς της ΕΕ - η οποία επέκτεινε σημαντικά το ενδοκοινοτικό εμπόριο - έκανε τις ΗΠΑ να ανησυχούν ότι τα δικά της προϊόντα θα παραμείνουν εκτός αγοράς. Υπό αυτή την απειλή, ο Kennedy πίεσε το Κογκρέσο να εγκρίνει την Trade Expansion Act το 1962, νόμο που έδινε την άδεια να διαπραγματευτεί η αμερικανική διοίκηση τη μείωση των δασμών κατά 50%. Συνέπεια των προαναφερόμενων εξελίξεων ήταν η έναρξη ενός πολύ φιλόδοξου γύρου στο πλαίσιο της GATT για τη μείωση των δασμών ως μέσου άμβλυνσης των αρνητικών επιπτώσεων που θα έφερνε η κοινή ευρωπαϊκή αγορά. Ο γύρος αυτός έμεινε γνωστός ως Γύρος Kennedy ο οποίος ολοκληρώθηκε περί τα τέλη του 1960 και θεωρείται ακόμη και σήμερα η πιο φιλόδοξη απόπειρα περικοπής δασμών που έγινε ποτέ (Erixon, F., 2012).

Η διατλαντική οικονομική σχέση άλλαξε με πολλούς τρόπους. Η κατάργηση των δασμών στο πλαίσιο της ΕΟΚ και η επιβολή ενός κοινού εξωτερικού δασμολογίου οδήγησε σε σημαντικές ξένες επενδύσεις στην ΕΕ και σε μαζική εγκατάσταση αμερικανικών εταιρειών σε αυτή. Οι 1.500 αμερικανικές θυγατρικές εταιρείες στην Ευρώπη το 1958 πολλαπλασιάστηκαν σε πάνω από 4.000 το 1966 (Grosser, A., 1980). Ο "εξαμερικανισμός" διαφόρων βιομηχανιών οδήγησε, μάλιστα, σε διαμαρτυρίες στη Γαλλία (Schreiber-Servan, J.J., 1968).

Η πτώση του τείχους του Βερολίνου και η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης δημιούργησαν μια νέα προοπτική για τις διατλαντικές σχέσεις. Η πτώση του τείχους του Βερολίνου, για κάποιους, μάλιστα, θεωρήθηκε το μεγαλύτερο από κοινού επίτευγμα των ΗΠΑ και της ΕΕ.

Η ατζέντα του προέδρου Bush για μια «ενοποιημένη και ελεύθερη Ευρώπη σε ειρήνη με τον εαυτό της» δεν θα είχε πραγματοποιηθεί εάν οι ΗΠΑ και Ευρώπη δεν είχαν

δράσει από κοινού. Το 1989, στην συνάντηση κορυφής με τον Mikhail Gorbachev στην Μάλτα και στις μετέπειτα συναντήσεις του στο πλαίσιο του NATO, ο πρόεδρος Bush διατύπωσε την έννοια της «ενοποιημένης και ελεύθερης Ευρώπης». Ο Bush εκείνη τη χρονική στιγμή αποζητούσε την στήριξη του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Jacques Delors, για την προοπτική της γερμανικής ενσωμάτωσης στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής οικογένειας και της βορειοατλαντικής συμμαχίας.

Το τέλος του ψυχρού πολέμου προκάλεσε σημαντικές μεταβολές στο γεωπολιτικό περιβάλλον. Η πρότερη αντιπαράθεση των δύο αντίπαλων μπλοκ εξουσίας αντικαταστάθηκε από ένα περισσότερο πολύπλοκο πλέγμα σχέσεων και προκλήσεων για την αντιμετώπιση νέων κινδύνων. Οι δύο εταίροι είδαν τον εαυτό τους αντιμετώπιζε με νέες απειλές και προκλήσεις. Η διεθνής τρομοκρατία, τα όπλα μαζικής καταστροφής, οι περιφερειακές συγκρούσεις ήταν κάποια από τα θέματα που απασχολούν την παγκόσμια κοινότητα μέχρι και τις μέρες μας.

Οι αλλαγές που συντελέστηκαν στο γεωπολιτικό περιβάλλον αλλά και η σταδιακή ενδυνάμωση της Ευρώπης και καθιέρωσης της ως παγκόσμιου πολιτικού και στρατηγικού παράγοντα οδήγησαν σε επανεξέταση των σχέσεων ΕΕ-ΗΠΑ στο τέλος του ψυχρού πολέμου. Ο διάλογος μεταξύ των δύο εταίρων ενισχύθηκε. Η διμερής συνεργασία διευρύνθηκε μέσα από την εγκαθίδρυση μιας σειράς διαλόγων και τη σύσταση θεσμικών οργάνων σε διάφορα επίπεδα.

Αναγκαία προϋπόθεση για την πραγμάτωση μιας ουσιαστικής συνεργασίας μεταξύ κρατών ή ομάδων κρατών που επιδιώκουν στενότερη σχέση, αποτελεί ο τακτικός διάλογος. Στη βάση αυτή έλαβαν χώρα ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 ετησίως σύνοδοι κορυφής, εκ περιτροπής σε ΕΕ και ΗΠΑ, μεταξύ του Προέδρου της Επιτροπής, του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Προέδρου των ΗΠΑ. Με την προετοιμασία των συνόδων είχε επιφορτιστεί μια ομάδα εργασίας ανώτερου

επιπέδου (Senior Level Working Group) αποτελούμενη από αξιωματούχους της Επιτροπής και του αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών (EU External Action, 2013).¹

Οι διατλαντικές σχέσεις ωστόσο ξεπερνούσαν το διακυβερνητικό επίπεδο επηρεάζοντας τις επιμέρους ομάδες που αποτελούσαν την ευρωπαϊκή και την αμερικανική κοινωνία. Έτσι, δημιουργήθηκε μια σειρά θεματικών διαλόγων στη διαδικασία των οποίων μετείχαν ρυθμιστικές αρχές, επιχειρηματίες, καταναλωτές, επιστήμονες, ακαδημαϊκοί αλλά και απλοί πολίτες.

Παράλληλα με τις γρήγορες αλλαγές που συνέβαιναν στο ευρωπαϊκό περιβάλλον όπως ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, διεύρυνση, ατζέντα 2000 και δημιουργία της ευρωζώνης, οι θεσμοθετημένες διατλαντικές σχέσεις άλλαξαν δραματικά.

Αλλαγές στο παγκόσμιο σκηνικό συνέβαιναν τόσο στο εμπορικό όσο και στο χρηματοπιστωτικό χώρο. Αναφορικά με τα εμπορικά θέματα, ο Γύρος της Ουρουγουάης και η Διάσκεψη στο Μαρακές αντικατέστησαν τη GATT με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (εφεξής ΠΟΕ), έθεσαν δασμολογικά εμπόδια στα γεωργικά προϊόντα, προσφέροντας ένα ισχυρό και δεσμευτικό μηχανισμό διευθέτησης διαφορών, εισήγαγαν την Συμφωνία για τα Υγειονομικά και Φυτουγειονομικά μέτρα (Agreement on Sanitary & Phytosanitary Measures- SPS), και μαζί με την γενική συμφωνία για το εμπόριο υπηρεσιών (GATS) διεύρυνε το πεδίο του ελεύθερου εμπορίου περιλαμβάνοντας σε αυτό νέους τομείς εμπορικής δραστηριότητας όπως οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και οι τηλεπικοινωνίες. Αλλαγές επίσης συνέβησαν και στο διεθνές μακροοικονομικό περιβάλλον με τους G7 να γίνονται G8, ενώ η χρηματοπιστωτική κρίση που εξελισσόταν την δεκαετία του 1990 στην Ασία έκανε φανερή την ανάγκη για αλλαγές στον τρόπο που το Διεθνές

¹ Η πιο πρόσφατη σύνοδος κορυφής έγινε στις Βρυξέλλες στις 26 Μαΐου 2014 με τη συμμετοχή του Προέδρου της Επιτροπής Jose Manuel Barroso, του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Herman Van Rompuy και του Προέδρου των ΗΠΑ Barack Obama. Αντικείμενο συζήτησης αποτέλεσαν μεταξύ άλλων η οικονομική ανάκαμψη, η κλιματική αλλαγή, η TTIP καθώς και ζητήματα ασφάλειας και εξωτερικής πολιτικής (US Mission to the European Union, 2014).

Νομισματικό Ταμείο (εφεξής ΔΝΤ) χορηγούσε δάνεια ενώ έφερε προτάσεις για νέα διεθνή προληπτική εποπτεία των τραπεζών (Cleireacain, S., 1999).

Παράλληλα με τις αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον, δειλά βήματα γίνονταν και στο εμπορικό περιβάλλον. Τα πρώτα βήματα συνεργασίας ξεκίνησαν το 1990 με την Διατλαντική Διακήρυξη, συνεχίζονται το 1995 με την Σύνοδο Κορυφής ΗΠΑ και ΕΕ στην Μαδρίτη, την Νέα Διατλαντική Ατζέντα και το Κοινό Σχέδιο Δράσης για την εφαρμογή της Ατζέντας, για αν φτάσουμε στην Νέα Διατλαντική Αγορά (New Transatlantic Market Place) και από εκεί στην Διατλαντική Οικονομική Συνεργασία (Transatlantic Economic Partnership) η οποία εγκαινιάστηκε το 1998 κατά την Σύνοδο Κορυφής ΗΠΑ και ΕΕ στο Λονδίνο.

1.2 Οι Διατλαντικοί Διάλογοι

1.2.1 Η Διατλαντική Διακήρυξη (1990)

Η πορεία προς την ευρωπαϊκή ενοποίηση επιτάχυνε το πλησίασμα των δύο εταίρων. Οι αλλαγές που με ταχύτητα συντελούνταν, η απόφαση για την οικοδόμηση της Ευρώπης, όπως διατυπώθηκε στην κοινή επιστολή Kohl-Mitterrand τον Απρίλιο του 1990 και κορυφώθηκε με την Συνθήκη του Μάαστριχ, τον Δεκέμβριο του 1991 προκάλεσαν διάφορες αντιδράσεις στις ΗΠΑ. Ανησυχώντας ότι η Ενιαία Αγορά θα μπορούσε να δημιουργήσει το «φρούριο Ευρώπη» που θα εμποδίζει τις αμερικανικές εταιρείες και αγαθά να έχουν πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά, ο αμερικανικό υπουργό Εμπορίου Ο Robert Mosbacher (1989) ζήτησε "θέση στο τραπέζι [της ΕΚ]". Η ίδια ανησυχία οδήγησε τον υπουργό Εσωτερικών James Baker το 1989 να ζητήσει έναν "Νέο Ατλαντισμό" "για να συμβαδίσει με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και θεσμική μεταρρύθμιση".

Συνέπεια αυτού του πολιτικού περιβάλλοντος, με την υποστήριξη του προέδρου της Επιτροπής Ζακ Ντελόρ και του Πρωθυπουργού της Ιρλανδίας, Charles Haughey, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου των Υπουργών, οι ΗΠΑ και η ΕΟΚ υπέγραψαν τη Διακήρυξη για τις σχέσεις με τις ΗΠΑ τον Νοέμβριο του 1990, ή αλλιώς Διατλαντική Διακήρυξη.

Με την Διατλαντική Διακήρυξη, για πρώτη φορά, τέθηκαν οι αρχές της συνεργασίας και της διαβούλευσης μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ σε ένα και μόνο πλήρες επίσημο έγγραφο.

Στο κείμενο της Διακήρυξης, σε διαδικαστικό επίπεδο, διατυπώθηκε ότι για να επιτευχθούν οι κοινοί στόχοι τα δύο μέρη δεσμεύονταν «να ενημερώνουν και διαβουλεύονται από κοινού για σημαντικά οικονομικά και πολιτικά ζητήματα, με στόχο να προσεγγίζουν όσο το δυνατό το ένα το άλλο». Επιπλέον, στα πλαίσια των διεθνών οργανισμών που αυτά συμμετείχαν «θα επιδιώκουν στενή συνεργασία» (Commission of the European Communities, November 23, 1990).

Εντοπίστηκαν τρεις άξονες ενδιαφέροντος: η συνεργασία σε πολυμερές και διμερές επίπεδο για θέματα εμπορικών συναλλαγών, η επιστημονική συνεργασία και εκπαιδευτικές ανταλλαγές και η από κοινού προσέγγιση σε σοβαρές προκλήσεις και απειλές που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα. Βασική επιδίωξη ήταν να καταφέρουν οι δυο πλευρές να αντιμετωπίσουν τις διεθνείς προκλήσεις σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και την ενέργεια καθώς και την πρόληψη της ρύπανσης. Ειδικότερα, τα μέρη ανακοίνωσαν συντονισμένη δράση για τη καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του διεθνούς εγκλήματος, τη διάδοση πυρηνικών και χημικών όπλων, τη διακίνηση και κατανάλωση ναρκωτικών (EU External Action, 2013).

Η Διατλαντική Διακήρυξη έθεσε τη βάση για συνεργασία στον οικονομικό τομέα με στόχο περαιτέρω βήματα για την απελευθέρωση του εμπορίου. Και οι δύο πλευρές αναγνώρισαν την σημασία «ενδυνάμωσης του πολυμερούς συστήματος εμπορικών συναλλαγών», ενώ δεσμεύονταν να αναλάβουν δράσεις για περεταίρω φιλελευθεροποίηση και διαφάνεια, καθώς και εφαρμογή των αρχών της GATT και του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας & Ανασυγκρότησης (ΟΟΣΑ) σε θέματα σχετικά με το εμπόριο αγαθών, υπηρεσιών και επενδύσεων. Πιο συγκεκριμένα, οι διατλαντικές σχέσεις, σε αυτή την φάση, θα επικεντρώνονταν στον μεταξύ τους διάλογο, σε θέματα εμποδίων τεχνικής και μη δασμολογικής φύσεως στο βιομηχανικό και αγροτικό εμπόριο, στα αγαθά, στην πολιτική ανταγωνισμού, στην πολιτική για τις μεταφορές, τα πρότυπα, τις τηλεπικοινωνίες, την υψηλή τεχνολογία και άλλες σχετικές θεματικές ενότητες.

1.2.2 Το Θεσμικό Πλαίσιο Διαβούλευσης

Και οι δύο πλευρές συμφώνησαν σε ένα πλαίσιο τακτικών και εντατικών διαβουλεύσεων. Στόχος ήταν να αξιοποιήσουν πλήρως και να ενισχύσουν περαιτέρω τις υφιστάμενες διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ορίστηκαν από τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και τον Πρόεδρο των Ηνωμένων Εθνών στις 27 Φεβρουαρίου 1990, δηλαδή:

- διμερείς διαβουλεύσεις μεταξύ στις ΗΠΑ και στην ΕΕ μεταξύ, αφενός, του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Προέδρου της Επιτροπής και, αφετέρου, του προέδρου των ΗΠΑ
- διμερείς διαβουλεύσεις μεταξύ των Υπουργών Εξωτερικών της ΕΕ, με την Επιτροπή, και τον Αμερικανό Υπουργό Εξωτερικών, εναλλάξ σε κάθε πλευρά του Ατλαντικού
- ad hoc διαβουλεύσεις μεταξύ του Υπουργού Εξωτερικών της Προεδρίας και του Υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ.
- διμερείς διαβουλεύσεις μεταξύ της Επιτροπής και της κυβέρνησης των ΗΠΑ σε επίπεδο υπουργικού συμβουλίου
- ενημερώσεις, από την Προεδρία προς τους Αντιπροσώπους των ΗΠΑ σε θέματα Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ) σε υπουργικό επίπεδο

Επιχειρήθηκε με αυτό τον τρόπο, η θεσμοθέτηση ενός πλαισίου διαβούλευσης που θα περιλάμβανε όλα τα επίπεδα πολιτικής και τις ενοποιητικές διαδικασίες της ΕΕ. Στο πνεύμα αυτό, οι δύο πλευρές δήλωναν «αποφασισμένες να αναπτύξουν και να εμβαθύνουν την μεταξύ τους διαβούλευση σε πλαίσιο που να αντανακλά την εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και τη σχέση της με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Χαιρετίζουν τις ενέργειες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Κογκρέσου των Ηνωμένων Πολιτειών, προκειμένου να βελτιωθεί ο διάλογός τους και να συνδεθούν έτσι τους λαούς και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού» (Commission of the European Communities, November 23, 1990).

Από ευρωπαϊκής πλευράς, η Διατλαντική Διακήρυξη δέσμευε την Επιτροπή καθώς και τα κράτη μέλη μέσω των αντίστοιχων Προεδριών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Η προηγούμενη φάση των "διαβουλεύσεων σε υψηλό επίπεδο" δεν διακόπηκε αλλά ενισχύθηκε, με πρωτοβουλία της Επιτροπής, με τακτικές «συνεδριάσεις σε επίπεδο υπουργικού συμβουλίου» (sub-cabinet meeting) στοχεύοντας στην συμπερίληψη των διαφόρων επιπέδων εργασίας για θέματα αρμοδιότητας της ΕΕ.

1.2.3 Αποτίμηση του Διαλόγου

Η Διατλαντική Διακήρυξη για τις σχέσεις ΕΕ-ΗΠΑ του 1990 προέβλεπε την εισαγωγή ενός πλαισίου επίσημου πολιτικό διάλογο μεταξύ των δύο πλευρών, που να διεξάγεται σε διάφορα επίπεδα και καλύπτει την πολιτική, την οικονομία, την επιστήμη και την τεχνολογία και τον πολιτισμό.

Το περιεχόμενο της ήταν βασικά μια πολιτική δήλωση η οποία αντικατόπτριζε τις δραματικές αλλαγές που συντελέστηκαν στην Ευρώπη στο τέλος της περιόδου του Ψυχρού Πολέμου. Για τον A.K.Henrikson, η Διατλαντική Διακήρυξη ουσιαστικά συνέβαλε σε δύο πράγματα: έδινε καταρχάς στην διατλαντική συνεργασία μια «μακροπρόθεσμη προοπτική», και σε δεύτερο επίπεδο εισήγαγε ένα «νέο θεσμικό πλαίσιο διαβούλευσης». Σύμφωνα πάντα με τον ίδιο, ήταν, σαν πολλές παρόμοιες της, την εποχή εκείνη, μια από «πάνω προς τα κάτω» διακήρυξη, γραμμένη σε αφηρημένη και πομπώδη γλώσσα. Εκκινούσε από το υψηλό πολιτικό επίπεδο και είχε αποδέκτες τα χαμηλότερα κυβερνητικά επίπεδα καθώς και το αμερικανικό και ευρωπαϊκό κοινό. Το βασικό της μήνυμα ήταν η ανανέωση της διατλαντικής αλληλεγγύης στο μεταψυχροπολεμικό πλαίσιο (Commission of the European Communities, November 23, 1990).

Για πρώτη φορά οι διατλαντικές σχέσεις πέρασαν σε μια φάση ωριμότητας που εκδηλώθηκε με την θεσμοθέτηση αυτής της σχέσης μέσω τακτικών διαβουλεύσεων υψηλού επιπέδου. (Henrikson, A., 1997).

Η επιστημονική κοινότητα αποτιμώντας την λειτουργία της Διατλαντικής Διακήρυξης διατύπωσε τη θέση ότι ουσιαστικά θέλησε κατά κύριο λόγο να διασφαλίσει ότι η διατλαντική σχέση συμβάδιζε με την επιτάχυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και

για το λόγο αυτό επικεντρώθηκε στον προσδιορισμό των αξιών και των πεποιθήσεων που ένωναν την ΕΕ και τις ΗΠΑ πάρα στην πρακτική διάσταση της διατλαντικής συνεργασίας (DG External Relations, 2005).

1.2.4 Η Νέα Διατλαντική Ατζέντα (1995)

Καθώς τα χρόνια περνούσαν έγινε αντιληπτό ότι οι διατλαντικές σχέσεις περιέρχονταν σε τελμάτωση. Οι διαφορές που προέκυπταν στο εμπορικό πεδίο αναδείκνυαν τις ελαττωματικές πλευρές και τους περιορισμούς της Διατλαντικής Διακήρυξης. Σταδιακά, άρχισε να εκφράζεται ανησυχία για την πρόοδο της διατλαντικής σχέσης. Η Διατλαντική Διακήρυξη μπορεί να έφερε κοντά τις δυο πλευρές, αλλά οι εμπορικές διενέξεις έθεταν σε κίνδυνο τη συμμαχία καθιστώντας απαραίτητη μια νέα προσέγγιση.

Ο Soeren Kern υποστηρίζει ότι οι μεγαλύτερες τριβές που δημιουργήθηκαν στις διατλαντικές σχέσεις στη μεταψυχροπολεμική περίοδο αφορούσαν περισσότερο στο εμπόριο παρά στα ζητήματα ασφαλείας, και αναφέρει ως παράδειγμα το 1989, όταν η Ουάσινγκτον επέβαλε δασμούς σε μια σειρά από ευρωπαϊκά αγροτικά προϊόντα έπειτα από την απόφαση των Βρυξελλών να απαγορεύσει εισαγωγές βοοειδών που είχαν τραφεί με ορμόνες (Kern, S., 2005). Το 1995, ο Clinton εξέφραζε την ανησυχία, ότι οι εμπορικές διενέξεις δηλητηρίαζαν το σύνολο της διατλαντικής σχέσης και οι ηγέτες και από τις δύο πλευρές του Ατλαντικού άρχισαν να αναζητούν μια νέα μεγάλη πρωτοβουλία ή άλλη πολιτική χειρονομία προκειμένου να μη διαλυθεί η διατλαντική συμμαχία.

Ταυτόχρονα, οι ευρωπαίοι ηγέτες ανησυχούσαν ότι ενώ η Διατλαντική Διακήρυξη έφερε τους διατλαντικούς εταίρους κοντά μέσω των τακτικών συνόδων κορυφής, η συμμετοχή των ΗΠΑ στην North Atlantic Free Trade Agreement -NAFTA και την Asian Pacific Economic Cooperation - APEC, και ειδικότερα η σχέση της με την Κίνα, δυνητικά θα αποξένωνε τους δύο εταίρους (Winand, P.& Philippart, E., 2001).

Ομάδες εργασίας υψηλού επιπέδου και από τις δύο πλευρές συνεργάστηκαν για την ανάπτυξη μιας νέας προσέγγισης για την προώθηση των διατλαντικών σχέσεων. Η δουλειά τους είχε ως αποτέλεσμα τη «Νέα Διατλαντική Ατζέντα» και το «Κοινό Σχέδιο

Δράσης ΗΠΑ-ΕΕ» που υπογράφηκε τον Δεκέμβριο του 1994 από τον Αμερικανός πρόεδρος Clinton και ο Ισπανός πρωθυπουργός González στη σύνοδο κορυφής της Μαδρίτης (US Mission to the European Union , 2014).

Η Νέα Διατλαντική Ατζέντα αναπτύχθηκε σε τέσσερις βασικούς άξονες. Τη προώθηση της ειρήνης και της σταθερότητας, της δημοκρατίας και της ανάπτυξης σε όλο τον κόσμο, την αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων όπως το διεθνές έγκλημα, η τρομοκρατία και η διακίνηση ναρκωτικών, την επέκταση του παγκόσμιου εμπορίου και οικοδόμηση στενότερων οικονομικών σχέσεων και την δημιουργία δεσμών πέρα από τον Ατλαντικό και διασφάλιση μακροχρόνιας αφοσίωσης στη διατλαντική συνεργασία.

Οι δημιουργοί της δήλωναν ότι η «Νέα Διατλαντική Ατζέντα ήταν μια εμπειριστατωμένη δήλωση σχετικά με τους άξονες κοινής δράσης και ενδιαφέροντος». Στο κείμενο της διατύπωναν συγκεκριμένα ότι «αποδίδουμε μεγάλη σημασία στην ενίσχυση των επαφών και δεσμών μεταξύ κοινοβουλευτικών θεσμών. Θα συζητήσουμε με τους κοινοβουλευτικούς ηγέτες και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού, όσον αφορά τους μηχανισμούς διαβούλευσης που πρέπει να εγκαθιδρύσουμε, προκειμένου να ενισχύσουμε και να προωθήσουμε τη διατλαντική μας εταιρική σχέση» (The New Transatlantic Agenda, 1996).

Η Νέα Διατλαντική Ατζέντα είχε στόχο την οικοδόμηση συνεργασίας σε διάφορα κυβερνητικά επίπεδα. Για πρώτη φορά στο διάλογο μετείχαν ενδιαφερόμενοι από τους κύκλους των επιχειρηματιών και των εργαζομένων καθώς και την εκπαιδευτική κοινότητα με σκοπό την εμπάθυνση συνεργασίας της κοινωνίας των πολιτών στις δυο πλευρές του Ατλαντικού.

Προκειμένου να διασφαλιστεί η εφαρμογή των παραπάνω μέτρων, ΕΕ και ΗΠΑ υιοθέτησαν ένα Κοινό Σχέδιο Δράσης (Joint Action Plan), με τη συνεργασία βέβαια να επεκτείνεται και πέρα από αυτό βελτιώνοντας το διάλογο μεταξύ των ρυθμιστικών αρχών των δύο πλευρών (The New Transatlantic Agenda).

Για τους Baldwin και Wyplosz η Νέα Διατλαντική Ατζέντα συμπλήρωσε τη Διατλαντική Διακήρυξη του 1990. Ωστόσο, ενώ η τελευταία είχε κυρίως διαβουλευτικό χαρακτήρα, η Νέα Διατλαντική Ατζέντα έκανε λόγο για κοινή δράση (Baldwin, R.& Wyplosz, Ch., 2009). Έτσι στο πλαίσιο της εκπονήθηκε το Κοινό Σχέδιο Δράσης (Joint Action Plan) και για τους τέσσερις άξονες που αναφέρθηκαν παραπάνω. Το κοινό σχέδιο δράσης ΕΕ-ΗΠΑ περιλάμβανε 150 περίπου συγκεκριμένες δράσεις για τις οποίες δεσμεύτηκαν η ΕΕ και οι ΗΠΑ.

1.2.5 Κοινό Σχέδιο Δράσης για τις Οικονομικές Σχέσεις (1995)

Στο Κοινό Σχέδιο Δράσης περιεχόταν η δέσμευση των μερών να εφαρμόσουν πλήρως τον Γύρο της Ουρουγουάης, να εργαστούν από κοινού προκειμένου να ολοκληρώσουν εκκρεμείς εμπορικές υποθέσεις εντός των ορισθέντων χρονοδιαγραμμάτων και να ενθαρρύνουν την επιτυχή ολοκλήρωση της υπουργικής σύσκεψης του ΠΟΕ στην Σιγκαπούρη το Δεκέμβριο του 1996. Στο πλαίσιο αυτό θα διερευνούταν η δυνατότητα συμφωνίας για μια αμοιβαία ικανοποιητική δέσμη δασμολογικών μειώσεων για βιομηχανικά προϊόντα και θα εξεταζόταν η δυνατότητα εφαρμογής με ταχύτερες διαδικασίες των υποχρεώσεων που απέρρεαν από τον Γύρο της Ουρουγουάης σχετικά με τους δασμούς.

Στα εμπορικά ζητήματα, οι εταίροι, δεσμεύονταν ότι «θα συνεργαστούν για την επιτυχή σύναψη της πολυμερούς συμφωνίας για τις επενδύσεις στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ», συμφωνία η οποία επιχειρούσε να συγκεράσει τις αρχές φιλελευθεροποίησης των επενδύσεων με αυτές της προστασίας.

Για πρώτη φορά, προβλεπόταν η δημιουργία μιας Κοινής Διατλαντικής Αγοράς που θα στόχευε στην μείωση και σταδιακή εξάλειψη των εμποδίων εκείνων που απότρεπαν την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων, υπηρεσιών και κεφαλαίου μεταξύ των δύο πλευρών του Ατλαντικού. Για να επιτευχθεί δε ο παραπάνω στόχος, προτεινόταν η εκπόνηση κοινής μελέτης για τους ενδεδειγμένους τρόπους απάλειψης των εμποδίων, δασμολογικών και μη, στην ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών και υπηρεσιών.

Το Κοινό Σχέδιο Δράσης έκανε ειδική αναφορά στην κανονιστική συνεργασία μεταξύ των δύο εταίρων. Πρότεινε στενότερη συνεργασία, ενθαρρύνοντας τους ρυθμιστικούς φορείς να δώσουν προτεραιότητα στη συνεργασία με τους υπερατλαντικούς ομολόγους τους, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τους τεχνικούς και μη δασμολογικούς φραγμούς που ετίθεντο στο εμπόριο και που απέρρεαν από αποκλίνουσες κανονιστικές ρυθμίσεις και διαδικασίες. Διατύπωνε ξεκάθαρα τον στόχο του, που ήταν η σύναψη συμφωνίας για την αμοιβαία αναγνώριση σε θέματα σχετικά με την αξιολόγηση συμμόρφωσης (περιλάμβανε διαδικασίες πιστοποίησης και δοκιμών) για ορισμένους τομείς, το συντομότερο δυνατό (Brunwell, F., 2003).

Στο ίδιο πλαίσιο, οι δύο πλευρές δεσμεύονταν να ολοκληρώσουν μέχρι το τέλος του 1996 την τελωνειακή συνεργασία και αμοιβαία συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ.

Επιπλέον οι δύο πλευρές, αντιλαμβανόμενες την αυξανόμενη σημασία της κοινωνίας της πληροφορίας, επιθυμούσαν να δημιουργήσουν μια Διατλαντική Κοινωνία της Πληροφορίας, εκκινώντας με την εκπόνηση μελέτης με αυτόν το στόχο.

Νεωτερισμός του Κοινού Σχεδίου Δράσης ήταν ότι οι εταίροι εστίαζαν και σε θέματα της αγοράς εργασίας. Δεδομένης της πρωταρχικής σημασίας της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης, οι δύο εταίροι δεσμεύονταν να δημιουργήσουν κοινή ομάδα εργασίας για θέματα απασχόλησης και εργασίας. Οι δύο εταίροι θα εργάζονταν στο πλαίσιο των αρχών του ΟΟΣΑ καθώς και εκείνων που είχαν ήδη τεθεί κατά την Συνδιάσκεψη για την Εργασία που έγινε στο Ντιτρόιτ με πρωτοβουλία του G-7 αλλά και της Συνδιάσκεψης με το ίδιο θέμα που λάμβανε χώρα στο Παρίσι, στο πλαίσιο πρωτοβουλίας του G7 το 1996.

1.2.6 Αποτίμηση του Διαλόγου

Η Νέα Διατλαντική Ατζέντα εξέλιξε την διατλαντική σχέση. Σύμφωνα με τον Günter Burghardt η Νέα Διατλαντική Ατζέντα, μέχρι εκείνη την χρονική στιγμή, αποτελούσε την πιο ολοκληρωμένη «συνταγματική βάση» της συνεργασίας μεταξύ ΕΕ-ΗΠΑ. Παρείχε ένα θεσμοθετημένο πλαίσιο για τις επίσημες αλληλεπιδράσεις ΕΕ-ΗΠΑ, το οποίο περιλάμβανε τόσο τακτικές συναντήσεις σε προεδρικό, υπουργικό αλλά και σε

επίπεδο ομάδων εργασίας (Burghardt, G., 2006). Μέσω της κατάρτισης του Κοινού Σχεδίου Δράσης οικοδομήθηκαν στην πράξη δεσμοί μεταξύ των εκπροσώπων της ΕΕ και των ΗΠΑ σε επιχειρηματικό, ακαδημαϊκό, καταναλωτικό, εργασιακό, περιβαλλοντικό και κυβερνητικό επίπεδο και αυτό ήταν ένα στοιχείο που την διαφοροποιούσε από την Διατλαντική Διακήρυξη (Pollack, M. & Shaffer, G., 2001).

Σε αντίθεση με την Διατλαντική Διακήρυξη, η Νέα Διατλαντική Ατζέντα και το Κοινό Σχέδιο Δράσης που την συνόδευε ήταν ένα πρακτικό πρόγραμμα. Οι διαφορές από τον προηγούμενο διάλογο διαφαίνονταν ήδη από την γλώσσα που χρησιμοποιούταν στις επίσημες δηλώσεις των μερών. Η βασική ιδέα, όπως δήλωναν οι ευρωπαίοι επίτροποι εκείνης της εποχής, Horst Krenzler και Astrid Schomaker, σχολιάζοντας το περιεχόμενο των δύο κειμένων, ήταν να επικεντρωθούν οι δύο πλευρές σε ένα πλήθος κοινών δράσεων με τρόπο ώστε η μεταξύ τους σχέση να μετεξελιχθεί από το επίπεδο της απλής διαβούλευσης σε αυτό της κοινής δράσης» (Schomaker, H.& Krenzler, A., 1996).

Στην ίδια λογική ο Anthony Gardner, πρώην Διευθυντής του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας των ΗΠΑ για τις Ευρωπαϊκές Υποθέσεις, ο οποίος συμμετείχε στην σύνταξη και επεξεργασία των δύο κειμένων είδε την αλλαγή στις διατλαντικές σχέσεις ως «αξιοσημείωτα θετική». «Αυτό που την διαφοροποιεί από προηγούμενες διακηρύξεις είναι ότι απομακρύνεται από το νοσταλγικό ύφος και τις αναφορές στις κοινές παραδόσεις και αξίες των εταίρων και επικεντρώνεται στην κοινή δράση». Συνεχίζοντας τόνιζε ότι «η σημερινή πραγματικότητα επιτάσσει οι δύο πλευρές να αντιμετωπίσουν από κοινού τα παγκόσμια προβλήματα καθώς η μονομερής αντιμετώπιση δεν θα μπορούσε ποτέ να είναι αρκετά ικανοποιητική» (Gardner, A., 1997). Ωστόσο κάποιοι αντιμετώπιζαν το όλο εγχείρημα με σκεπτικισμό και κριτική διάθεση. Ο James Baker, πρώην υπουργός εμπορίου των ΗΠΑ διαπίστωνε ότι η Νέα Διατλαντική Ατζέντα «δεν εγκαινιάζει μια διαδικασία συμμετοχής από κάτω προς τα πάνω όπως ισχυρίζονται οι εμπνευστές της αλλά περισσότερο μια διαδικασία συμμετοχής από τα έξω», αναφερόμενος προφανώς στους παίκτες που καλούνταν να συμμετέχουν με προτάσεις τους στην διατλαντική σχέση (Baker, J., 1995) .

Για το Pollack, η Νέα Διατλαντική Ατζέντα αποτελούσε ένα αξιοσημείωτο πείραμα διεθνούς διακυβέρνησης για τρεις βασικούς λόγους. Πρώτον, παραδοσιακά οι σχέσεις ΕΕ και ΗΠΑ ασχολούνταν κυρίως με το εμπόριο, ωστόσο η εν λόγω συμφωνία έδινε ξεχωριστή σημασία σε ένα πολύ ευρύτερο φάσμα θεμάτων. Δεύτερον, η Νέα Διατλαντική Ατζέντα αντιπροσώπευε μια συντονισμένη αλλά εξαιρετικά ασυνήθιστη προσπάθεια θεμελίωσης στενών και διαρκών διατλαντικών δεσμών σε διακυβερνητικό, διακρατικό και διεθνές επίπεδο. Ενώ τέλος, αποτελούσε μέσο ενοποίησης απουσία ενός αυστηρού θεσμικού πλαισίου εγκαθίδρυσης οργάνων ή κανονιστικής εναρμόνισης, επιδιώκοντας την επίσημη ή ανεπίσημη συνεργασία μεταξύ των εκατέρωθεν ρυθμιστικών αρχών (Pollack, M., 2005).

Ωστόσο, η Νέα Διατλαντική Ατζέντα δέχτηκε αυστηρή κριτική. Σύμφωνα με μελέτη που διεξήγαγε η Επιτροπή το 2005 (Review of the framework for relations between the EU and the US, Peterson et al.), η Νέα Διατλαντική Ατζέντα «χαρακτηρίζεται από έλλειψη πολιτικής δέσμευσης γεγονός που οφείλεται στην αποτυχία να εμπλέξει τις εκατέρωθεν νομοθετικές αρχές». Αν και αποτέλεσε ένα φιλόδοξο σχέδιο κατέληξε υπερφορτωμένη με πάρα πολλά ζητήματα χωρίς να δίνει προτεραιότητα σε στρατηγικά ερωτήματα. Ένα κρίσιμο πρόβλημα φαίνεται να ήταν το χαμηλό προφίλ του διαλόγου, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ καθώς και η διαδεδομένη άγνοια για την ΕΕ και το σκοπό της. Επίσης άλλα ζητήματα σχετίζονται με την ίδια την ΕΕ, το ρόλο της στη παγκόσμια σκηνή και την ανομοιογένεια που τη χαρακτήριζε λίγο πριν τις αρχές του 21ου αιώνα. Μάλιστα ένας από τους πρωτεργάτες της Νέας Διατλαντική Ατζέντα παραδέχτηκε ότι η συμφωνία προέκυψε όντας η δεύτερη καλύτερη εναλλακτική καθώς η δημιουργία μιας Διατλαντικής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών, εκείνη τη χρονική στιγμή, κρίθηκε υπερβολικά φιλόδοξη και συνεπώς μη πραγματοποιήσιμη (Brunwell, F., 2003).

Ο Peterson υποστηρίζει ότι το πλαίσιο που θεσμοθετήθηκε μέσω της Νέας Διατλαντικής Ατζέντας εξαρτιόνταν από τη βούληση των ελίτ σε ΕΕ και ΗΠΑ, οπότε συχνά ήταν αναγκαίο να συμβιβαστούν αποκλίνουσες πεποιθήσεις και αξίες. Βέβαια παρά τις αρχικές διαφωνίες, τελικά επήλθε σύσφιξη παρά χαλάρωση των διατλαντικών σχέσεων, με εμφανή αποτελέσματα κυρίως στις οικονομικές σχέσεις

και το εμπόριο αλλά όχι στο πεδίο των αμυντικών σχεδιασμών και της ασφάλειας. Σε γενικές γραμμές, ο θεσμός κρίθηκε επιτυχής, αλλά σε ένα πλαίσιο φθινουσών προσδοκιών και με την απουσία οποιουδήποτε πραγματικά στρατηγικού διάλογου.

1.3 Συνεργασία σε Πολλά Επίπεδα: Ο Διατλαντικός Επιχειρηματικός Διάλογος (1995) και Άλλοι Διάλογοι

Προοδευτικά, η όσμωση μεταξύ των δύο εταίρων υπερέβαινε το διακυβερνητικό επίπεδο και διείσδυε στις επιμέρους ομάδες που αποτελούσαν την ευρωπαϊκή και την αμερικανική κοινωνία. Έτσι ένα ευρύ φάσμα θεματικών διαλόγων θεσμοθετήθηκε ώστε να μετέχουν στη διαδικασία ρυθμιστικές αρχές, επιχειρηματίες, καταναλωτές, επιστήμονες και ακαδημαϊκοί αλλά και απλοί πολίτες.

Ο Διατλαντικός Επιχειρηματικός Διάλογος (Transatlantic Business Dialogue TABD) ξεκίνησε το 1995 και δημιούργησε ένα φόρουμ διαπραγμάτευσης που περιλαμβάνει εκπροσώπους των επιχειρήσεων αλλά και των κρατών. Στόχος ήταν η δημιουργία μιας διατλαντικής αγοράς χωρίς εμπόδια, συμβάλλοντας έτσι στην απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου. Από το 2013 λειτούργησε το Διατλαντικό Επιχειρηματικό Συμβούλιο (Transatlantic Business Council TABC) μια διατλαντική ένωση επιχειρήσεων που εκπροσωπεί εταιρείες με έδρα την ΕΕ και τις ΗΠΑ (Cowles, M.& Egan, M., 2012).

Πράγματι ο Διατλαντικός Επιχειρηματικός Διάλογος ήταν μια καινοτομία που εισήγαγε η Νέα Διατλαντική Ατζέντα και το Κοινό Σχέδιο Δράσης, θεσμοθετούνταν διαύλους επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των επιχειρηματιών των δύο πλευρών του Ατλαντικού.

Ήταν το δημιούργημα του υπουργού εμπορίου των ΗΠΑ, Ron Brown, ο οποίος από νωρίς διαπίστωσε την ανάγκη ενός τέτοιου φόρουμ καθώς οι επιχειρήσεις κινούνταν με ρυθμούς γρηγορότερους από τις κυβερνήσεις και κράτη στο πεδίο της δημιουργίας καινοτόμων ιδεών. Πάνω από όλα, όμως, ο Brown κατάλαβε ότι μια τέτοια ομάδα θα λειτουργούσε ανασχετικά στις αντιδράσεις και κριτική του αμερικανικού κογκρέσο στην πολιτική που ασκούσε η κυβέρνηση του. Μπορεί εξίσου να επεδίωκε την κινητοποίηση της ευρωπαϊκής επιχειρηματικής κοινότητας απέναντι

στην Επιτροπή σχετικά με συγκεκριμένες διενέξεις μεταξύ της τελευταίας και της αμερικανικής διοίκησης² (Henrikson, A., 1997). Η ιδέα βρήκε ενθέρμους υποστηρικτές τους ευρωπαίους επίτροπους Leon Brittan και Martin Bangemann (Baker, J., 1995).

Το αποτέλεσμα ήταν περισσότεροι από εκατό CEO's αμερικανικών και ευρωπαϊκών επιχειρήσεων να συναντηθούν στο πλαίσιο της συνόδου κορυφής μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ στην Σεβίλλη το Νοέμβριου του 1995. Προεδρεύοντες της πρώτης συνάντησης του Διατλαντικού Επιχειρηματικού Διαλόγου στην Σεβίλλη ήταν από την αμερικανική πλευρά ο Paul Allaire, πρόεδρος της Xerox Corporation και ο Alex Trotman, πρόεδρος της Ford Motor Company, και από την ευρωπαϊκή πλευρά ο Jurgen Strube, επικεφαλής της BASF και ο Peter Sunderland, επικεφαλής της Goldman Sachs International και πρώην στέλεχος της General Agreement on Tariffs and Trade στην Γενεύη.

Για πολλούς, ο Διατλαντικός Επιχειρηματικός Διάλογος έγινε η κινητήρια δύναμη του διατλαντικού διαλόγου ειδικά σε σχέση με το ποιο διακεκριμένο του προϊόν την Νέα Διατλαντική Αγορά - New Transatlantic Marketplace. Η δημιουργία της Νέας Διατλαντικής Αγοράς αναδείκνυε την αποφασιστικότητα της ευρωπαϊκής πλευράς αναφορικά με την συγκεκριμενοποίηση και ισχυροποίηση των διατλαντικών οικονομικών σχέσεων και εμπορικών δεσμών (Cleireacain, S., 1999). Η ιδέα ανήκε στον Sir Leon Brittan και τους συνεργάτες του. Το ιδιαίτερο στοιχείο στο οποίο επικεντρώθηκε η Νέα Διατλαντική Αγορά ήταν η σταδιακή μείωση των μη δασμολογικών εμποδίων, που εμπόδιζαν την ελεύθερη ροή αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίου μεταξύ των δύο πλευρών. Για τους περισσότερους εκ των κεφαλών των πολυεθνικών που συναντήθηκαν στην Σεβίλλη, οι δασμοί καθαυτοί διαμορφώνονταν ήδη σε χαμηλά επίπεδα, ως αποτέλεσμα των πολυμερών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο της GATT και του ΠΟΕ. Διαπιστώνονταν ωστόσο σοβαρά εμπόδια αναφορικά με κανονιστικά θέματα και τεχνικές προδιαγραφές. Ενδεικτικές της αλλαγής του ενδιαφέροντος του επιχειρηματικού κόσμου της εποχής

²Αναφέρεται εδώ προφανώς στις διενέξεις των δύο μερών εντός του Μηχανισμού Διευθέτησης Διαφορών στο πλαίσιο του ΠΟΕ.

ήταν η σύναψη δύο συμφωνιών. Της συμφωνίας για την κοινωνία της πληροφορίας (Information technology Agreement) και της συμφωνίας αμοιβαίας αναγνώρισης (Mutual Recognition Agreement) σχετικά με τον συντονισμό προτύπων για φαρμακευτικές δοκιμές, τηλεπικοινωνιακό εξοπλισμό, ιατρικό εξοπλισμό και άλλα προϊόντα (Henrikson, A., June 1997).

Το προϊόν των ομάδων εργασίας που συστάθηκαν στο πλαίσιο του Διατλαντικού Επιχειρηματικού Διάλογου, θεωρήθηκε ως ένα είδος οριζόντιας συνεργασίας μεταξύ των δύο πλευρών, η οποία διαρκώς διεύρυνε τον κύκλο των συμμετεχόντων. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο ίδιος ο Sir Leon Britain, αντιπρόεδρος της Επιτροπής, «ο ρόλος του υπήρξε καταλυτικός για την πρόοδο των οικονομικών μας σχέσεων», καθώς επέτρεπε στους επιχειρηματίες να διαπιστώνουν τις κοινές προτεραιότητες και να τις προωθούν αποτελεσματικά σε κυβερνητικό, νομοθετικό, κανονιστικό επίπεδο. «Είναι ενδεικτικό παράδειγμα πως οι μη κυβερνητικοί δρώντες μπορούν να επηρεάσουν την ευρω-αμερικανική σχέση» κατέληγε.

Ο Διατλαντικός Διάλογος Καταναλωτών (Transatlantic Consumers Dialogue - TACD) συγκαλούταν ετησίως και αποτελούταν από οργανώσεις καταναλωτών που ανέπτυσαν προτάσεις για την ασφάλεια των τροφίμων και την υγεία προωθώντας τα συμφέροντα των καταναλωτών διατλαντικά. Ο συγκεκριμένος διάλογος ήταν πολύ δραστήριος στην συνεργασία του με τις κυβερνήσεις. Παρήγαγε σειρά συστάσεων, σε αντίθετη κατεύθυνση πολλές φορές από αυτές που παράγει ο διατλαντικός επιχειρηματικός διάλογος. Σε θέματα όπως η υπόθεση για την ορμόνη στο βόειο κρέας, είχε υποβάλλει προτάσεις στο πλαίσιο της Διατλαντικής Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης, προκειμένου να συμπεριλάβει τρόπους επίλυσης των διαφορών που προέκυπταν από τα θέματα SPS με τρόπο που διασφάλιζε το δικαίωμα των μελών του ΠΟΕ να εφαρμόζουν της αρχή της προφύλαξης στην ασφάλεια τροφίμων. Στην περίπτωση διενέξεων σε θέματα βιοτεχνολογίας, ο διάλογος ζητούσε την υποχρεωτική σήμανση για όλα τα προϊόντα που περιείχαν γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς, Genetically Modified Organism (GMO) (Henrikson, A., June 1997).

Ο Διατλαντικός Διάλογος Νομοθετικών Αρχών (Transatlantic Legislators Dialogue TLD) περιλάμβανε εξαμηνιαίες συναντήσεις εκπροσώπων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Κογκρέσου αναφορικά με θέματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος.

Το Ενεργειακό Συμβούλιο ΕΕ-ΗΠΑ (EU-US Energy Council) προέκυψε από το Διατλαντικό Διάλογο για το περιβάλλον (Transatlantic Environmental Dialogue TAED). Το Συμβούλιο παρείχε ένα φόρουμ συζήτησης ευρωπαίων και αμερικανών ομολόγων ώστε να αντιμετωπιστούν ζητήματα ενεργειακής ασφάλειας και κλιματικής αλλαγής (European Union delegation to the USA).

Ο Διάλογος ΕΕ-ΗΠΑ για την καινοτομία (EU-US Innovation Dialogue) προήγαγε την παραγωγικότητα και την επιχειρηματική πρωτοβουλία. Επιπλέον σημαντική συνεισφορά στις διατλαντικές σχέσεις είχαν το Φόρουμ Εκπαιδευτικής Πολιτικής (EU-US Education Policy Forum), η Ειδική Ομάδα για την Βιοτεχνολογία (EU-US Task Force on Biotechnology) και το Διατλαντικό Δίκτυο Πολιτικής (Transatlantic Policy Network). Άλλοι διάλογοι όπως ο Διατλαντικός Διάλογος για την Εργασία (Transatlantic Labor Dialogue), ο Διατλαντικός Διάλογος για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση- Transatlantic Education and Training Dialogue), συστήθηκαν μεν, δεν παρήγαγαν αξιοσημείωτα αποτελέσματα δε.

Εκτός από τους παραπάνω επίσημους θεσμικούς μηχανισμούς, δεσμοί συνεργασίας αναπτύχθηκαν σε θέματα διαχείρισης κρίσεων και της πρόληψης συγκρούσεων ενώ είναι σημαντική η συνεργασία της ΕΕ με το δίκτυο αμερικανικών πανεπιστημίων για την προώθηση της μελέτης των ευρωπαϊκών θεσμών καθώς και προγραμμάτων ακαδημαϊκής έρευνας και διδασκαλίας όπως τα Erasmus Plus, Partnership Instrument, EU Visiting Fellows Program (European Union delegation to the USA).

Τα επόμενα χρόνια οι δύο εταίροι ανέλαβαν νέες πρωτοβουλίες. Η δήλωση της Βόννης (Bonn Declaration) που εγκρίθηκε κατά τη διάσκεψη κορυφής ΕΕ-ΗΠΑ του 1999 στη ομώνυμη γερμανική πόλη, ήταν «ένα βήμα προς τα εμπρός για την διατλαντική συνεργασία που ξεκίνησε με την Διατλαντική Διακήρυξη». Και οι δύο πλευρές ανέλαβαν τη δέσμευση για μια "πλήρη και ισότιμη εταιρική σχέση" στα οικονομικά, πολιτικά και θέματα ασφάλειας. Βασισμένη πάνω στην Νέα Διατλαντική

Διακήρυξη, η Διακήρυξη της Βόννης σκιαγραφούσε τον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ και οι ΗΠΑ σκόπευαν να διαμορφώσουν τις μεταξύ τους σχέσεις την επόμενη δεκαετία.

Η δρομολόγηση περαιτέρω οικονομικών πρωτοβουλιών ενίσχυσε το πλαίσιο συνεργασίας. Η Θετική Οικονομική Ατζέντα (Positive Economic Agenda-PEA) που δρομολογήθηκε το 2002, οι κατευθυντήριες γραμμές για τη ρυθμιστική συνεργασία και τη διαφάνεια και ο διάλογος για την κανονιστική ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών αγορών είναι μερικές από αυτές τις πρωτοβουλίες.

Οι κινήσεις αυτές οριοθέτησαν περαιτέρω την πληρότητα του πλαισίου της διατλαντικής σχέσης που υπερέβαινε κατά πολύ τις περιστασιακές εμπορικές διαφορές και υποστηρίχθηκε σε πενήντα συμφωνίες σε επιμέρους διοικητικές ρυθμίσεις και δράσεις κανονιστικής συνεργασίας σε όλα τα κυβερνητικά επίπεδα μεταξύ των ΗΠΑ της Επιτροπής (Burghardt, G., 2006).

1.4 Η Διατλαντική Οικονομική Εταιρική Σχέση (1998)

Η Διατλαντική Οικονομική Εταιρική Σχέση, που δρομολογήθηκε στη διάσκεψη κορυφής τον Μαΐου του 1998 στο Λονδίνο, σχεδιάστηκε για να δώσει μια νέα ώθηση στη συνεργασία ΕΕ-ΗΠΑ στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων στο πλαίσιο της Νέας Διατλαντικής Ατζέντας. Στις αρχές Νοεμβρίου 1998, συμφωνήθηκε ένα σχέδιο δράσης μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών περιλαμβάνοντας πρόνοιες διμερούς αλλά και πολυμερούς ενδιαφέροντος.

Στο διμερές επίπεδο, η συνεργασία μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ επικεντρώθηκε σε θέματα κανονιστικής συνεργασίας και αμοιβαίας αναγνώρισης για εναρμόνιση προτύπων και ασφάλειας καταναλωτικών προϊόντων. Οι υπηρεσίες αποτέλεσαν χωριστή ενότητα. Οι κύριοι στόχοι ήταν το άνοιγμα των αγορών και η μείωση των υφιστάμενων εμποδίων μέσω της αμοιβαίας αναγνώρισης. Μέρος του σχεδίου δράσης ασχολήθηκε με τις προμήθειες. Το ευρωπαϊκό ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στην άρση των εμποδίων για συμμετοχής σε διαγωνισμούς προμηθειών και δημοσίων συμβάσεων. Οι ΗΠΑ αποδείχθηκαν περισσότερο συντηρητικές στους τομείς των υπηρεσιών και των προμηθειών, κυρίως λόγω των δεσμεύσεων που δεν ήθελαν να αναλάβουν σε πολιτειακό επίπεδο. Άλλες ενότητες που περιέχονταν στο

σχέδιο δράσης ήταν η βιοτεχνολογία, τα πνευματικά δικαιώματα, τα περιβαλλοντικά και εργασιακά ζητήματα και θέματα ανταγωνισμού.

Η Διατλαντική Οικονομική Εταιρική Σχέση προέβλεπε εντατικοποίηση των επαφών των δύο πλευρών πάνω στα πολυμερή ζητήματα όπως εγείρονταν στο πλαίσιο του ΠΟΕ, ενώ στο πλαίσιο της Συνόδου Κορυφής ΗΠΑ – ΕΕ το Δεκέμβριο του 1999, υιοθετήθηκε κοινή δήλωση για την άμεση έναρξη του νέου γύρου του ΠΟΕ.

Στην Βόννη επίσης συμφωνήθηκε η δημιουργία μηχανισμού εντοπισμού και αποτροπής πιθανών εμπορικών διενέξεων σε ένα πρώιμο στάδιο. Η έγκαιρη προειδοποίηση αποσκοπούσε στη βελτίωση της ικανότητας κάθε πλευράς να λάβει υπόψη τα συμφέροντα της άλλης κατά την εκπόνηση πολιτικών, νομοθετικών ή κανονιστικών αποφάσεων χωρίς ταυτόχρονα να βάζει περιορισμούς στην αυτονομία λήψης αποφάσεων της. Οι διάφοροι διατλαντικοί διάλογοι προσκλήθηκαν να συμβάλουν στην επίτευξη αυτού του στόχου εντοπίζοντας προβλήματα και προτείνοντας λύσεις στον τομέα της έγκαιρης προειδοποίησης.

1.4.1 Το Θεσμικό Πλαίσιο της Διατλαντικής Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης

Όργανο υπεύθυνο για την καθημερινή λειτουργία της Διατλαντικής Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης ήταν η ομάδα διεύθυνσης της, η TEP Steering Group (εφεξής SG). Η ομάδα αυτή ήταν ορισμένη στο πλαίσιο της θεσμικής δομής της Νέας Διατλαντικής Ατζέντας και ενημέρωνε την ομάδα υψηλού επιπέδου (Senior Level Group-SLG) και τους υπουργούς για την πρόοδο που σημειωνόταν. Το SG υποστήριζαν ad hoc ή εξειδικευμένες ομάδες εργασίας που κάλυπταν τα περισσότερα από τα θέματα που αναφέρονταν το σχέδιο δράσης.

Το SG είχε τακτικές συναντήσεις και παρακολουθούσε την υλοποίηση των στόχων του σχεδίου δράσης και την εφαρμογή των συμφωνιών που επιτεύχθηκαν στο πλαίσιο του TEP, εντόπιζε και επανεξέταζε τους στόχους σε συνεχή βάση και αποτελούσε το οριζόντιο φόρουμ τόσο για τη λήψη πληροφοριών σχετικά με θέματα εμπορίου από τους διάφορους διατλαντικούς διαλόγους και για διμερείς διαβουλεύσεις, όσο και για λειτουργία του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίηση για θέματα εμπορίου και επενδύσεων.

Η συνολική αξιολόγηση αυτής της ομάδας κατά κάποιο τρόπο συνιστούσε τη συνολική αξιολόγηση της ίδιας Διατλαντικής Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης. Αφενός δεν μπόρεσε να εγguηθεί την εφαρμογή όλων των στόχων αφετέρου, έδωσε στις κυβερνήσεις των δύο πλευρών μια περιεκτική επισκόπηση των διατλαντικών εμπορικών και επενδυτικών σχέσεων, που επέτρεπε στην ομάδα υψηλού επιπέδου (Senior Level Group) και στους υπουργούς να εστιάζουν καλύτερα και να ιεραρχούν τις προτεραιότητες τους κατά την διαδικασία λήψη αποφάσεων, καθώς και να παρεμβαίνουν όπου κρινόταν απαραίτητο για την επίλυση συγκρούσεων πριν από την κλιμάκωση τους (DG Trade, 2000).

1.4.2 Αποτίμηση του Διαλόγου

Για πρώτη φορά από την Διατλαντική Διακήρυξη αντιμετωπίζονταν αποκλειστικά τα θέματα οικονομικής και εμπορικής φύσεως στο πλαίσιο της Διατλαντικής Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης. Η Διατλαντική Οικονομική Εταιρική Σχέση έθετε τη βάση για διάλογο μεταξύ των πλευρών προσεγγίζοντας τα επιμέρους θέματα ενδιαφέροντος τόσο σε διμερές όσο και σε πολυμερές επίπεδο. Κατηγορίες θεμάτων όπως η κανονιστική συνεργασία, οι προμήθειες, τα εργασιακά, τα πνευματικά δικαιώματα διεκδικούσαν αυτόνομη παρουσία στην ατζέντα της και θα αποτελούσαν τη βάση πάνω στην οποία σε μεταγενέστερο χρόνο θα τεθεί το πλαίσιο διαπραγματεύσεων για την ΤΤΙΡ.

Σε γενικές γραμμές, στο διμερές επίπεδο η πορεία των εργασιών ήταν ικανοποιητική και σημειώθηκε πρόοδος σε τομείς όπως τα τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο, η κανονιστική συνεργασία, η ασφάλεια των καταναλωτικών προϊόντων, η ασφάλεια των τροφίμων, η βιοτεχνολογία και ο ανταγωνισμός. Στο πεδίο των υπηρεσιών η πρόοδος ήταν αναμικτή κυρίως λόγω της απροθυμίας της αμερικανικής πλευράς να εμπλέξει όργανα λήψης αποφάσεων σε επίπεδο πολιτειακό (επαγγελματικές άδειες), καθώς κάτι τέτοιο θα απαιτούσε αλλαγές στην πολιτική και νομοθεσία γεγονός που θα συναντούσε σοβαρές αντιδράσεις στο αμερικανικό κογκρέσο (άνοιγμα της αγοράς δημοσίων συμβάσεων στην ευρωπαϊκή βιομηχανία και δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας).

Σύμφωνα με έκθεση της Επιτροπής, ο διάλογος αυτός αποτέλεσε τη βάση διαβούλευσης για τις εμπορικές της ΕΕ σχέσεις με τις ΗΠΑ θετικές και αρνητικές εκφάνσεις.

Στα θετικά του περιλαμβάνονταν, ότι πέτυχε να δημιουργήσει ένα πλαίσιο αποτελεσματικότερου συντονισμού των διατλαντικών εμπορικών σχέσεων που μέχρι τότε απουσίαζε και να διατηρήσει ανοικτά τα κανάλια επικοινωνίας, σε τομεακό όσο και σε γενικό επίπεδο εμπορικών σχέσεων. Επιπλέον, ενέπλεξε οριζοντίως άλλους διαλόγους, φορείς και οργανώσεις καθώς και την κοινωνία των πολιτών, ενώ πρόσφερε στους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων την απαραίτητη δομή για πολιτική επισκόπηση και έλεγχο και έφτιαξε τη βάση για στενότερη συνεργασία μεταξύ των ρυθμιστικών αρχών των δύο πλευρών.

Στα αρνητικά σημεία του εντοπίζονταν, η δυσκολία αλλαγής των παγιωμένων πρακτικών και κανονιστικών πλαισίων προκειμένου να ενσωματώσουν τα συμφέροντα της άλλης πλευράς, οι δυσκολίες που αναπόφευκτα προέκυπταν από τον διαφορετικό τρόπο λήψης αποφάσεων εκατέρωθεν του Ατλαντικού, η αδυναμία ή και απροθυμία των πλευρών να μετακινηθούν σε συγκεκριμένα ευαίσθητα για αυτούς θέματα. Τέλος, ο μεγάλος αριθμός των θεμάτων που αυτός ο διάλογος κάλυπτε, διαπιστώθηκε ότι εμπόδιζε εν τέλει την προτεραιοποίησή τους.

1.5 Το Διατλαντικό Οικονομικό Συμβούλιο (2007)

Την δεκαετία του 2000, η συνεργασία για την φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και της οικονομίας της αγοράς μέσω του παγκόσμιου εμπορικού συστήματος έδειχνε σημάδια κόπωσης. Είχαν ήδη προηγηθεί η 9/11 και το αδιέξοδο των συνομιλιών στην Ντόχα. Ωστόσο αυτή την περίοδο εντοπίζονται τα πρώτα ίχνη ενδιαφέροντος για συμφωνία ελευθερίου εμπορίου μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ. Αρχικά είναι λίγοι οι θιασώτες μιας τέτοιας προσέγγισης, σταδιακά όμως, η ιδέα αποκτά περισσότερους υποστηρικτές με προεξέχουσα, την Γερμανίδα καγκελάρια A. Merkel³.

Οι ΗΠΑ και ΕΕ, το 2007, συνέστησαν το Διατλαντικό Οικονομικό Συμβούλιο. Το Διατλαντικό Οικονομικό Συμβούλιο βασικά συστήθηκε για τη προώθηση

³ Η A. Merkel τότε προέδρευε και στους G8 και στην ΕΕ

κανονιστικής εναρμόνισης μεταξύ των δύο, ή όπου αυτή δεν ήταν εφικτή, ο στόχος ήταν «ο περιορισμός της κανονιστικής ασυναρτησίας» όπως εύγλωττα διατυπώνει ο Henrikson. Σύμφωνα δε με το σκεπτικό της Επιτροπής, ο στόχος ήταν «να διασφαλιστεί η διατλαντική εναρμόνιση με την πρόληψη φραγμών και τη δημιουργία νέων ευκαιριών για τις επιχειρήσεις, συμβάλλοντας κατ' αυτό τον τρόπο τις συνολικές πολιτικές προτεραιότητες για την ανάπτυξη και την απασχόληση» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2010).

Το Διατλαντικό Οικονομικό Συμβούλιο συνεδρίαζε τουλάχιστον μια φορά το χρόνο με τη συμμετοχή του Επιτρόπου Εμπορίου και του Αναπληρωτή Υπουργού Εθνικής Ασφάλειας και Διεθνών Οικονομικών Υποθέσεων⁴. Στο πλαίσιο δε του Διατλαντικού Οικονομικού Συμβουλίου συστάθηκε μια ομάδα εργασίας υψηλού επιπέδου για την Απασχόληση και την Ανάπτυξη (High Level Working Group on Jobs and Growth) κατά τη σύνοδο κορυφής του 2011 στην Ουάσιγκτον. Η ομάδα ήταν επιφορτισμένη με τον εντοπισμό των πολιτικών εκείνων που ευνοούν τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την οικονομική ανάπτυξη και τη διεθνή ανταγωνιστικότητα (European Union delegation to the USA).

Αποτέλεσε αναμφισβήτητα ένα υψηλού επιπέδου φόρουμ συζήτησης περίπλοκων ζητημάτων όπως η μείωση των εμπορικών περιορισμών, οι επενδύσεις, η ασφάλεια των συναλλαγών και η αμοιβαία αναγνώριση λογιστικών προτύπων. Επίσης παρείχε τη δυνατότητα επίλυσης διαφορών διατλαντικού εμπορίου μέσω διαβούλευσης ήδη κατά τα στάδια διαμόρφωσης των σχετικών προτύπων (US mission to EU, 2014).

Η δραστηριότητα του Διατλαντικού Οικονομικού Συμβουλίου ξεκίνησε με πολύ ελπιδοφόρο τρόπο καθώς οι συμφωνίες για τα λογιστικά πρότυπα το 2007 ήταν ιδιαίτερα επιτυχημένες, αλλά μετέπειτα δε σημειώθηκε σημαντική πρόοδος. Το γεγονός αυτό ενδεχομένως να οφείλεται και στη χρηματοπιστωτική κρίση που επηρέασε αμφότερους τους εταίρους και ως εκ τούτου ζητήματα περαιτέρω

⁴ Σήμερα, την από κοινού προεδρία του έχουν από τις ΗΠΑ η Αναπληρώτρια Σύμβουλος Εθνικής Ασφάλειας για τις Διεθνείς Οικονομικές Υποθέσεις, που είναι η Caroline Atkinson και η ευρωπαϊκά επίτροπος εμπορίου η Cecilia Malmström.

οικονομικής ολοκλήρωσης έπαψαν να αποτελούν προτεραιότητα. Παρόλα αυτά το Διατλαντικό Οικονομικό Συμβούλιο θεωρήθηκε «μια νέα πνοή στο κανονιστικό πλαίσιο συνεργασίας», επιβεβαίωσε όμως ότι θέματα που σχετίζονται με την ευρωπαϊκή και την αμερικανική νομοθεσία δε μπορούσαν ακόμη να επιλυθούν μέσω διατλαντικών θεσμών αυτής της μορφής (Antal, J., 2011).

1.6 Η Διατλαντική Σχέση στο Πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου

Το ενδιαφέρον για περαιτέρω ανάπτυξη του συστήματος της GATT ως βασικού φόρουμ για τη διατλαντική εμπορική πολιτική αντικατοπτρίστηκε επίσης στο τέλος του Γύρου της Ουρουγουάης και στη δημιουργία του ΠΟΕ το 1994, ο οποίος εγκαινίασε μια νέα εποχή μεγάλης αισιοδοξίας. Εκείνη τη χρονική περίοδο, ο όρος παγκοσμιοποίηση γινόταν της μόδας, και θεωρήθηκε ότι ο ΠΟΕ θα μπορούσε να φέρει στο άμεσο μέλλον φιλόδοξες νέες εμπορικές συμφωνίες. Πράγματι, αυτό έγινε. Μετά το Γύρο της Ουρουγουάης, συμφωνήθηκαν διάφορες τομεακές εμπορικές συμφωνίες, η πιο ονομαστή από αυτές η Information Technology Agreement (ITA), η οποία απελευθέρωσε το εμπόριο προϊόντων πληροφορικής και επικοινωνιών και διευκόλυνε την ανάπτυξη του εμπορίου στον συγκεκριμένο τομέα από τα τέλη του 1990 και μετά.

Οι ΗΠΑ και η ΕΕ είχαν κεντρικό ρόλο στην έναρξη της απελευθέρωσης του παγκόσμιου εμπορίου τόσο μέσω της GATT όσο και μετά μέσω του ΠΟΕ. Ιδιαίτερα στην εποχή μετά το ψυχρό πόλεμο, η ΕΕ επεδίωξε να καθιερωθεί ως διεθνής οντότητα με πολιτικό ρόλο μέσα ακριβώς από τη συμμετοχή της σε οργανισμούς όπως ο ΠΟΕ (Blanoukos S. and Bournatonis D., 2011). Από τα πρώτα χρόνια ίδρυσης του ΠΟΕ, η ΕΕ ήταν για πολλούς ο πιο αφοσιωμένος υποστηρικτής του πολυμερούς εμπορικού συστήματος και ήταν ιδιαίτερα δραστήρια στην προώθηση μιας "ατζέντας βασισμένης σε κανόνες" (Young A.R., 2007).

Οι δύο εταίροι, ήδη από το τέλος της δεκαετίας του 1990, ήλθαν αντιμέτωποι με νέες προκλήσεις. Η αντίδραση στις ταχύτατα αναπτυσσόμενες νέες αγορές (BRICS⁵), στα

⁵ Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα & Νότια Αφρική

τέλη δεκαετίες 1990 και 2000, κυριάρχησε έναντι όποιων άλλων στρατηγικών επιλογών των προηγούμενων χρόνων. Η ένταξη των αναδυόμενων στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα αποτέλεσε πλέον στρατηγικό στόχο. Ο ΠΟΕ είναι ο χώρος που θα γινεί αυτό. Ο Henrikson πώς και μόνο το γεγονός ότι « πείστηκε η Κίνα να ενταχθεί στον ΠΟΕ το 2001 ήταν ένα τεράστιο έργο» (Henrikson, A., June 1997). Ωστόσο, όσο η σημασία των αναδυόμενων για την παγκόσμια παραγωγή πλούτου αυξανόταν, άλλο τόσο αυξανόταν και η δυσαρέσκεια τους για το πλαίσιο λειτουργίας του, καθώς θεωρούσαν ότι ο ΠΟΕ συνιστούσε ουσιαστικά ένα μηχανισμό που επέτρεπε στις λίγες αναπτυγμένες χώρες να επιβάλουν την γνώμη τους και να αποφεύγουν τις συνέπειες που θα προέκυπταν εάν ίσχυε ο κανόνας της πλειοψηφίας αφού η πλειοψηφία των κρατών μελών του ανήκει στην ομάδα των αναπτυσσόμενων (Cleireacain, S., 1999).

Στον ΠΟΕ, η διατλαντική σχέση διαμορφώθηκε και συχνά δοκιμάστηκε. Ο μηχανισμός επίλυσης διαφορών (εφεξής Μ.Ε.Δ.) του ΠΟΕ αποτέλεσε μια από τις περισσότερο προβεβλημένες διαστάσεις της διατλαντικής σχέσης κυρίως λόγω της δημοσιότητας που αυτές λάμβαναν. Μπορεί το ποσοστό του διατλαντικού εμπορίου που ουσιαστικά αφορούσε να ήταν εξαιρετικά μικρό, ωστόσο, η προσφυγή στον Μ.Ε.Δ. είχε σημαντική επίδραση στις σχέσεις των εταίρων αλλά και στη λειτουργία του ίδιου του ΠΟΕ, ειδικά στα πρώτα χρόνια όπου η κάθε απόφαση στο πλαίσιο του μηχανισμού δημιουργούσε προηγούμενο που λαμβανόταν σοβαρά υπόψη⁶.

⁶ Ο Μηχανισμός Επίλυσης διαφορών (ΜΕΔ) του ΠΟΕ, γνωστός ως Αμοιβαία Συνεννόηση για τους κανόνες και τις διαδικασίες επίλυσης των διαφορών (Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes- DSU), διοικείται από το όργανο διευθέτησης διαφορών (Dispute Settlement Body-DSB) το οποίο αποτελείται ουσιαστικά από την ολομέλεια του ΠΟΕ. Το όργανο αυτό συγκροτεί ομάδες (πάνελς), διορίζει διαιτητές και εκδίδει εκθέσεις. Περιληπτικά τα στάδια της διευθέτησης διαφορών περιλαμβάνουν: συζήτηση με την άλλη πλευρά, σύσταση ουδέτερου πάνελ που εκδίδει έκθεση, πιθανή προσφυγή στο δευτεροβάθμιο όργανο (Appellate Body) το οποίο επίσης εκδίδει έκθεση, υιοθέτηση από το DSB των εκθέσεων του πάνελ και ή του δευτεροβάθμιου οργάνου, εφαρμογή της έκθεσης. Σε περίπτωση μη εφαρμογής γίνονται διαπραγματεύσεις για αποζημίωση μέχρι την πλήρη εφαρμογή ή εξουσιοδότηση του DSB για αντίποινα σε περίπτωση που δεν υπάρξει

Ο Μ.Ε.Δ., που περιλάμβανε ένα αυστηρό χρονοδιάγραμμα, αντικατέστησε την συμφωνία στο πλαίσιο της GATT η οποία, απλά, έδινε στα δυο μέρη την δυνατότητα άσκησης βέτο. Και οι δύο πλευρές, ΗΠΑ και ΕΕ, είχαν διαχρονικά κάνει εκτενή χρήση του νέου μηχανισμού όχι μόνο για τις μεταξύ τους διαφορές αλλά και ως συμμετέχουσες οντότητες σε διαφορές με άλλα μέλη του ΠΟΕ.

Η ΕΕ έχει συμμετέχει και ως εναγόμενη και ως ενάγουσα σε περισσότερες από το 60% των υποθέσεων που έχουν υποβληθεί στον Μ.Ε.Δ. Οι ΗΠΑ επίσης έχουν κάνει εκτενή χρήση του εργαλείου στις εμπορικές τους διαφορές με τους εταίρους τους. Και για τις δύο μεριές της διατλαντικής σχέσης, η προσφυγή στον Μ.Ε.Δ. στον ΠΟΕ αποτέλεσε σημαντικότερη αλλαγή από τον προηγούμενο τρόπο, την προσφυγή στην GAAT⁷. Αν λάβουμε υπόψη τα λόγια του τότε γενικού Διευθυντή της GATT, Wyndham White «καμία εμπορική διαφορά αξίας άνω των 10 εκατ. δολαρίων δεν διευθετήθηκε ποτέ εντός του πλαισίου της» (Cleireacain, S., 1999).

Οι διαφορές αυτές καλύπτουν έναν μεγάλο αριθμό τομέων και ζητημάτων. Ωστόσο, οι πιο αμφιλεγόμενες και εκείνες με την μεγάλη δημοσιότητα συνδέθηκαν με το εμπόριο αγροτικών και γεωργικών προϊόντων. Οι ΗΠΑ έχουν εγκαλέσει την ΕΕ για την απαγόρευση των εισαγωγών βοείου κρέατος με αυξημένη ορμόνη και της πολιτικής της αναφορικά με τις εισαγωγές μπανανών, αλλά και τα GMOs. Είναι εκτός του πεδίου μελέτης αυτής της εργασίας η ανάλυση της αντίθεσης μεταξύ των εμπορικών

συμφωνία αποζημίωσης και περαιτέρω προσφυγή σε Διαιτητή ο οποίος ορίζεται από το DSB σε περίπτωση νέας διένεξης σχετικά με τον τρόπο και το είδος των αντιποίνων.

⁷ Στο παρελθόν, στο πλαίσιο της GATT, αποζημιώσεις μέσω χρήσης πολυμερών μηχανισμών επίλυσης διαφορών, απαιτούσαν απόφαση και από τις δύο πλευρές. Κάθε πλευρά μπορούσε να εμποδίσει την υιοθέτηση από την GATT των πορισμάτων του panel που είχε αποφανθεί εναντίον της. Στις διαδικασίες του ΠΟΕ η προσφυγή στον μηχανισμό είναι λιγότερο συναινετική και ο διάδικος που κινεί τη διαδικασία γνωρίζει ότι με την πάροδο του χρόνου θα υπάρξει αποτελεσματική απόφαση.

πολιτικών των ΗΠΑ και της ΕΕ και του πραγματικού όγκου των συναλλαγών⁸. Ωστόσο, η προσοχή που λάμβαναν αυτές οι διαμάχες αντικατοπτρίζει την εσωτερική πολιτική βαρύτητα αυτών των ζητημάτων για κάθε μια από τις ΗΠΑ και ΕΕ, σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από τη συνολική εμπορική ή οικονομική σημασία τους (Kordos, Μ., 2014).

Πίνακας 1 - Χρήση του Μηχανισμού Επίλυσης Διαφορών από ΕΕ & ΗΠΑ στον ΠΟΕ

	Ενάγουσα	Εναγόμενη	Ως τρίτος
ΕΕ → ΗΠΑ	29	16	84
ΗΠΑ → ΕΕ	17	26	59
ΗΠΑ → κ-μ (της ΕΕ)	11	1	1

Πηγή: WTO, https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_by_country_e.htm, 10/10/2017

1.7 Μετά το Αδιέξοδο του Γύρου της Ντόχα

Παρά την κοινή προσήλωση στην φιλελευθεροποίηση του εμπορίου κατά τους διαδοχικούς γύρους, οι δύο εταίροι δεν είχαν πάντα κοινή προσέγγιση στα θέματα του διεθνούς εμπορικού συστήματος, ενώ δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις που τα εμπορικά συμφέροντά τους βρέθηκαν αντιμέτωπα, όπως είδαμε παραπάνω. Η διαφοροποίηση μεταξύ των δύο άρχισε να γίνεται εμφανής καθώς εδραιωνόταν το αδιέξοδο των εμπορικών διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα του ΠΟΕ.

Δύο χρόνια μετά την έναρξη του γύρου της Ντόχα, το 2003, συγκλήθηκε η πέμπτη υπουργική διάσκεψη του ΠΟΕ στο Κανκούν του Μεξικού προκειμένου να αξιολογήσει την πορεία των διαπραγματεύσεων και να προετοιμάσει για το κλείσιμο του γύρου. Ωστόσο, η υπουργική διάσκεψη απέτυχε να ολοκληρώσει το έργο της και έληξε

⁸ ο γεωργικός τομέας αντιπροσωπεύει ένα πολύ μικρό τμήμα όχι μόνο των διμερών εμπορικών συναλλαγών, αλλά και του συνολικού παγκόσμιου εμπορίου των δύο οντοτήτων. Σύμφωνα με τον Οργανισμό Εμπορίου και Ανάπτυξης (2013) το 2012, η γεωργία αντιπροσώπευε το 4,5% των συνολικών εξαγωγών των ΗΠΑ προς την ΕΕ και το 3,5% των συνολικών εισαγωγών από την ΕΕ.

επιβεβαιώνοντας το αδιέξοδο που υπάρχει μέχρι και σήμερα, αποτυγχάνοντας να προωθήσει την πολυμερή διαπραγματευτική ατζέντα. Η αποτυχία ήταν ιδιαίτερα σημαντική για τις διατλαντικές σχέσεις και αποτέλεσε «ορόσημο για την διεθνή οικονομική διακυβέρνηση, καθώς κατέστησε αδύνατο για την ΕΕ και τις ΗΠΑ να επιβάλουν μια οριστική διευθέτηση» (McGuire, S., & Smith, M., 2008).

Η απογοήτευση της υπουργικής διάσκεψης στο Κανκούν έκανε τους δύο εταίρους να επανεξετάσουν τις δεσμεύσεις και προσεγγίσεις στο πολυμερές εμπορικό σύστημα. Οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν ότι θα επικεντρωθούν στη διαπραγμάτευση περιφερειακών και διμερών εμπορικών συμφωνιών και όχι στην προσπάθεια αναζωογόνησης των πολυμερών διαπραγματεύσεων. Η προσέγγιση των ΗΠΑ που έγινε γνωστή ως «ανταγωνιστική απελευθέρωση», τονίζει την διαπραγμάτευση διμερών συμφωνιών κατά την άσκηση εμπορικών συμφερόντων. Σύμφωνα με την Sbragia, οι ΗΠΑ «χωρίς να απεμπολούν εντελώς τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις, επικεντρώθηκαν στο άνοιγμα των αγορών με την άρση των εμποδίων στη διακίνηση αγαθών, υπηρεσιών και υπηρεσιών κεφαλαίου» (Sbragia, A., 2010).

Η ΕΕ άργησε περισσότερο να αλλάξει πορεία πλεύσης. Αρχικά, μετά το Κανκούν, συνέχισε να στηρίζει τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις φτάνοντας στο σημείο να προτείνει την ίδια χρονιά μια στρατηγική αναζωογόνησης του γύρου. Η ευρωπαϊκή προσέγγιση ήταν συνεπής με τη βασική αρχή της, περί διαχείρισης της παγκοσμιοποίησης, όπως αυτή είχε διατυπωθεί ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 και που κατά τα πρώτα χρόνια του γύρου τη Ντόχα είχε φτάσει στο σημείο να υιοθετεί ένα είδος μορατόριουμ για τις διμερείς συμφωνίες (Abdelal, R. & Meunier, S., 2010). Μετά το 2006 αρχίζει σταδιακά να διαπιστώνεται μεταστροφή στην ευρωπαϊκή πολιτική. Η αρχή γίνεται με το λανσάρισμα της Global Europe: Competing in the World (European Commission 2006). Το πνεύμα της στρατηγικής της Λισαβόνας ως «εργαλείου μεγέθυνσης και δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας» ανοίγει το δρόμο για επαναπροσδιορισμό και της ευρωπαϊκής εμπορικής πολιτικής. Σύμφωνα με την Meunier, πολλοί είδαν αυτή την μεταστροφή ως επιστροφή στις ρίζες της εμπορικής πολιτικής» καθώς η ΕΕ «θα επικεντρωθεί σε οικονομικούς αντί για πολιτικούς» (Meunier, S., 2007). Εξάλλου σύμφωνα με την Επιτροπή, η στρατηγική

Global Europe αποτέλεσε την βάση πάνω στην οποία μετέπειτα θα χτιστούν οι «νέες γενιάς» διμερείς συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου, στις οποίες τα οικονομικά κριτήρια θα είναι και τα πρωταρχικά. Συνεχίζοντας, η Επιτροπή τονίζει ότι «θα εξασφαλίσει ότι οι νέες συμφωνίες θα είναι το εργαλείο για περισσότερη φιλελευθεροποίηση, ειδικά σε θέματα που οι πολυμερείς διαπραγματεύσεις αδυνατούν να θίξουν και που υπερβαίνουν κατά πολύ του συμβατικού στόχου του ΠΟΕ, του ανοίγματος δηλαδή των αγορών» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014).

Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι παρά την αρχική διαφοροποιημένη προσέγγιση, απελευθέρωση εκτός του πολυμερούς πλαισίου για τους Αμερικάνους και προσήλωση στο υπερεθνικό πλαίσιο για τους Ευρωπαίους, σταδιακά, οι δύο πλευρές επαναπροσεγγίζονται. Ευρωπαίοι και αμερικάνοι πιστεύουν ότι οι διμερείς συμφωνίες θα βοηθήσουν στην θετική έκβαση των πολυμερών διαπραγματεύσεων και κατ' επέκταση στην ολοκλήρωση του γύρο της Ντόχα (Damro, C., 2014). Κοινό στοιχείο και στις δύο τέλος προσεγγίσεις, η μετατόπιση σε αμιγώς εμπορικούς και οικονομικούς στόχους σε αντίθεση με την παλαιότερη ευρωπαϊκή προσέγγιση με την υιοθέτηση κατεξοχήν πολιτικών στόχων και στόχων εξωτερικής πολιτικής.

1.8 Η Διατλαντική Σχέση Μέσα Από την Σχέση με Άλλες Χώρες

Οι ΗΠΑ και η ΕΕ δεν θα ήταν τόσο σημαντικοί παγκόσμιοι παίκτες αν δεν είχαν να υπερασπιστούν ισχυρά συμφέροντα σε τρίτες χώρες. Η ανάγκη εισόδου σε ξένες αγορές ήταν και είναι ζωτικής σημασίας και για τους δύο. Ο μεταξύ τους ανταγωνισμός για πρόσβαση των επιχειρήσεων τους σε ξένες αγορές αποτελεί κεντρικό στόχο της εξωτερικής τους πολιτικής, «όπου κανένας από τους δύο δεν μπορεί να αγνοεί τη πορεία του άλλου σε αυτές» διαπιστώνει η Sbragia. Έξαλλου και οι δύο έχουν από καιρό επιδείξει την ικανότητα να χρησιμοποιούν την εμπορική τους δύναμη ως μέσο προώθησης των οικονομικά τους συμφερόντων σε παγκόσμιο, περιφερειακό και διμερές επίπεδο.

Στο πλαίσιο της πολυμερούς σχέσης, οι δύο εταίροι χρησιμοποίησαν τον ΠΟΕ ως μέσο περιορισμού των ανταγωνιστών τους ενώ ταυτόχρονα προσπάθησαν να επεκτείνουν την πρόσβαση τους σε νέα εδάφη μέσω συμφωνιών που τους

πρόσφεραν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Με το πάγωμα των πολυμερών διαπραγματεύσεων μετά την κατάρρευση της υπουργικής στο Μεξικό, η αποτελεσματικότητα τους ως εμπορικές δυνάμεις παγκόσμιας εμβέλειας υπονομεύτηκε και οδήγησε σε απομάκρυνση από τον ΠΟΕ προς την κατεύθυνση διμερών και περιφερειακών, προτιμησιακών, εμπορικών συμφωνιών. Η δυναμική μετατοπίστηκε ώστε η κάθε πλευρά να ανταγωνίζεται με την άλλη ως προς το είδος των συμφωνιών που θα διαπραγματευόταν με τρίτες χώρες.

Η ανταγωνιστική διάσταση της διατλαντικής σχέσης διαφαίνεται από τον αυξανόμενο ρυθμό με τον οποίο διαπραγματεύονται οι δυο εταίροι διμερείς εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες στον υπόλοιπο κόσμο. Γίνεται σαφές ότι η ΕΕ και οι ΗΠΑ έχουν πλέον ως προτεραιότητα την επιδίωξη τέτοιων συμφωνιών με τρίτους. Στοιχείο του ανταγωνιστικού χαρακτήρα αυτής της σχέσης είναι ότι όλες οι τρίτες χώρες με τις οποίες οι ΗΠΑ διαπραγματεύτηκαν μια διμερή συμφωνία έχουν επίσης διαπραγματευτεί ή βρίσκονται σε διαπραγματεύσεις για αντίστοιχη συμφωνία με ΕΕ.

Οι νέες αυτές συμφωνίες άρχισαν προοδευτικά να αποκτούν σημασία τόσο λόγω της σταδιακής οικονομικής μεγέθυνσης των τελευταίων όσο και λόγω των θεμάτων που οι συμφωνίες αυτές έθιγαν. Το περιεχόμενο των νέων συμφωνιών δεν περιείχε μόνο προβλέψεις για μείωση των δασμών. Μη δασμολογικοί στόχοι και νέα εμπορικά θέματα άρχισαν να κάνουν όλο και συχνότερη την εμφάνιση τους. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η ανακοίνωση της Επιτροπής «παραδοσιακά, τα εμπορικά εμπόδια αντιμετωπίζονταν κυρίως μέσω της μείωσης των δασμών. Ωστόσο, για να επιτύχουμε πραγματικά ανοιχτές αγορές τον 21ο αιώνα, η Ευρώπη πρέπει να δει πέρα από τις δασμολογικές περικοπές. Να εστιάσει στα εμπόδια που κρύβονται πίσω από αυτές» (Commission, 2014). Τα νέα αυτά μη δασμολογικά εμπόδια αφορούν τις υπηρεσίες, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, επιδοτήσεις, επενδύσεις, πολιτική ανταγωνισμού, κρατικές προμήθειες, επιδοτήσεις, κανόνες υγειονομικούς και φυτοϋγειονομικούς, τους τεχνικά εμπόδιο στο εμπόριο, περιβαλλοντικά ζητήματα και τα βασικά πρότυπα εργασίας.

Η δυσκολία να προωθήσουν μη δασμολογικούς στόχους εντός του πολυμερούς πλαισίου αποτέλεσε έναν ακόμη λόγο που ώθησε τις υπερδυνάμεις να στραφούν σε χωριστές συμφωνίες με τις τρίτες χώρες. Όπως υπογραμμίζουν οι Meunier και Nicolaidis «γίνεται ξεκάθαρο ότι οι ΕΕ, όπως και οι ΗΠΑ, κάνουν χρήση διμερών προνομιακών συμφωνιών προκειμένου να ανοίξουν τις αγορές του Νότου με αντάλλαγμα την πρόσβαση στις δικές τους αγορές» (Meunier, S., and Nicolaidis, K., 2006).

1.8.1 Διμερείς Συμφωνίες της ΕΕ με Τρίτες Χώρες

Η ΕΕ έχει υπογράψει πλήθος εμπορικών συμφωνιών με τρίτες αγορές. Το είδος των συμφωνιών που συνάπτει καλύπτει ευρεία γκάμα αντικειμένων, από συμφωνίες τελωνειακής ένωσης, έως συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου, συμφωνίες οικονομικής συνεργασίας κ.α. Αυτή τη στιγμή, η ΕΕ έχει 31 συμφωνίες σε ισχύ, 43 που βρίσκονται σε μερική ισχύ, 4 συμφωνίες υπό επικαιροποίηση και 20 συμφωνίες σε καθεστώς διαπραγμάτευσης.

Πίνακας 2 - Τύποι εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ - Τρέχουσα κατάσταση

Ευρωπαϊκή Ένωση	Αριθμός συμφωνιών
Σε ισχύ	31
Μερική ισχύς	41
Υπό επικαιροποίηση	4
Υπό διαπραγμάτευση	20
Σύνολο	96

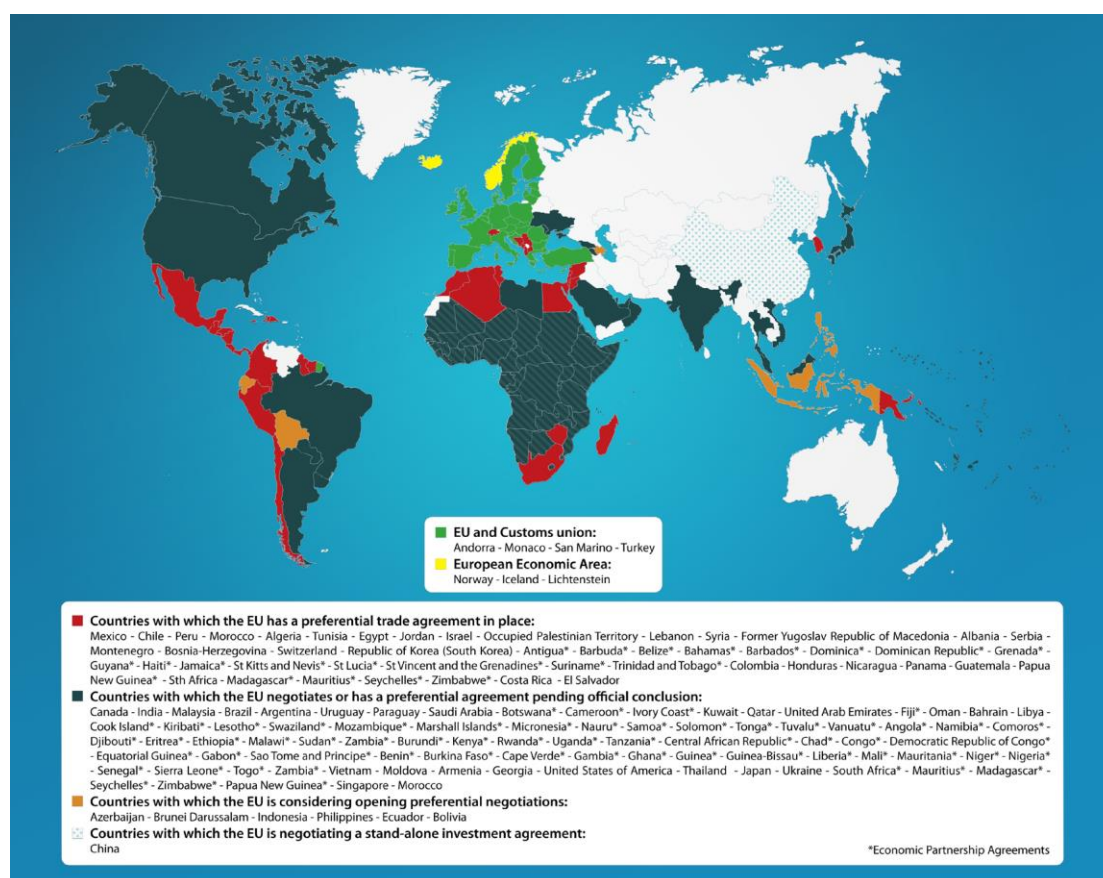
Πηγή:EUROPA
10//10/2017

<http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/>

Σύμφωνα με στοιχεία της Επιτροπής, η ΕΕ έχει υπογράψει 45 προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες και διαπραγματεύεται άλλες 87 προνομιακές εμπορικές συμφωνίες που περιλαμβάνουν τόσο διμερείς όσο και περιφερειακές συμφωνίες, όπως οι συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης με τις αναπτυσσόμενες αγορές. Στο πλαίσιο της πολιτικής γειτονίας της, η ΕΕ στοχεύει επίσης στη σύναψη

ολοκληρωμένων συμφωνιών ελευθέρου εμπορίου οι οποίες, «πέρα από την κατάργηση των δασμολογιών, ανοίγουν επίσης αγορές για τις υπηρεσίες, τις επενδύσεις, προμήθειες ενώ περιλαμβάνουν και ρυθμιστικά θέματα» (European Commission, 2013). Αυτές οι ειδικές περιφερειακές συμφωνίες έχουν σχεδιαστεί για να ευθυγραμμιστούν οι κανονισμοί των γειτόνων με αυτούς της ΕΕ με αντάλλαγμα μεγαλύτερη πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ για τις εξαγωγές και τις εξαγωγές τους υπηρεσίες”.

Πίνακας 3 - Εμπορικές Συμφωνίες ΕΕ

Πηγή: European Commission DG Trade, *EU Trade Relations Worldwide: A Map*, updated April 2014, <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/149622.htm>

1.8.2 Διμερείς Συμφωνίες των ΗΠΑ με Τρίτες Χώρες

Για τις ΗΠΑ, οι προτιμησιακές, εμπορικές συμφωνίες παρέχουν «περισσότερους ολοκληρωμένους και ισχυρότερους κανόνες απ 'ό, τι παρείχε το πλαίσιο του ΠΟΕ" (US Trade Representative, 2017). Σύμφωνα με τα στοιχεία από το US Trade Representative- USTR, οι ΗΠΑ έχουν σε ισχύ προνομιακές εμπορικές συμφωνίες με

είκοσι χώρες. (Πίνακα 1). Οι μεμονωμένες χώρες, του Καναδά και του Μεξικού περιλαμβάνονται στην περιφερειακή βορειοατλαντική συμφωνία ελεύθερου εμπορίου γνωστή και ως NAFTA (North America Free Trade Agreement), ενώ πολλές χώρες όπως η Δομινικανή Δημοκρατία, Κόστα Ρίκα, Ελ Σαλβαδόρ, Γουατεμάλα, Ονδούρα, και τη Νικαράγουα αποτελούν μέρος της Συμφωνίας Ελεύθερων Συναλλαγών της Δομινικανής Δημοκρατίας και της Κεντρικής Αμερικής (Dominican Republic-Central America Free Trade Agreement). Οι ΗΠΑ ολοκλήρωσαν τις διαπραγματεύσεις για μια περιφερειακή εμπορική συμφωνία Ασίας-Ειρηνικού, η οποία είναι γνωστή ως συμφωνία εταιρικής σχέσης με τις χώρες του Ειρηνικού (Trans Pacific Partnership-TPP). Σύμφωνα με τη διοίκηση Obama, οι ΗΠΑ επεδίωκαν με την TPP να «ενισχύουν την οικονομική ανάπτυξη των ΗΠΑ και να στηρίξουν τη δημιουργία και διατήρηση υψηλής ποιότητας αμερικανικών θέσεων εργασίας» (US Trade Representative, 2011). Ωστόσο, αξίζει να επισημανθεί ότι λίγο μετά την εκλογή του στην αμερικανική διοίκηση, ο Πρόεδρος Trump απέσυρε τις ΗΠΑ από την TPP. Μένει να δούμε ποια θα είναι τελικά η σχέση που θα επιλέξει η αμερικανική διοίκηση με αυτή συμφωνία και την ομάδα κρατών που συμμετέχουν σε αυτή.

Οι ΗΠΑ αυτή τη στιγμή βρίσκονται σε διαπραγματεύσεις για την TTIP με την ΕΕ, η οποία στοχεύει στην διαμόρφωση μιας συμφωνίας υψηλού επιπέδου και ευρείας βάσης.

Εκτός από τις διάφορες διμερείς και περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες, οι ΗΠΑ επιδιώκουν επίσης εμπορικές και τις επενδυτικές συμφωνίες-πλαίσιο (Trade and Investment Framework Agreements-TIFA), οι οποίες λειτουργούν περισσότερο ως πλαίσιο στρατηγικής και περιβάλλον διαβούλευσης με πιθανή περαιτέρω συνεργασία σε θέματα όπως η πρόσβαση στην αγορά, η εργασία, το περιβάλλον, πνευματικά δικαιώματα (US Trade Representative, 2017). Οι ΗΠΑ έχουν συνάψει 50 τέτοιες TIFA με μεμονωμένες χώρες και περιφερειακούς συνασπισμούς χωρών. Τέλος, οι ΗΠΑ έχουν διαπραγματευτεί, 42 διμερείς επενδυτικές συμφωνίες (Bilateral Investment Treaties -BIT), οι οποίες συμβάλλουν στην «προστασία των ιδιωτικών επενδύσεων, στην ανάπτυξη πολιτικών προσανατολισμένων προς την οικονομία της

αγορά στις χώρες εταίρους και στην προώθηση των αμερικανικών εξαγωγές» (US Trade Representative, 2017).

Πίνακας 4 - Εμπορικές Συμφωνίες ΗΠΑ

Τρίτες Χώρες	Ημερομηνία Εισόδου
Αυστραλία	2005
Μπαχρέιν	2006
Καναδάς	1994
Χιλή	2004
Κολομβία	2012
Κόστα Ρίκα	2009
Δομινικανή Δημοκρατία	2007
Ελ Σαλβαντόρ	2006
Γουατεμάλα	2006
Ονδούρα	2006
Ισραήλ	1985
Ιορδανία	2010
Κορέα	2012
Μεξικό	2004
Μαρόκο	2004
Νικαράγουα	2006
Ομάν	2009
Παναμάς	2012
Περού	2009
Σιγκαπούρη	2004

Πηγή: US Trade Representative, *Free Trade Agreements*.

Κεφάλαιο 2. Οι εμπορικές σχέσεις ΕΕ και ΗΠΑ

2.1. Η Φύση της Διατλαντικής Οικονομικής Σχέσης

Σε παγκόσμιο επίπεδο, ΕΕ και ΗΠΑ αποτελούν το μεγαλύτερο εμπορικό και επενδυτικό εταίρο για όλες σχεδόν τις άλλες χώρες του κόσμου. Παρά τις αναταραχές που προκάλεσε η χρηματοπιστωτική κρίση, ΕΕ και ΗΠΑ εξακολουθούν να συνδέονται με στενούς δεσμούς αποτελώντας ίσως το σημαντικότερο εμπορικό εταίρο ο ένας για τον άλλο. Η δυναμική της σχέσης αυτής είναι μοναδική, γεγονός που διαπιστώνουν πλήθος επιστημόνων και επιβεβαιώνουν σειρά ερευνών και οικονομικών στοιχείων. Ο ρόλος της διατλαντικής σχέσης ΕΕ-ΗΠΑ στη διαμόρφωση της περιφερειακής και παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης γίνεται καλύτερα αντιληπτός υπό τον όρο «ανταγωνιστική αλληλεξάρτηση». Σύμφωνα με αυτόν, ΕΕ και ΗΠΑ είναι ταυτόχρονα ανταγωνιστές και αλληλοεξαρτώμενοι δρώντες, που παρά τις υψηλού προφίλ διαφωνίες τους, έχουν βαθιά αλληλοεξαρτώμενες και άκρως θεσμοθετημένες διμερείς σχέσεις (Damro, C., 2014).

Η ανταγωνιστική πλευρά της διατλαντικής σχέσης περιγράφηκε στο πλαίσιο των συμφωνιών που οι δύο εταίροι επιδιώκουν με τρίτες χώρες προκειμένου να εμποδίσουν και να επεκτείνουν την κυριαρχία και επιρροή τους. Η σχέση αλληλεξάρτησης παρουσιάστηκε προηγουμένα τόσο αναφορικά με τους διμερείς διαλόγους που άρχισαν να εισάγονται ήδη μετά τον πόλεμο, όσο και μέσα από την σχέση όπως αυτή εξελίχθηκε μέσα στο πολυμερές θεσμοθετημένο πλαίσιο διαπραγματεύσεων.

Κεντρικό στοιχείο αυτής της αλληλεξάρτησης συνιστά το ίδιο το μέγεθος των δύο οικονομιών και ο όγκος των ανταλλαγών που διενεργούνται ετησίως μεταξύ τους. Από μόνες τους, ΕΕ και ΗΠΑ είναι οι δύο μεγαλύτερες οικονομίες στον κόσμο. Όπως υποστηρίζει ο Drezner, τα σχετικά μεγέθη της αγοράς τους και το γεγονός ότι και οι δύο έχουν σχετικά χαμηλή οικονομική ευπάθεια, αρκούν για να χαρακτηριστούν ως "υπερδυνάμεις" (Drezner, D., 2001). Ενώ τα ανεξάρτητα μεγέθη των οικονομιών τους είναι εντυπωσιακά, το μέγεθος της κοινής διατλαντικής αγοράς είναι συγκλονιστικό.

Οι αριθμοί μιλούν από μόνοι τους, συνθέτοντας την εικόνα των δύο μεγαλύτερων εκβιομηχανισμένων αγορών όπου η διμερής οικονομική σχέση επικαλύπτει όλες τις άλλες.

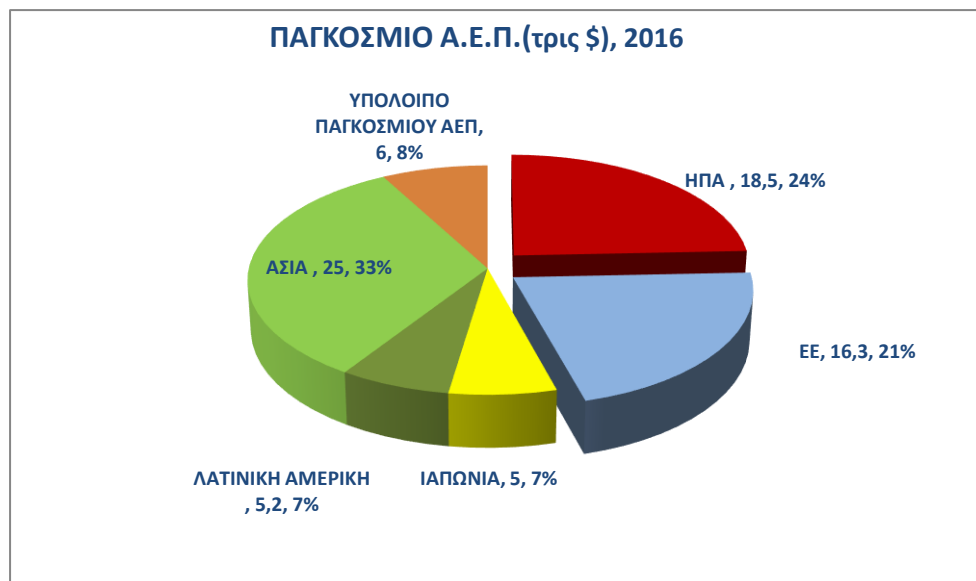
2.2 Βασικά Οικονομικά Μεγέθη: Η Θέση των ΗΠΑ & ΕΕ στον Κόσμο

Η ΕΕ και οι ΗΠΑ μοιράζονται μια τεράστια, δυναμική και αμοιβαία επωφελή οικονομική εταιρική σχέση. Δεν είναι μόνο ότι η διατλαντική εμπορική οικονομία, η μεγαλύτερη στον κόσμο είναι, επίσης, αναμφισβήτητα και η πιο σημαντική. Η βαρύτητα των δύο οικονομικών υπερδυνάμεων είναι τέτοια που από τον τρόπο που οι δύο εταίροι διαχειρίζονται την μεταξύ τους σχέση αλλά και το πώς αντιμετωπίζουν τις κοινές τους προκλήσεις, θα είναι καθοριστικό για τον τρόπο που μελλοντικά, ο υπόλοιπος κόσμος, θα αντιμετωπίσει παρόμοιες σχέσεις και προκλήσεις (Damro, C., 2014).

Η διατλαντική οικονομία κυριαρχεί στην παγκόσμια οικονομία από το καθαρό της μέγεθος και την ευημερία της. Από κοινού αντιπροσωπεύουν κάτι λιγότερο από το 12% του παγκόσμιου πληθυσμού (ο πληθυσμός ΗΠΑ και ΕΕ ξεπερνά τα 830 εκατομμύρια) και παράγουν από κοινού σχεδόν το μισό παγκόσμιο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ), \$ 34,7 τρισεκατομμύρια δολάρια (16,1 τρισεκατομμύρια δολάρια στην ΕΕ και 18,6 τρισεκατομμύρια δολάρια στις ΗΠΑ). Αυτό το ποσό ισοδυναμεί με το 45% της παγκόσμιας παραγωγής ή του ΑΕΠ για το 2016⁹.

⁹ IMF "Report for Selected Country Groups and Subjects". World Economic Outlook. International Monetary Fund. October 2016.

Γράφημα 1 - Παγκόσμιο ΑΕΠ, 2016

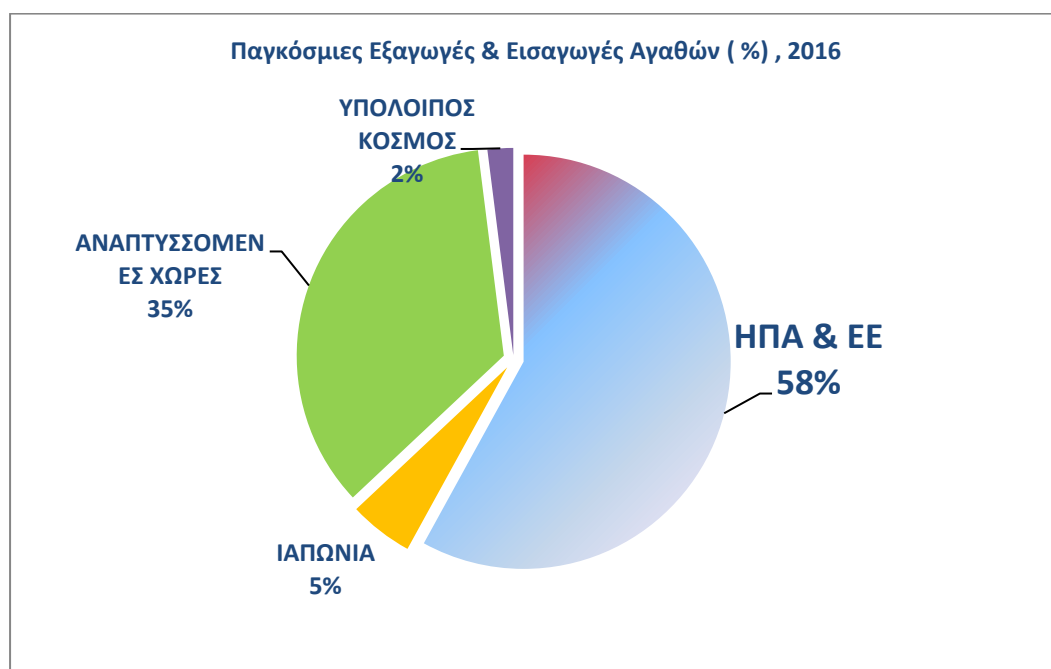

Πηγή: World Bank, data

Σε σύγκριση με τις άλλες μεγάλες παγκόσμιες οικονομίες, οι ΗΠΑ και η ΕΕ κατέγραψαν τις υψηλότερες αξίες (σε τζίρο) στο εμπόριο αγαθών. Το 2013, η ΕΕ σημείωσε εξαγωγές αξίας 1.736,6 δις ευρώ, η υψηλότερη αξία στο διεθνές εμπόριο. Η Κίνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες ακολούθησαν με 1.663,3 δις ευρώ και 1.188,2 δις. ευρώ αντίστοιχα.

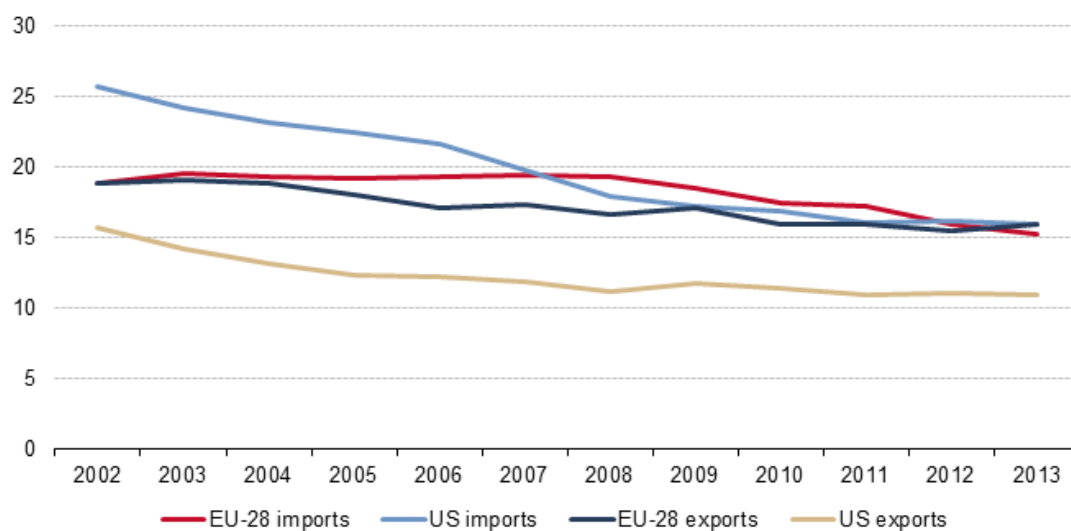
Το 2007 η Κίνα ξεπέρασε σε εξαγωγές τις ΗΠΑ και έγινε ο δεύτερος μεγαλύτερος εξαγωγέας αγαθών πίσω από την ΕΕ. Οι ΗΠΑ είχαν ένα σημαντικό το έλλειμμα στο εμπόριο το 2013 (565,0 δις. ευρώ), το μεγαλύτερο μεταξύ των μεγάλων οικονομιών. Η Ινδία κατέγραψε το δεύτερο υψηλότερο έλλειμμα (97,5 δις. ευρώ), ενώ η ΕΕ σημείωσε πλεόνασμα 51,7 δις. ευρώ. Μαζί, η ΕΕ και οι ΗΠΑ αντιπροσώπευαν σχεδόν το ένα τρίτο (31,1%) των παγκόσμιων εισαγωγών αγαθών και 27,0% των παγκόσμιων εξαγωγών το 2013.

Γράφημα 2- Παγκόσμιο Εμπόριο Αγαθών (%), 2016

Πηγή: IMF Direction of Trade Statistics

Γράφημα 3- Μερίδιο Εισαγωγών - Εξαγωγών ΕΕ & ΗΠΑ στο Παγκόσμιο Εμπόριο Αγαθών (2003-2013)

Πηγή: Eurostat

Μεταξύ 2003 και του 2013 το μερίδιο των ΗΠΑ στις παγκόσμιες εξαγωγές αγαθών μειώθηκε από 14,2% σε 11,0%. Το αντίστοιχο μερίδιο των ΗΠΑ στις εισαγωγές

μειώθηκε σημαντικά από το 2003, από 24,2% σε 15,9% το 2013. Αντίστοιχα, το μερίδιο εξαγωγών της ΕΕ ακολούθησε την ίδια πτωτική τάση με τις ΗΠΑ κατά τη διάρκεια της προαναφερθείσας περιόδου, ενώ το μερίδιο εισαγωγών της ΕΕ μειώθηκε σταδιακά. Ως αποτέλεσμα, από το 2008 έως το 2011, η ΕΕ κατέλαβε την πρώτη θέση μεταξύ των εισαγωγέων, αλλά από το 2012 οι Ηνωμένες Πολιτείες άρχισε να ανακτά την προηγούμενη θέση της.

Τα αγαθά και οι υπηρεσίες συνδέονται όλο και περισσότερο μεταξύ τους. Η πρόσβαση σε ορισμένες υπηρεσίες είναι απαραίτητη προϋπόθεση των οικονομικών επιδόσεων πολλών κατασκευαστών βασικών αγαθών στο εμπόριο μεταξύ των δύο εταιρών. Παραδείγματος χάριν, οι παραγωγοί και οι εξαγωγείς κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, αυτοκινήτων ή υπολογιστών δεν μπορούν να είναι ανταγωνιστικοί χωρίς πρόσβαση σε αποτελεσματικά συστήματα τραπεζικής, ασφάλισης, λογιστικής, τηλεπικοινωνιών ή μεταφορών. Η ΕΕ είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας και εισαγωγέας υπηρεσιών στον κόσμο, με εμπορικό πλεόνασμα 146,7 δισεκατομμυρίων ευρώ το 2012. Το ίδιο μοτίβο ακολουθούν και οι ΗΠΑ, καθώς κατέγραψαν το δεύτερο υψηλότερο επίπεδο εξαγωγών και εισαγωγών υπηρεσιών (2011), ενώ κατέγραψε επίσης το δεύτερο πλεόνασμα του εμπορικού ισοζυγίου για υπηρεσίες, στα 128,3 δισ. ευρώ.

Το κατά κεφαλήν εισόδημα, 21.767 δολάρια στην ΕΕ¹⁰ και 57.220 δολάρια ΗΠΑ¹¹, είναι από τα υψηλότερα στον κόσμο. Επιπλέον, οι ΗΠΑ και η ΕΕ είναι σημαντικοί παραγωγοί προηγμένων τεχνολογιών και υπηρεσιών. Και οι δύο εταίροι έχουν εξελιγμένους και σύγχρονους χρηματοπιστωτικούς τομείς που διευκολύνουν έναν τεράστιο όγκο ροής κεφαλαίων τόσο ως προς τις μεταξύ τους συναλλαγές όσο και σε όλο τον κόσμο. Για παράδειγμα, υπολογίζεται ότι από το σύνολο των 152 τρισεκατομμύρια δολάρια, που εκτιμώνται ότι ανέρχονται τα παγκόσμια περιουσιακά στοιχεία ομολόγων, μετοχών και τραπεζικών καταθέσεων το 2016, τα

¹⁰ "IMF (WEO April 2017 Edition) GDP nominal per capita - international dollar".

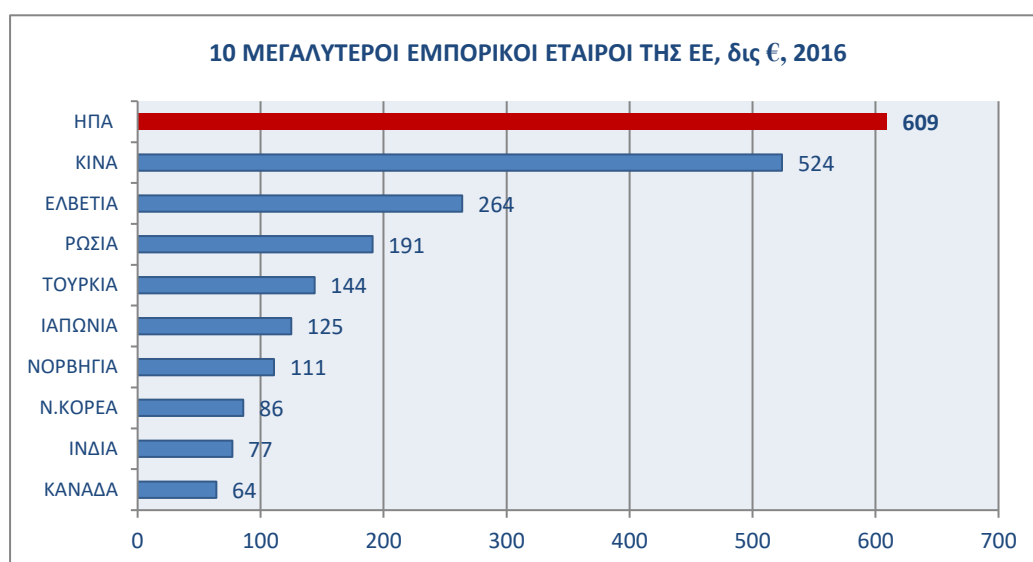
¹¹ Data refer to the year 2016. [1] (selecting all countries, GDP per capita (current US\$), World Bank. Accessed on July 1, 2017.

106 δισεκατομμύρια δολάρια ή αλλιώς το 70% αυτών πραγματοποιήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην ΕΕ¹².

2.3 ΕΕ: Σημαντικοί Εμπορικοί Εταίροι

Οι διατλαντικές εμπορικές ανταλλαγές διεκδικούν την πρώτη θέση στις παγκόσμιες εμπορικές συναλλαγές. Οι μεταξύ τους εμπορικές σχέσεις είχαν ως αποτέλεσμα συναλλαγές αξίας 609 δις ευρώ για το 2016. Σημαντικοί ωστόσο εμπορικοί εταίροι της ΕΕ, εκτός από τις ΗΠΑ, ήταν η Κίνα (524 δις ευρώ), η Ελβετία (264 δις ευρώ) και η Ρωσία (191 δις ευρώ).

Γράφημα 4- Οι μεγαλύτεροι Εμπορικοί Εταίροι της ΕΕ, 2016

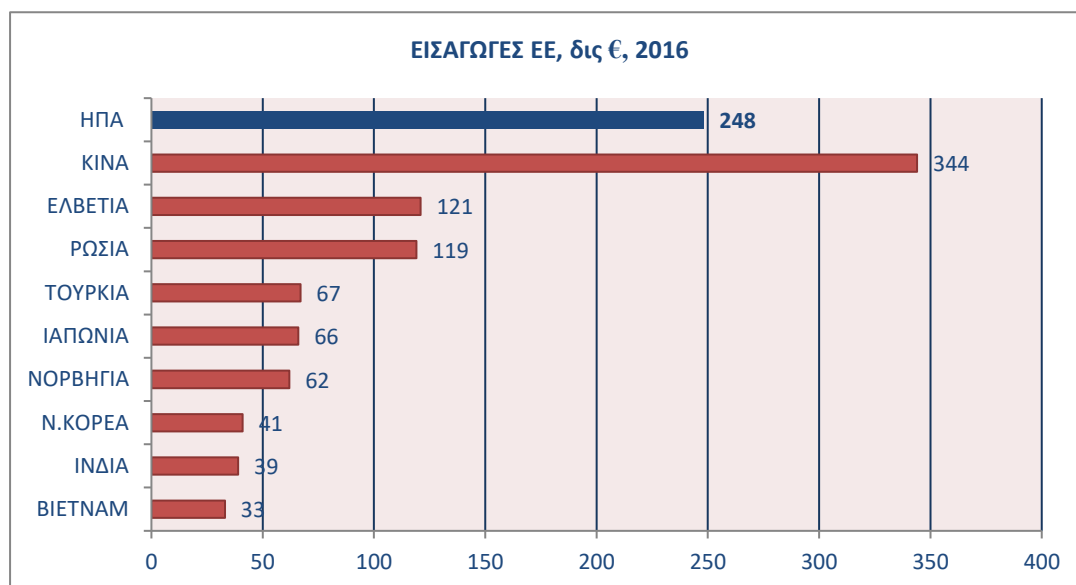

Πηγή: DG TRADE, EC

Το 2016, Η ΕΕ εισήγαγε από την Κίνα προϊόντα αξίας 344 δις ευρώ που την κατατάσσει και στην πρώτη θέση των εμπορικών της εταίρων με μερίδιο εισαγόμενων προϊόντων 20%. Οι ΗΠΑ ήταν ο δεύτερος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος με συνολική αξία αγαθών 248 δις ευρώ και ποσοστό 14,5% των αγαθών. Η ΕΕ εισάγει επίσης προϊόντα από την Ελβετία (121 δις ευρώ), Ρωσία(119 δις ευρώ), Τουρκία (67 δις ευρώ), Ιαπωνία (66 δις ευρώ), Νορβηγία (62 δις ευρώ).

¹² *Global Financial Stability Report*, International Monetary Fund, September 2007, Statistical Appendix, Table 3.

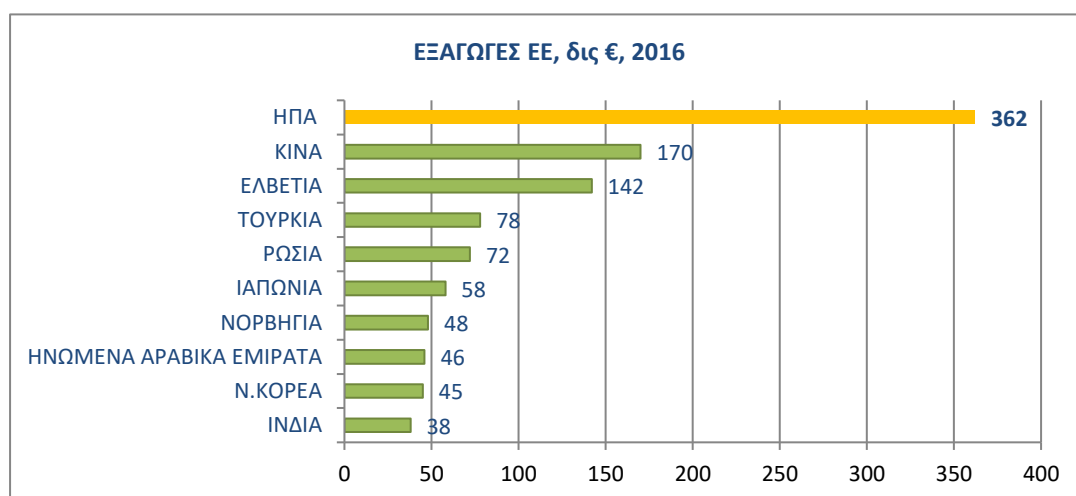
Γράφημα 5 - Εμπορικές Σχέσεις ΕΕ με Υπόλοιπο Κόσμο - Εισαγωγές , 2016

Πηγή: DG TRADE, EC

Από τη άλλη πλευρά, το 2016, το μεγαλύτερο κομμάτι των ευρωπαϊκών προϊόντων κατευθύνθηκε στις ΗΠΑ (362 δις ευρώ). Σχεδόν το 21% των ευρωπαϊκών εξαγωγών στην κατηγορία των αγαθών είχε προορισμό την άλλη πλευρά του Ατλαντικού. Άλλες χώρες προορισμού των ευρωπαϊκών προϊόντων ήταν η Κίνα (170 δις ευρώ), η Ελβετία (142 δις ευρώ).

Γράφημα 6- Εμπορικές Σχέσεις ΕΕ με τον Υπόλοιπο Κόσμο, Εξαγωγές, 2016

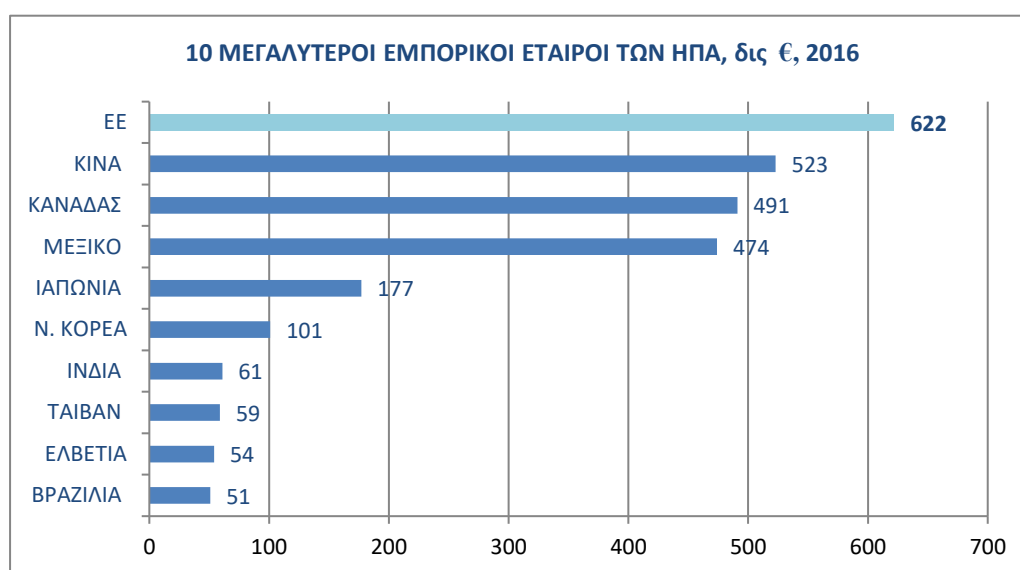

Πηγή: DG TRADE, EC

2.4 ΗΠΑ: Σημαντικοί Εμπορικοί Εταίροι

Η αξία των εμπορικών ανταλλαγών ΗΠΑ –ΕΕ ανέρχεται σε 622 δις ευρώ και κατέχει τη πρώτη θέση μεταξύ των συνολικών εμπορικών ανταλλαγών των ΗΠΑ με ποσοστό 18,9%. Ακολουθούν οι ανταλλαγές με την Κίνα με συνολική αξία 523 δις ευρώ και ο Καναδάς με αξία συναλλαγών 491 δις ευρώ. Σημαντικοί εμπορικοί εταίροι των ΗΠΑ είναι το Μεξικό, η Ιαπωνία, η Ν. Κορέα, η Ινδία, η Ταϊβάν, η Ελβετία και η Βραζιλία.

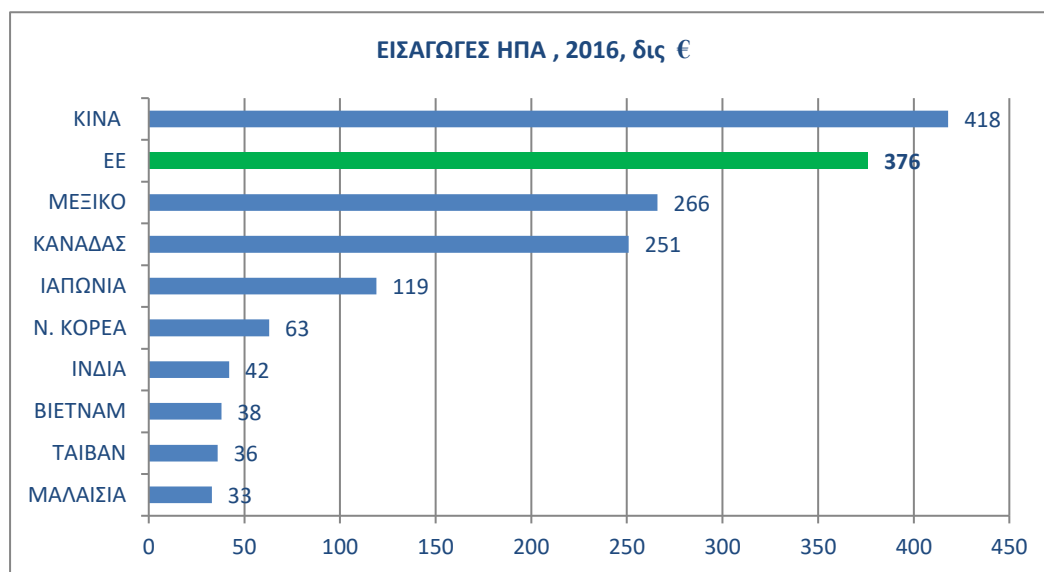
Γράφημα 7- Οι 10 Μεγαλύτεροι Εμπορικοί Εταίροι των ΗΠΑ, 2016

Πηγή: DG TRADE, EC

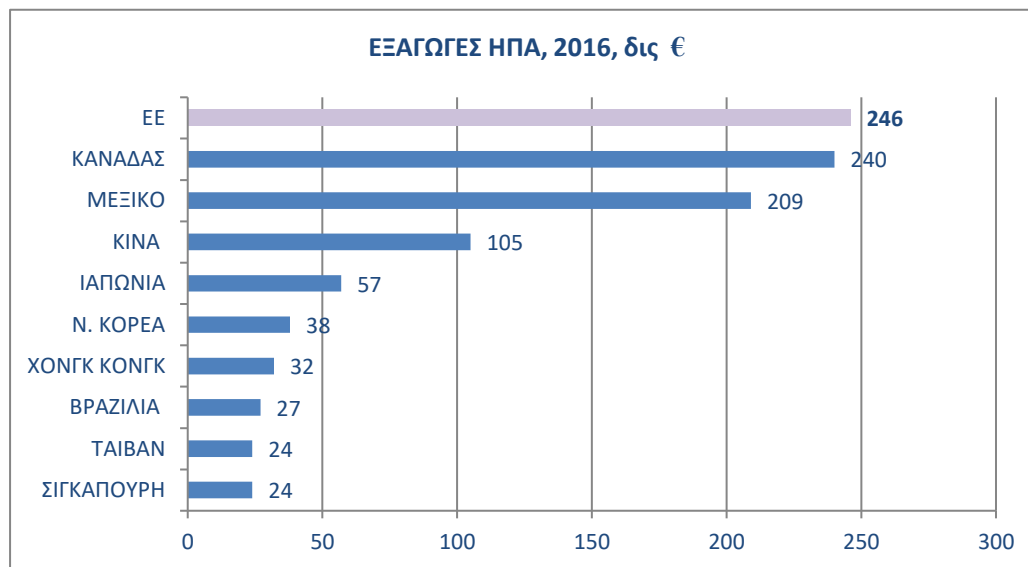
Η πρώτη χώρα από τη οποία εισάγουν οι ΗΠΑ είναι η Κίνα με αξία αγαθών 418 δις ευρώ, ποσοστό 21% του συνόλου των εισαγόμενων προϊόντων. Η ΕΕ κατέχει την δεύτερη θέση με ποσοστό 19% της συνολικής αξίας των εισαγωγών της (376 δις ευρώ). Ακολουθούν ο Καναδάς, το Μεξικό και η Ιαπωνία. Οι ΗΠΑ εξάγουν προϊόντα καταρχάς στην ΕΕ, που κατέχει την πρώτη θέση ως προς τις εξαγωγές αμερικανικών προϊόντων με ποσοστό 18,7% και αξία εξαγωγών 246 δις ευρώ.

Γράφημα 8- Εμπορικές Σχέσεις ΗΠΑ με Υπόλοιπο Κόσμο, Εισαγωγές, 2016

Πηγή: DG TRADE, EC

Γράφημα 9- Εμπορικές Σχέσεις ΗΠΑ με Υπόλοιπο Κόσμο, Εξαγωγές, 2016

Πηγή: DG TRADE, EC

2.5 Το Εμπόριο Αγαθών

Το διατλαντικό εμπόριο αγαθών υπήρξε ίσως ο πρώτος συνδεδετικός κρίκος μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ. Έχοντας φτάσει στο υψηλότερο σημείο το 2006, το εμπόριο αγαθών της ΕΕ με τις ΗΠΑ, μειώθηκε σημαντικά κατά την περίοδο 2007- 2009, ακολουθώντας τις παγκόσμιες χρηματοοικονομικές εξελίξεις. Η σχέση αποκαταστάθηκε και πάλι ακολουθώντας ανοδική τάση μέχρι το 2012. Μια ελαφριά οπισθοδρόμηση παρατηρείται το 2013 όπου, τόσο οι εισαγωγές όσο και οι εξαγωγές παρουσίασαν ελαφρά μείωση σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Από τότε το εμπορικό ισοζύγιο είναι θετικό, γεγονός που σημαίνει ότι οι εξαγωγές της ΕΕ προς τις ΗΠΑ είναι μεγαλύτερες από τις εισαγωγές της.

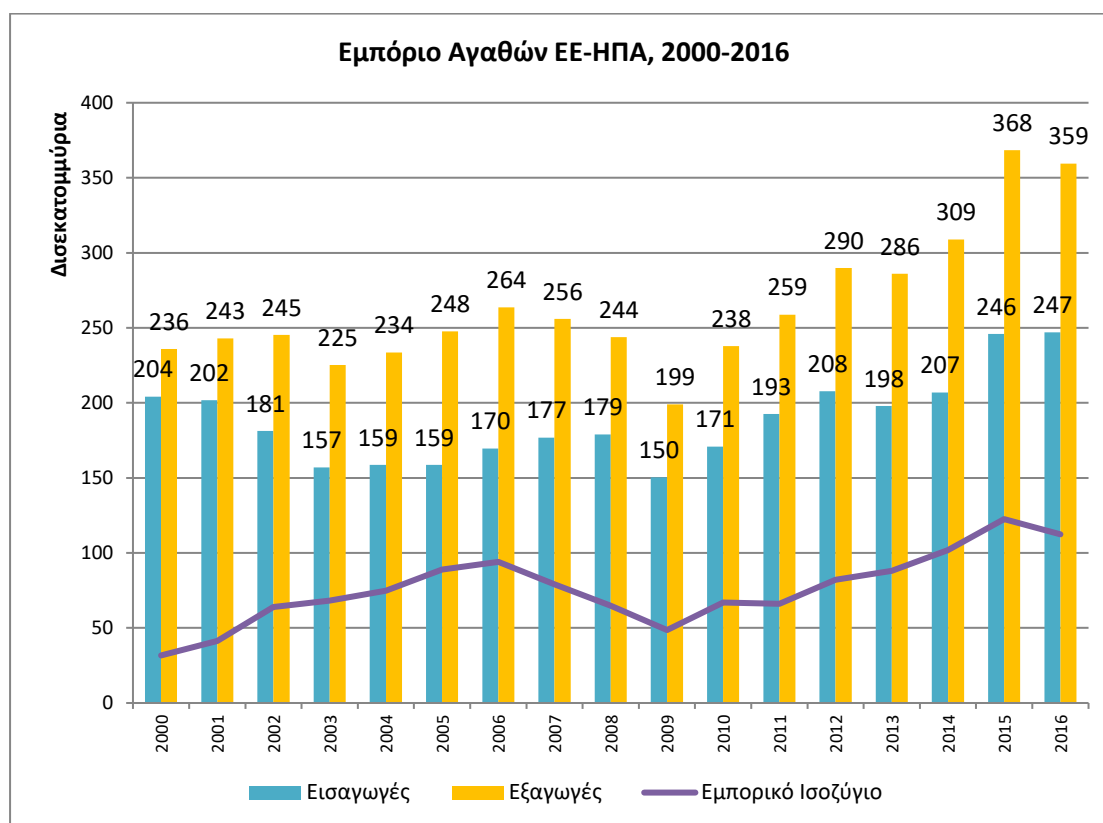
Πίνακας 5 - Ροή Αγαθών ΕΕ - ΗΠΑ, αξία σε ευρώ (2000-2017)

Έτος	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Εμπορικό Ισοζύγιο	% μεταβολή εισαγωγών	% μεταβολή εξαγωγών	% μεταβολή του εμπορικού ισοζυγίου
2000	204.152.062.729	235.848.550.722	31.696.487.993			
2001	201.721.895.914	243.048.443.935	41.326.548.021	-1,19%	3,05%	30,38%
2002	181.255.604.891	245.293.202.082	64.037.597.191	-10,15%	0,92%	54,96%
2003	156.945.017.774	225.176.252.609	68.231.234.835	-13,41%	-8,20%	6,55%
2004	158.722.520.473	233.550.524.053	74.828.003.580	1,13%	3,72%	9,67%
2005	158.681.474.411	247.657.553.742	88.976.079.331	-0,03%	6,04%	18,91%
2006	169.551.429.779	263.647.958.335	94.096.528.556	6,85%	6,46%	5,75%
2007	176.849.362.127	256.049.774.273	79.200.412.146	4,30%	-2,88%	-15,83%
2008	179.009.965.023	243.816.098.723	64.806.133.700	1,22%	-4,78%	-18,17%
2009	150.348.798.011	199.006.715.838	48.657.917.827	-16,01%	-18,38%	-24,92%
2010	170.864.037.168	237.827.371.013	66.963.333.845	13,65%	19,51%	37,62%
2011	192.621.208.621	258.820.147.697	66.198.939.076	12,73%	8,83%	-1,14%
2012	207.787.925.366	289.902.054.389	82.114.129.023	7,87%	12,01%	24,04%
2013	197.861.647.351	285.977.354.272	88.115.706.921	-4,78%	-1,35%	7,31%
2014	206.884.041.863	308.791.980.402	101.907.938.539	4,56%	7,98%	15,65%
2015	245.837.550.739	368.383.216.396	122.545.665.657	18,83%	19,30%	20,25%
2016	247.036.545.079	359.464.469.598	112.427.924.519	0,49%	-2,42%	-8,26%
2017	109.339.404.688	157.546.149.313	48.206.744.625	-55,74%	-56,17%	-57,12%

* 2017: στοιχεία μέχρι τον Ιούνιο 2017

Πηγή: Comtext, Database

Γράφημα 10- Εμπόριο Αγαθών ΕΕ- ΗΠΑ (2000-2016)

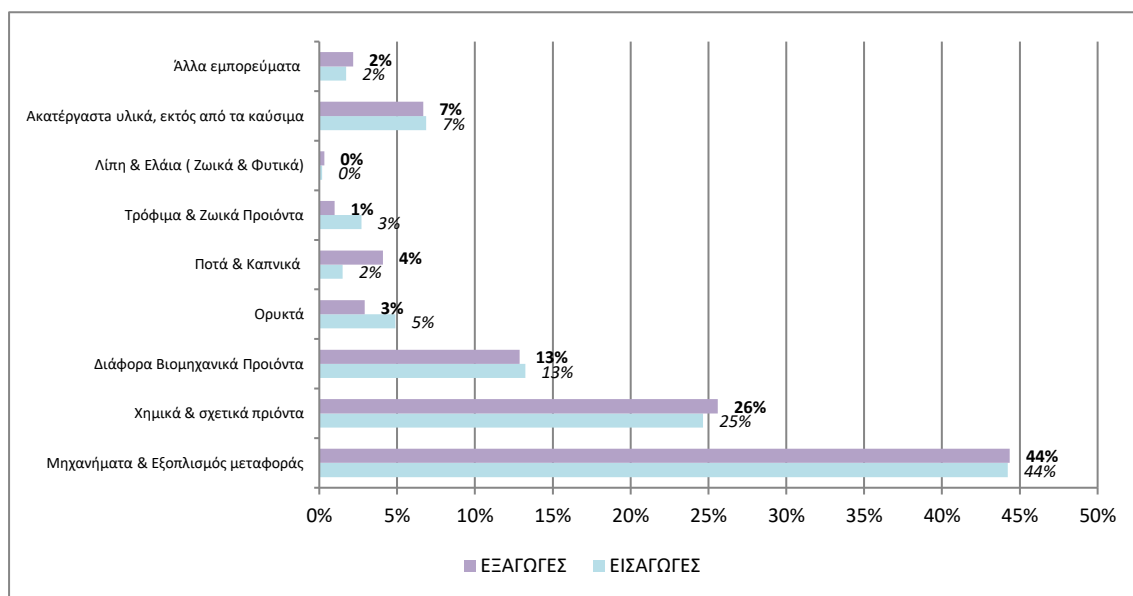

Πηγή: Comtext, Database, ίδια επεξεργασία

Το 2016, τα βιομηχανικά αγαθά αντιπροσώπευαν το μεγαλύτερο μερίδιο των εξαγωγών της ΕΕ στις ΗΠΑ (85%, γράφημα 5). Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση SITC¹³ τα βιομηχανικά προϊόντα αποτέλεσαν την πλειονότητα των εισαγωγών των ΗΠΑ προς την ΕΕ (85%) επίσης. Τα μηχανήματα και ο εξοπλισμός μεταφορών ήταν μακράν τα πιο εμπορεύσιμα προϊόντα τόσο στις εξαγωγές όσο και στις εισαγωγές της ΕΕ (159 δις. ευρώ και 109 δις. ευρώ αντίστοιχα) και αποτελούν το 44% του συνόλου των εξαγωγών της ΕΕ και το 44% των συνολικών εισαγωγών της ΕΕ. Οι χημικές ουσίες και τα συναφή προϊόντα αντιπροσώπευαν το 26% των εξαγωγών της ΕΕ και το 25% των εισαγωγών στην ΕΕ. Από τον πρωτογενή τομέα, ορυκτά και συναφή υλικά κατείχαν το μεγαλύτερο μερίδιο τόσο των εισαγωγών όσο και των εξαγωγών της ΕΕ (12% και 10% αντίστοιχα) (βλ. Γράφημα 5).

¹³ Το SITC είναι ταξινόμηση προϊόντων των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) που χρησιμοποιείται για τις στατιστικές εξωτερικού εμπορίου (εξαγωγή και Εισαγωγικές αξίες και όγκοι αγαθών), επιτρέποντας τη διεξαγωγή διεθνών συγκρίσεων προϊόντων και προϊόντων εμπορεύματα.

Γράφημα 11- Εμπόριο Αγαθών ΕΕ-ΗΠΑ, ανά κατηγορία προϊόντων, 2016

Πηγή: Comtext, Database

Στα πλαίσια του SITC2, τα οδικά οχήματα ήταν τα πιο εξαγόμενα εμπορεύματα προς τις ΗΠΑ, ενώ σε ό,τι αφορά στις εισαγωγές την πρώτη θέση κατείχαν τα ιατρικά και φαρμακευτικά προϊόντα ακολουθούμενα στενά από μηχανήματα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και εξοπλισμό.

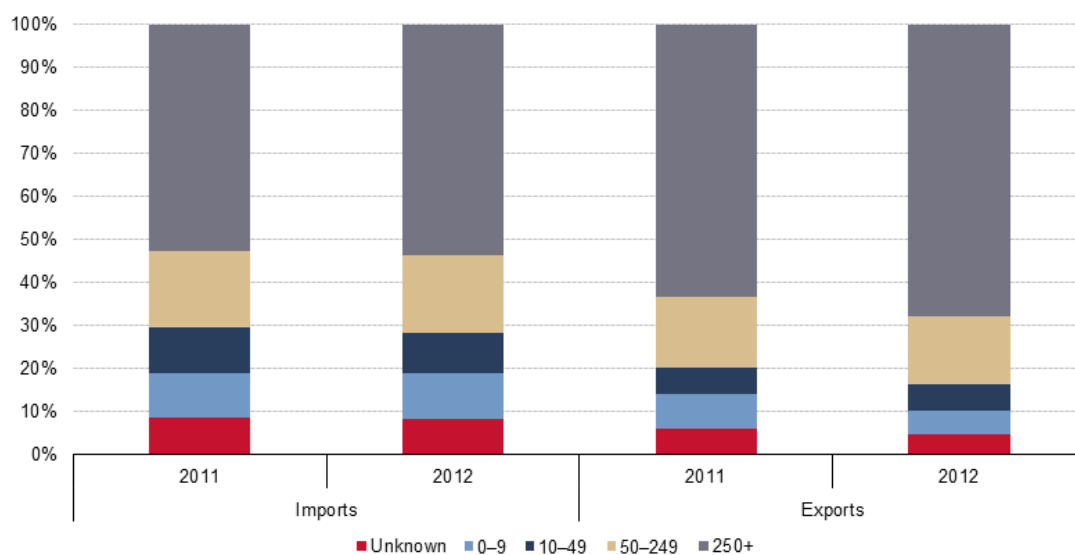
Στην περίπτωση έξι άλλων προϊόντων (φαρμακευτικά και φαρμακευτικά προϊόντα, μηχανήματα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, επιστημονικά και ελεγκτικά όργανα, διάφορα βιομηχανικά εμπορεύματα, τα κέρματα και τα οδικά οχήματα) οι εξαγωγές προς τις ΗΠΑ αντιπροσώπευαν μεταξύ 20% και 30% του συνόλου. Προς τις ΗΠΑ εξάλλου κατευθύνθηκε περί το 20% των εξαγωγών για δύο άλλες σημαντικές κατηγορίες προϊόντων, αυτά του φωτογραφικού και οπτικού εξοπλισμού και ρολογιών» και των «ανόργανων χημικών ουσιών».

Το μερίδιο των εισαγωγών από τις ΗΠΑ προς την ΕΕ ήταν, στο 11,6%. Εδώ πρώτη θέση κατείχε ο εξοπλισμός παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και ο μηχανολογικός εξοπλισμός. Μεταξύ των κυριών κατηγοριών που η ΕΕ εισήγαγε από τις ΗΠΑ συγκαταλέγονται τα χημικά και τα υποπροϊόντα τους, τα επαγγελματικά, επιστημονικά και ελεγκτικά όργανα και συσκευές, τα φαρμακευτικά και ιατρικά

προϊόντα και εξοπλισμός μεταφορών, τα οποία και υπερβαίνουν το ένα τρίτο των συνολικών εισαγωγών της ΕΕ.

Τα γραφήματα 12 και 13 παρουσιάζουν στοιχεία για το εμπόριο αγαθών με τις ΗΠΑ το 2011 και το 2012, βάσει του μεγέθους της επιχείρησης (σε αριθμό εργαζομένων) και της κύριας οικονομικής δραστηριότητας,¹⁴ σύμφωνα με τη στατιστική ταξινόμηση των οικονομικών δραστηριοτήτων της ΕΕ (NACE).

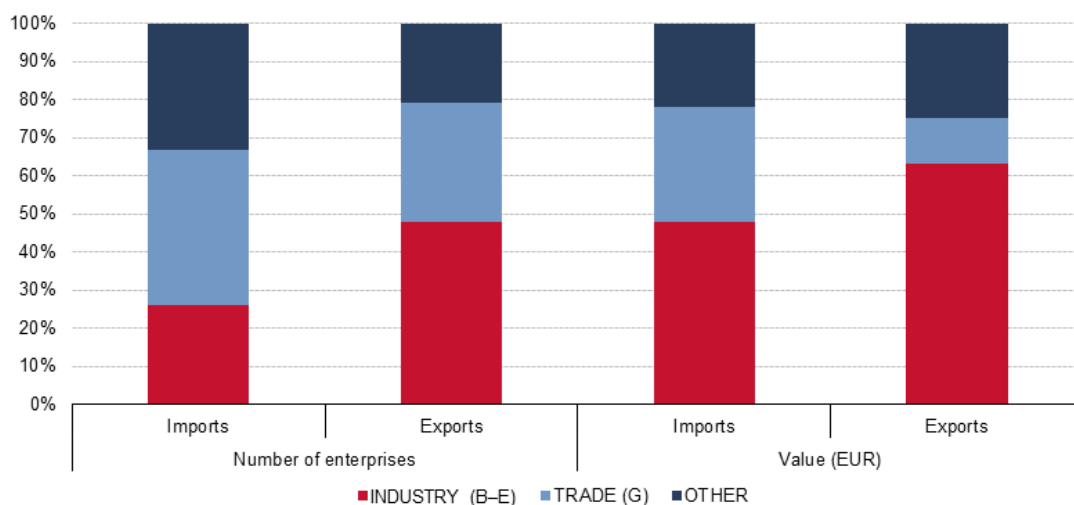
Γράφημα 12- Εμπόριο Αγαθών ΕΕ- ΗΠΑ, Μέγεθος Επιχειρήσεων

Πηγή: Eurostat

¹⁴ Η ταξινόμηση έχει γίνει σύμφωνα με τη στατιστική ταξινόμηση των οικονομικών δραστηριοτήτων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (NACE- Nomenclature Statistique des Activités Economiques dans la Communauté Européenne.).

Γράφημα 13- Εμπόριο Αγαθών ΕΕ -ΗΠΑ, κατά κύρια οικονομική Δραστηριότητα

Πηγή: Eurostat

Το 2012, η συμβολή των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (εφεξής ΜΜΕ) ήταν μεγαλύτερη για τις εισαγωγές παρά για τις εξαγωγές (σχήμα 6). Οι ΜΜΕ (που απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζομένους) ήταν υπεύθυνες για το 28% της συνολικής αξίας των εξαγωγών προς τις Ηνωμένες Πολιτείες και 38% των εισαγωγών. Τα στοιχεία για το 2011 ήταν παρόμοια. Οι μικρές επιχειρήσεις (0-49 εργαζόμενοι) ήταν υπεύθυνες για σχεδόν το 12% της αξίας των εξαγωγών, ενώ το μερίδιο των μεσαίων επιχειρήσεων (50-249 εργαζόμενοι) ήταν περίπου 16%. Οι μεγάλες επιχειρήσεις αντιπροσώπευαν περισσότερο από το ήμισυ της αξίας τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών, 68% και 54% αντίστοιχα.

Αναφορικά με την επιχειρηματική δραστηριότητα αυτών των επιχειρήσεων το μεγαλύτερο μέρος των ανταλλαγών πραγματοποιείται μεταξύ επιχειρήσεων του βιομηχανικού και εμπορικού κλάδου, τόσο σε όρους εμπορικής αξίας όσο και σε όρους αριθμού επιχειρήσεων. Το 2012, ο βιομηχανικός κλάδος είχε την μεγαλύτερη συμβολή αναφορικά με την συνολική παραχθείσα αξία. Για τις εισαγωγές, το εμπόριο κατανέμεται εξίσου ισότιμα μεταξύ του τομέα της βιομηχανίας (48%) και άλλων (52%, εκ των οποίων 30% εμπόριο και 22% άλλες), ενώ οι εξαγωγές έγιναν κυρίως

από τον κλάδο της βιομηχανίας, ο οποίος αντιπροσώπευε σχεδόν τα δύο τρίτα (63%) της συνολικής εμπορικής δραστηριότητας.

Ο αριθμός των επιχειρήσεων που απασχολούνται με το εμπόριο με τις ΗΠΑ ήταν άνισα κατανομημένος μεταξύ των τομέων δραστηριότητας. Εδώ, το εμπόριο αντιπροσώπευε ποσοστό 41% των εισαγωγών από τις ΗΠΑ, και η βιομηχανία μόλις 26%. Από την άλλη πλευρά, ο αριθμός των επιχειρήσεων που ασχολούνται με τις εξαγωγές ήταν υψηλότερος για τη βιομηχανία (48%) από ότι για το εμπόριο (31%).

2.6 Το Εμπόριο Υπηρεσιών

Ένας σχετικά μεγάλος όγκος εμπορίου μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ διενεργείται στον κλάδο των υπηρεσιών. Ο κλάδος των υπηρεσιών κατέχει το 70,7% του ΑΕΠ της ΕΕ, ποσοστό ελαφρώς υψηλότερο από το μέσο όρο (65%) των ανεπτυγμένων χωρών. Το ίδιο ισχύει και για τις ΗΠΑ εφόσον το 78,4% του ΑΕΠ βασίζεται στον τομέα των υπηρεσιών. Οι δυο οικονομίες δεν ήταν ποτέ τόσο αλληλεξαρτώμενες όσο είναι σήμερα στο πεδίο των χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών, των τηλεπικοινωνιών, των επιχειρήσεων κοινής ωφελείας, της διαφήμισης, των υπηρεσιών πληροφορικής και άλλων συναφών δραστηριοτήτων. Τα παρόμοια επίπεδα τεχνολογίας, εισοδημάτων και μισθών (υψηλή αγοραστική δύναμη και υψηλή κατανάλωση) και η ασφάλεια που διαθέτουν και οι δύο εταίροι όσο αφορά το μεταξύ τους εμπόριο, αποτελούν τους βασικούς παράγοντες αυτής της αλληλεξάρτησης.

Πίνακας 6 - Εμπόριο Υπηρεσιών ΕΕ – ΗΠΑ

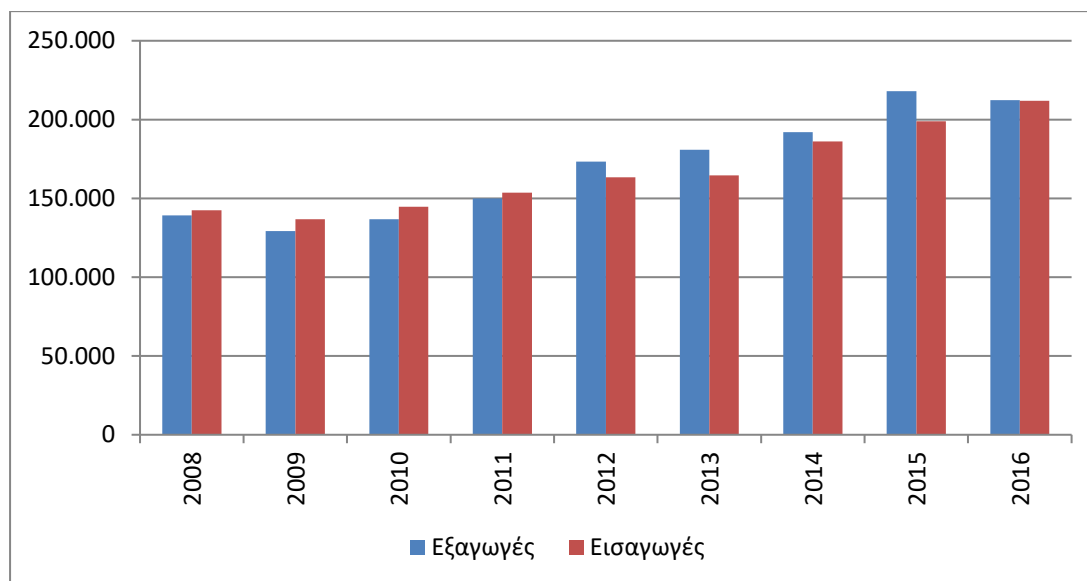
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Εξαγωγές	139.247,6	129.208,9	136.750,5	149.860,0	173.413,6	180.756,3	191.922,7	217.989,9	212.371,5
Εισαγωγές	142.393,9	136.727,0	144.674,3	153.559,3	163.291,8	164.527,1	186.180,1	198.900,8	211.989,0
Ισοζύγιο	-3.146,3	-7.518,1	-7.923,8	-3.699,3	10.121,8	16.229,2	5.742,6	19.089,1	382,5

Πηγή: Eurostat

Οι εξαγωγές και οι εισαγωγές ήταν σε γενικές γραμμές ευθυγραμμισμένες με αποτέλεσμα ένα σχετικά μικρό πλεόνασμα. Το εμπόριο υπηρεσιών μειώθηκε σημαντικά τόσο για τις εισαγωγές όσο και για τις εξαγωγές το 2009 (136,7 δισ. ευρώ

και 129,2 δισ. ευρώ αντίστοιχα). Έκτοτε, οι αξίες στο εμπόριο υπηρεσιών αυξήθηκαν σε 212,3 δισ. ευρώ για τις εξαγωγές και 211,9 δισ. ευρώ για εισαγωγές το 2016. Το εμπόριο υπηρεσιών, συγκρινόμενο με αυτό των αγαθών παρουσιάζει μικρότερο πλεόνασμα καθ' όλη τη δεκαετία. Το εμπορικό ισοζύγιο των υπηρεσιών ήταν θετικό από το 2004 μέχρι το 2008, ενώ ακολούθησε έλλειμμα ύψους 2,1 δισ. ευρώ το 2009.

Γράφημα 14- Εμπόριο Υπηρεσιών ΕΕ- ΗΠΑ, 2008- 2012

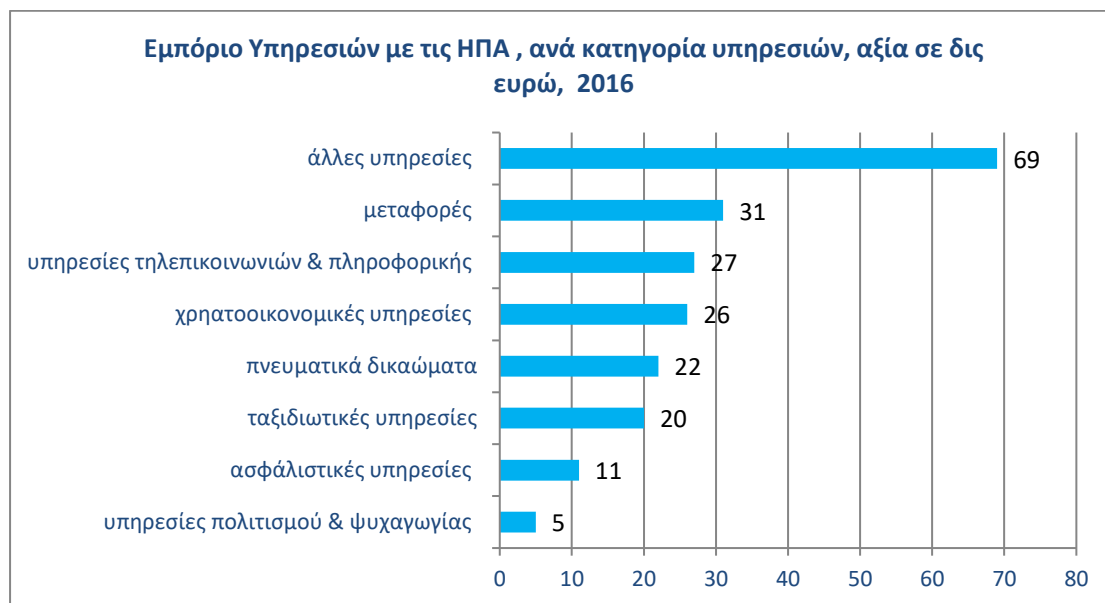
Πηγή: Eurostat

Αναφορικά με το είδος των υπηρεσιών που αντηλλάγησαν μεταξύ των εταίρων, οι άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες¹⁵ διεκδικούν την πρώτη θέση καλύπτοντας το 33% (69 δισ ευρώ) των εξαγωγών της ΕΕ προς τις ΗΠΑ το 2016. Ακολούθησαν οι μεταφορές με 15% και αξία 31 δισ ευρώ. Οι ταξιδιωτικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες αντιπροσώπευαν το 9,% και το 12% αντίστοιχα (20 δισ ευρώ και 26 δισ ευρώ αντίστοιχα). Πνευματικά δικαιώματα και οι υπηρεσίες πληροφορικής και

¹⁵ Σύμφωνα με το BPM6 (Balance of Payments and International Investment Position Manual) της Eurostat, για τους σκοπούς των στατιστικών του διεθνούς εμπορίου, οι υπηρεσίες έχουν ταξινομηθεί σε 12 κύριες κατηγορίες για την τριμηνιαία συλλογή δεδομένων και έχουν υποδιαιρεθεί σε περισσότερες λεπτομέρειες - περίπου 97 κατηγορίες υπηρεσιών - για τα ετήσια στοιχεία. Η κατηγορία των λοιπών υπηρεσιών που αναφέρεται στο παρόν σχήμα περιλαμβάνει υπηρεσίες κατασκευής με φυσικές εισροές τρίτων, υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής, προσωπικές, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές υπηρεσίες και κυβερνητικά αγαθά και υπηρεσίες που δεν αναφέρονται αλλού.

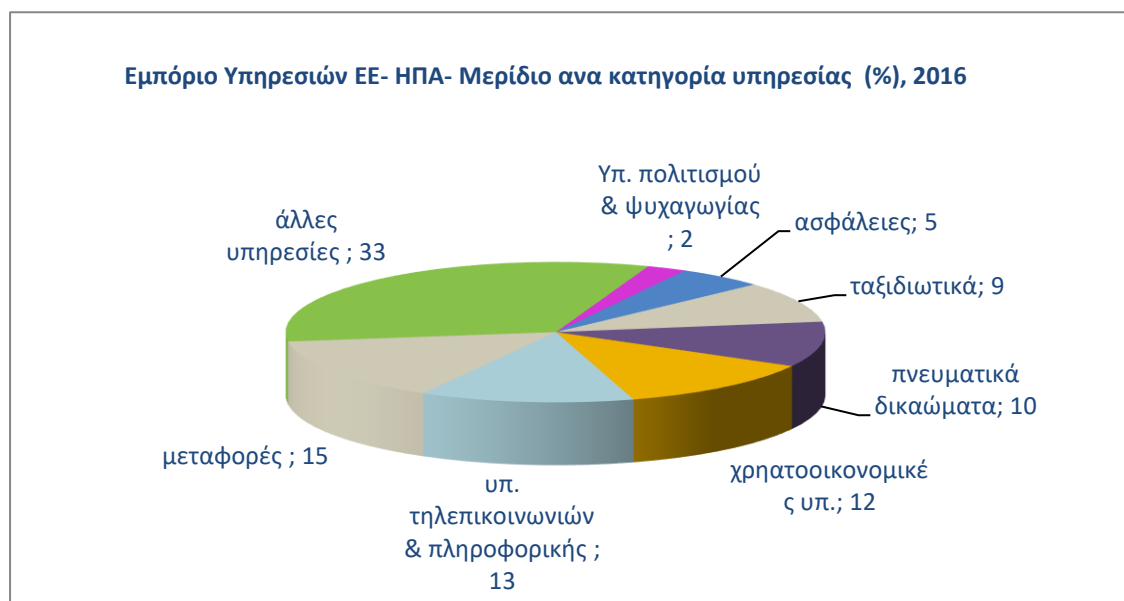
πληροφόρησης αντιπροσώπευαν επίσης ποσοστά υψηλά με μερίδιο από 10% και 13% αντίστοιχα. Όλες οι άλλες υπηρεσίες είχαν μερίδια χαμηλότερα του 5% (γραφήματα 15 & 16).

Γράφημα 15- Εμπόριο Υπηρεσιών ΕΕ- ΗΠΑ, ανά κλάδο δραστηριότητας, 2013

Πηγή: Eurostat

Γράφημα 16- Εμπόριο Υπηρεσιών ΕΕ- ΗΠΑ :Μερίδιο ανά κατηγορία Υπηρεσίας (%), 2016

Πηγή: Eurostat

Οι κυριότεροι εισαγωγείς υπηρεσιών των ΗΠΑ από πλευράς ΕΕ, είναι το Ηνωμένο Βασίλειο (ΗΒ) η Ιρλανδία, η Γερμανία και η Γαλλία. Μεταξύ των υπηρεσιών αυτών κυρίαρχη θέση κατέχουν οι νομικές και φορολογικές υπηρεσίες, οι επιχειρηματικές, επαγγελματικές και τεχνικές υπηρεσίες καθώς και οι υπηρεσίες μεταφορών.

Το 2014, η ΕΕ αντιπροσώπευε το 43% του συνόλου των εισαγωγών υπηρεσιών των ΗΠΑ. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών καταλαμβάνουν και εδώ νομικές και φορολογικές υπηρεσίες, υπηρεσίες μεταφορών και υπηρεσίες που σχετίζονται με τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Αξίζει να σημειωθεί ότι το ΗΒ, η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Ελβετία, η Γαλλία και η Ιταλία είναι οι κορυφαίοι εξαγωγείς υπηρεσιών στις ΗΠΑ.

2.7 Η Ροή Επενδύσεων

Οι επενδυτικές ροές μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ φαίνεται να είναι ο πραγματικός μοχλός της διατλαντικής σχέσης, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη και την απασχόληση και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού.

Τα αποθέματα ξένων επενδύσεων, τόσο της ΕΕ όσο και των ΗΠΑ, έχουν διαχρονικά σημειώσει σημαντική άνοδο. Ήδη από το 1994 το ισοζύγιο του αποθέματος ξένων

επενδύσεων της ΕΕ προς τις ΗΠΑ είναι θετικό. Μεταξύ 2004 και 2012, το απόθεμα άμεσων ξένων επενδύσεων (outward investments stocks) της ΕΕ προς τις ΗΠΑ υπερδιπλασιάστηκε (από 731 δις σε 1.627 τρις ευρώ) και το απόθεμα των άμεσων ξένων επενδύσεων των ΗΠΑ προς τις ΕΕ διπλασιάστηκαν (από 769 δις σε 1.543 τρις ευρώ) κατά την ίδια περίοδο.

Από το 2006, η ΕΕ έχει καταγράψει θετικό ισοζύγιο έναντι των ΗΠΑ, με εξωτερικά αποθέματα (outward investments stocks¹⁶) που υπερβαίνουν τα αποθέματα εσωτερικού (inward investments stocks¹⁷). Οι συνολικές ροές άμεσων ξένων επενδύσεων της ΕΕ (outward investment flows) προς τις ΗΠΑ αυξήθηκαν σε 163,4 δισ. ευρώ το 2011 και μειώθηκαν εκ νέου το 2012, σε 62,9 δισ. ευρώ. Οι εισερχόμενες ροές (inward investment flows), από τις Ηνωμένες Πολιτείες στην ΕΕ, επίσης μειώθηκε το 2012 κατά περισσότερο από μισό από το προηγούμενο έτος, σε 98,8 δισ. ευρώ.

¹⁶ Εξωτερικές ΑΞΕ (ή ξένες άμεσες ξένες επενδύσεις στο εξωτερικό), συγκεκριμένα επενδύσεις κατοίκων σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις στο εξωτερικό, (Ορισμός όπως δίνεται από την Eurostat).

¹⁷ Εισερχόμενες ΑΞΕ (ή ΑΞΕ στην οικονομία αναφοράς), δηλαδή επενδύσεις αλλοδαπών σε επιχειρήσεις που εδρεύουν στην οικονομία αναφοράς, (Ορισμός όπως δίνεται από την Eurostat).

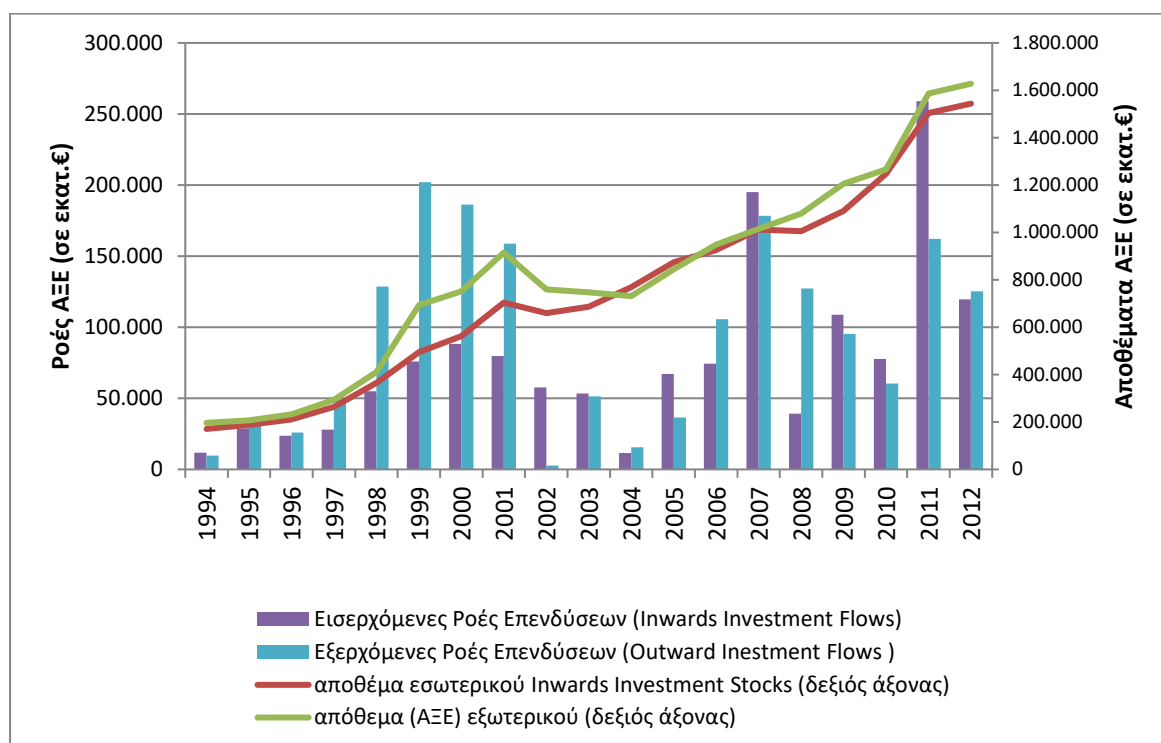
Πίνακας 7 - Ροές & Απόθεμα ΑΞΕ ΕΕ- ΗΠΑ (1994-2012)

Αξία σε εκατ. ευρώ

Έτος	Απόθεμα εσωτερικού Inwards Investment Stocks (δεξιός άξονας)	απόθεμα (ΑΞΕ) εξωτερικού outward investments stocks (δεξιός άξονας)	Εισερχόμενες Ροές Επενδύσεων (Inwards Investment Flows)	Εξερχόμενες Ροές Επενδύσεων (Outward Investment Flows)	Ισοζύγιο Ροών ΑΞΕ	Ισοζύγιο Αποθέματος ΑΞΕ
1994	170.767	196.564	11.722	9.772	-1.950	25.797
1995	188.310	207.181	28.760	33.138	4.378	18.871
1996	210.585	232.967	23.760	25.824	2.064	22.382
1997	263.101	293.196	28.068	49.033	20.965	30.095
1998	364.956	411.096	54.931	128.679	73.748	46.140
1999	494.925	693.282	75.901	202.122	126.221	198.357
2000	562.206	751.521	88.354	186.368	98.014	189.315
2001	704.815	915.251	79.643	158.706	79.063	210.436
2002	659.920	760.153	57.609	2.704	-54.905	100.233
2003	687.134	747.548	53.487	51.394	-2.093	60.414
2004	769.247	731.757	11.522	15.496	3.974	-37.490
2005	874.848	844.627	67.217	36.525	-30.692	-30.221
2006	926.133	949.257	74.420	105.701	31.281	23.124
2007	1.012.667	1.015.089	194.987	178.289	-16.698	2.422
2008	1.005.663	1.079.166	39.167	127.167	88.000	73.503
2009	1.089.899	1.204.725	108.877	95.217	-13.660	114.826
2010	1.247.904	1.266.856	77.794	60.465	-17.329	18.952
2011	1.504.395	1.586.924	259.007	162.131	-96.876	82.529
2012	1.543.863	1.627.841	119.628	125.189	5.561	83.978

Πηγή: EUROSTAT

Γράφημα 17- Ροή & Απόθεμα Άμεσων Ξένων Επενδύσεων ΕΕ-ΗΠΑ (1994-2012)

Πηγή: EUROSTAT

2.7.1 Αμερικανικές Επενδύσεις στην ΕΕ

Από το 2000 περίπου και μετά, το 60% των αμερικανικών επενδύσεων γίνονται στην ΕΕ, όπου το μεγαλύτερο μερίδιο, κατέχει το Ηνωμένο Βασίλειο. Το 2008, τα περιουσιακά στοιχεία των ΗΠΑ στο Ηνωμένο Βασίλειο ανήλθαν σε 1.600 δις δολάρια, ποσό μεγαλύτερο από το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων των ΗΠΑ στην Ασία, τη Νότια Αμερική, την Αφρική και τη Μέση Ανατολή μαζί. Το ίδιο έτος τα αμερικανικά περιουσιακά στοιχεία στην Ιρλανδία είχαν αξία 650 δις δολαρίων, περισσότερο από το σύνολο του ενεργητικού των ΗΠΑ στη Γερμανία ή την Ελβετία.

Στο τέλος του 2010, το 41% των αποθεμάτων άμεσων ξένων επενδύσεων στην ΕΕ ανήκαν σε αμερικανικές επιχειρήσεις. Οι αμερικανικές επενδύσεις έγιναν κυρίως σε χρηματοοικονομικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες. Ο δεύτερος μεγαλύτερος κάτοχος εισερχόμενων άμεσων ξένων επενδύσεων στην ΕΕ ήταν η Ελβετία, ενώ εξίσου σημαντικά μερίδια κατείχαν ο Καναδάς, η Ιαπωνία, η Σιγκαπούρη, το Χονγκ Κονγκ και η Ρωσία.

Η χρηματοπιστωτική κρίση είχε αρνητική επιρροή και στην ροή Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (εφεξής ΑΞΕ) προς και από τις ΗΠΑ και την ΕΕ. Ωστόσο, οι ΑΞΕ των ΗΠΑ προς την ΕΕ αυξήθηκαν σχεδόν 30% κατά τους πρώτους εννέα μήνες του 2010, μια σταθερή ανάκαμψη από τα χαμηλά επίπεδα του 2009. Οι επενδυτικές ροές των ΗΠΑ αυξήθηκαν απότομα προς το ΗΒ (243%), το Βέλγιο (172%), την Ιταλία (48 %) και τη Γερμανία (22%). Ωστόσο οι αμερικανικές επενδύσεις στην Ιρλανδία υποχώρησαν κατά 17,5% (ενώ προηγουμένως είχαν υπερδιπλασιαστεί από 4,6% το 1990 σε 10% το 2000) και στην Ισπανία κατά 6% το 2010. Επιπλέον, οι αμερικανικές επιχειρήσεις απέσυραν επενδύσεις αξίας 157 εκατομμυρίων δολαρίων από την Ελλάδα το 2009 και 18 εκατομμυρίων το 2010 (Hamilton, D. & Quinlan, J., 2015)

Το 2015, το 60% των συνολικών ροών ΑΞΕ των ΗΠΑ είχαν προορισμό την Ευρώπη και μόλις το 16,1% πήγε στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού. Ωστόσο, οι αμερικανικές ΑΞΕ γίνονται όλο και πιο συγκεντρωμένες. Κατά τους πρώτους εννέα μήνες του 2015, πέντε χώρες αντιπροσώπευαν σχεδόν το 90% των συνολικών αμερικανικών εκροών ΑΞΕ και αυτές ήταν η Ολλανδία (31,2%), η Ιρλανδία (19,7%), το ΗΒ (18,3%), το Λουξεμβούργο (11%), και η Ελβετία (9%). Η αξία των αμερικανικών επενδύσεων στην Ευρώπη το 2015 ήταν περίπου 185 δις δολάρια, παρουσιάζοντας αύξηση 7,7% συγκριτικά με το 2014. Όμως και το 2015 οι αμερικανικές επιχειρήσεις απέσυραν τις επενδύσεις τους από την Ελλάδα, την Ουγγαρία και την Πολωνία (Hamilton, D. & Quinlan, J., 2015).

2.7.2 Ευρωπαϊκές Επενδύσεις στις ΗΠΑ

Από το 2000, οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις έχουν επενδύσει περίπου 1,6 τρις δολάρια στις ΗΠΑ, ποσό περισσότερο από το διπλάσιο της δεκαετίας του 1990. Η Ευρώπη αντιπροσώπευε περίπου το 76% των συνολικών επενδυτικών εισροών των ΗΠΑ την περίοδο 1990-1999 και 72% κατά τα έτη 2000-2010. Το 2008 το ΗΒ ήταν ο μεγαλύτερος κάτοχος περιουσιακών στοιχείων των ΗΠΑ, ακολουθούσαν οι ελβετικές επιχειρήσεις, με την Γαλλία και τη Γερμανία να κατατάσσονται στην τρίτη και την τέταρτη θέση αντίστοιχα (Hamilton, D. & Quinlan, J., 2015).

Το 2009 οι ΑΞΕ της ΕΕ στις ΗΠΑ ήταν σχεδόν 13 φορές περισσότερες απ' ό τι το σύνολο των ευρωπαϊκών επενδύσεων σε Κίνα και Ινδία. Οι ΗΠΑ ήταν ο κορυφαίος αποδέκτης

των ευρωπαϊκών επενδύσεων και το 2011, με τις επενδύσεις να έχουν αξία 162 δις δολάρια, σημειώνοντας αύξηση 70% από το 2009. Αν και πρόκειται για σημαντική βελτίωση, το επίπεδο των επενδύσεων είναι πολύ χαμηλότερο από το αυτό του 2007 (178.2 δις. ευρώ). Η ανάκαμψη των ευρωπαϊκών εισροών στις ΗΠΑ προήλθε από την Ολλανδία (+ 391%), το ΗΒ (+ 93%), την Ελβετία (+ 87%), την Ιρλανδία (+ 85%), τη Γερμανία (+ 53%) και τη Γαλλία (+ 17%). Σε συνδυασμό, αυτές οι έξι χώρες αντιπροσώπευαν σχεδόν τα δύο τρίτα των συνολικών επενδύσεων της ΕΕ στις ΗΠΑ τους πρώτους εννέα μήνες του 2010, οι οποίες έγιναν κυρίως στον τομέα της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης, των επιχειρηματικών και των ασφαλιστικών δραστηριοτήτων.

Το 2014, το 70% των επενδύσεων στις ΗΠΑ έγινε από ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, ενώ την επόμενη χρονιά το ποσοστό εκτιμάται ότι έφτασε στο 80%. Το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων έγινε και πάλι από βρετανικές και ολλανδικές επιχειρήσεις, ενώ ακολουθούν το Λουξεμβούργο, η Ελβετία, η Γερμανία και η Γαλλία (Hamilton and Quinlan, 2011).

2.8 ΤΤΙΡ: Η Αναμενόμενη Κατάληξη της Διατλαντικής Εταιρικής Σχέσης;

Η διατλαντική οικονομία παράγει συνολικά 5,5 τρισεκατομμύρια δολάρια σε εμπορικές πωλήσεις ετησίως και απασχολεί έως και 15 εκατομμύρια εργαζόμενους σε θέσεις εργασίας και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Είναι η μεγαλύτερη και πλουσιότερη αγορά στον κόσμο, αποτελώντας για το ένα τρίτο του παγκόσμιου ΑΕΠ σε όρους αγοραστικής δύναμης. Το 2012, οι επενδύσεις των ΗΠΑ στην ΕΕ ήταν τρεις φορές υψηλότερες από τις συνολικές ΑΞΕ των ΗΠΑ σε ολόκληρη την περιοχή Ασίας-Ειρηνικού. Κατά την ίδια περίοδο, οι ΑΞΕ της ΕΕ στις ΗΠΑ ήταν σχεδόν τέσσερις φορές μεγαλύτερες από τις επενδύσεις, τις προερχόμενες από την περιοχή της Ασίας-Ειρηνικού στις ΗΠΑ. Σε παγκόσμιο επίπεδο, είτε η ΕΕ, είτε οι ΗΠΑ, είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός και επενδυτικός εταίρος για σχεδόν όλες τις άλλες χώρες του κόσμου.

Η ανάλυση που προηγήθηκε σκοπό είχε να αναδείξει το ειδικό βάρος της οικονομικής σχέσης ΕΕ-ΗΠΑ, ειδικά υπό το πρίσμα της προτεινόμενης διατλαντικής εταιρικής

σχέσης εμπορίου και επενδύσεων. Ωστόσο, είναι εύλογο να αναρωτηθεί κάποιος ποιοι λόγοι ώθησαν τους δύο εμπορικούς εταίρους σε μια διμερή συμφωνία αυτής της εμβέλειας την συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Καταρχάς υπενθυμίζεται ότι παρά το γεγονός ότι η ΤΤΙΡ είναι μια εμπορική συμφωνία ξεχωριστή υπό την έννοια των θεματικών που καλύπτει, δεν παύει να αποτελεί την συνέχεια των προσπαθειών που προηγήθηκαν στην προσέγγιση μεταξύ των δύο εταίρων τα προηγούμενα χρόνια. Συγκεκριμένα με την Διατλαντική Οικονομική Εταιρική Σχέση το 1998 επιχειρείται επίσης μια προσέγγιση των δύο πλευρών σε μη δασμολογικά θέματα. Ζητήματα κανονιστική ρύθμισης, εναρμόνισης προτύπων, πνευματικών δικαιωμάτων εισάγονται στην διαπραγμάτευση. Ωστόσο, οι συνθήκες δεν είναι ώριμες για ευόδωση των συνομιλιών. Εξωτερικοί παράγοντες που συμβάλλουν καταλυτικά στην αλλαγή του κλίματος και στην διαμόρφωση ευνοϊκότερων συνθηκών, προκειμένου να προχωρήσει η συζήτηση είναι μεταξύ άλλων η ίδια η ευρωπαϊκή ενοποιητική διαδικασία, η στάση των ανερχόμενων οικονομιών και η τελμάτωση των πολυμερών διαπραγματεύσεων.

Η ΕΕ σήμερα αποτελεί έναν παράγοντα στο παγκόσμιο εμπόριο εξίσου μεγάλο και σημαντικό με τις ΗΠΑ. Η σταδιακή ενοποιητική διαδικασία που έλαβε χώρα τα τελευταία τριάντα χρόνια, παράλληλα με την διεύρυνση της, ανάδειξαν την ΕΕ σε έναν από τους μεγαλύτερους εμπορικούς δρώντες σε παγκόσμιο επίπεδο καθιστώντας την ισότιμο συνομιλητή στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με τις ΗΠΑ.

Επιπλέον, η κρίση χρέους η οποία είχε ως επίκεντρο τον ευρωπαϊκό νότο, έχει μειώσει σημαντικά την οικονομική ισχύ και συνοχή της Ευρώπης με αποτέλεσμα η ΤΤΙΡ να αναγνωρίζεται από την ΕΕ ως ένα βήμα επανάκτησης οικονομικής και πολιτικής ισχύος.

Περαιτέρω, το αδιέξοδο στο οποίο έφτασαν οι πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις στην Κανκούν του Μεξικού και τελικά το πάγωμα του γύρου της Ντόχα, ώθησαν τους δύο εταίρους να εξετάζουν την προοπτική των διμερών εμπορικών συμφωνιών ως μια λογική και εφικτότερη εναλλακτική στην σχέση τους με άλλες χώρες. Η αδράνεια των συνομιλιών που ακολούθησε μετά την Ντόχα,

κατέστησε περισσότερο ελκυστική την προοπτική μιας απευθείας συμφωνίας και συνεννόησης και μεταξύ των ιδίων.

Την ανάγκη μιας επιτυχούς διμερούς συμφωνίας υπογραμμίζει και η αλλαγή των συσχετισμών στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Ο συλλογικός πλούτος του αναπτυσσόμενου κόσμου για πρώτη φορά τείνει να προσεγγίσει το συλλογικού πλούτου του αναπτυγμένου κόσμου, εμποδίζοντας την ικανότητα της Δύσης να θέσει κατά αποκλειστικότητα τους κανόνες λειτουργίας του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Αυτή η αλλαγή των συσχετισμών έχει οδηγήσει τις αναδυόμενες οικονομικές δυνάμεις να ζητούν ολοένα και περισσότερο θεσμική και πολιτική αποτύπωση αυτής της αλλαγής (Παπανικολάου, 2015).

Επιπρόσθετα τα οικονομικά συστήματα των αναδυόμενων οικονομιών παρουσιάζουν γρηγορότερους ρυθμούς ανάπτυξης απ' ό,τι τα οικονομικά συστήματα των βιομηχανοποιημένων δυτικών οικονομιών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, τα οικονομικά συστήματα των δυτικών δυνάμεων να μην είναι το ίδιο ελκυστικά ώστε να αποτελούν παράδειγμα για τα μικρότερα κράτη του αναπτυσσόμενου κόσμου όπως συνέβαινε σε προηγούμενες περιόδους. Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης όπως εξελίσσεται, θάμπωσε την λάμψη της φιλελεύθερης διεθνούς τάξης και μείωσε την δυτική επιρροή στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Η εξέλιξη της παγκοσμιοποίησης τις τελευταίες δεκαετίες έχει δημιουργήσει μία τάση μεταφοράς ισχύος από τα παραδοσιακά κέντρα του παγκόσμιου καπιταλισμού στα αναδυόμενα κέντρα, τα οποία προσπαθούν να αποτυπώσουν αυτή την αλλαγή συσχετισμών στους θεσμούς και τις διαδικασίες του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος (Παπανικολάου, 2015).

Γίνεται σταδιακά καθαρό, ότι η προοπτική μιας εμπορικής συμφωνίας του μεγέθους της ΤΤΙΡ ξεπερνά κατά πολύ την σημασία της εμπορικής και οικονομικής διάστασης που περιέχεται στην ονομασία της. Δεδομένων των παραπάνω μεγεθών η ΤΤΙΡ δεν είναι απλά μία εμπορική συμφωνία που έχει ως στόχο να ρυθμίσει τις εμπορικές σχέσεις των δυο μεγάλων εταίρων του δυτικού κόσμου. Έχει ως στόχο να δημιουργήσει μία στρατηγική και δυναμική σχέση ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Ε.Ε. επιφέροντας άμεσες συνέπειες για το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα καθώς και για το συσχετισμό ισχύος των μεγάλων δυνάμεων σε αυτό.

Κεφάλαιο 3. Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων

Η TTIP είναι μια υπό διαπραγμάτευση συμφωνία μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ, με κύριο στόχο την προώθηση του εμπορίου και της πολυμερούς οικονομικής ανάπτυξης. Είναι κάτι περισσότερο από μια ακόμα προτιμησιακή εμπορική συμφωνία. Στοχεύει στο να συνδέσει τις δύο μεγαλύτερες οικονομικές οντότητες στον κόσμο. Δεδομένων των ήδη χαμηλών δασμών μεταξύ των δύο εταίρων η πρόκληση σε αυτή την υπό διαπραγμάτευση συμφωνία καθώς και ο λόγος που την καθιστά ξεχωριστή αφορά στην μη δασμολογική σύγκλιση.

Σύμφωνα με την Επιτροπή, η TTIP θα ενισχύσει την οικονομία της ΕΕ κατά €120 δις, την οικονομία των ΗΠΑ κατά €90 δις και τον υπόλοιπο κόσμο από €100 δις.

Η TTIP έχει επικριθεί από συνδικαλιστικές οργανώσεις, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), οικολογικές οργανώσεις, πολιτικούς, οικονομολόγους, ιδιαίτερα στην Ευρώπη (The Daily Beast, 2015). Η εφημερίδα Independent, μάλιστα, την περιγράφει *«ως μια συμφωνία που ενώ καταρχήν ως στόχο έχει να περιορίσει τα κανονιστικά εμπόδια με πρόνοιες σχετικές με την ασφάλεια τροφίμων, το περιβάλλον, τις υπηρεσίες, τελικά θα πλήξει την ανεξαρτησία των επιμέρους κρατών»* (Williams, L., October, 2016).

3.1 Οι Διαπραγματεύσεις για την Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων

3.1.1 Η Διαδικασία Διαπραγμάτευσης

Οι διαπραγματεύσεις για την TTIP εκκίνησαν με την διαπραγματευτική εντολή που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων-Εμπορίου (FAC-Trade) στις 14.6.2013. Από πλευράς Ελλάδας στο Συμβούλιο αυτό συμμετέχει ο εκάστοτε Υπουργός Οικονομίας.

Από την μεριά της ΕΕ, όπως εξάλλου προβλέπεται και από τις Συνθήκες, τον διαπραγματευτικό ρόλο ανέλαβε η Επιτροπή, σε συνεννόηση με την ειδική επιτροπή που ορίζεται από το Συμβούλιο (Επιτροπή Πολιτικής Εμπορίου, Trade Policy Committee), ενώ από την αμερικανική πλευρά τον ρόλο αυτό ανέλαβε ο εμπορικός αντιπρόσωπος των ΗΠΑ και η ομάδα του.

Κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων, συμμετέχουν στις ομάδες διαπραγματευτών και εμπειρογνώμωνων, εκπρόσωποι από διάφορες υπηρεσίες της Επιτροπής — για παράδειγμα οι αρμόδιες υπηρεσίες για τη γεωργία, τη δημόσια υγεία και τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Η ομάδα της Επιτροπής διαπραγματεύεται βάσει των κατευθυντήριων γραμμών (negotiating mandate) που της προσδίδονται από το Συμβούλιο, τις κυβερνήσεις δηλαδή των 28 κρατών μελών. Η Επιτροπή, σύμφωνα και με το άρθρο 207 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της ΕΕ, πραγματοποιεί διαβουλεύσεις με το Συμβούλιο (Επιτροπή Πολιτικής Εμπορίου, Trade Policy Committee) και υποβάλλει εκθέσεις στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καθ' όλη τη διάρκεια της διαπραγματευτικής διαδικασίας. Επίσης, η Επιτροπή διενεργεί ευρείες διαβουλεύσεις με εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών όπως ενώσεις επιχειρήσεων, συνδικαλιστικές ενώσεις, μη κυβερνητικές οργανώσεις, ενώσεις καταναλωτών και εμπορικές ενώσεις.

Το έργο της διαπραγμάτευσης υποβοηθά η συμβουλευτική ομάδα της ΤΤΙΡ, την οποία συγκρότησε η Επιτροπή. Αποτελείται από εμπειρογνώμονες που αντιπροσωπεύουν ένα ευρύ φάσμα- θεματικών πεδίων, από το περιβάλλον, την υγεία, τα συμφέροντα των καταναλωτών και των εργαζομένων έως διάφορους επιχειρηματικούς τομείς.

Μόλις οι διαπραγματευτές ΕΕ και ΗΠΑ καταλήξουν σε συμφωνία, οι κυβερνήσεις της ΕΕ — από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — θα εξετάσουν το κείμενο και μπορούν να το εγκρίνουν ή να το απορρίψουν (άρθρα 207 και 218 ΣΛΕΕ).

Αξίζει να τονιστεί ότι η διαδικασία επικύρωσης της συμφωνίας θα ακολουθήσει λογικά την διαδικασία επικύρωσης της αντίστοιχης συμφωνίας μεταξύ ΕΕ και Σιγκαπούρης.

Συγκεκριμένα το Μάιο του 2017, το ΔΕΕ γνωμοδότησε σχετικά με ερώτημα που του υποβλήθηκε, για το εάν η εμπορική συμφωνία της ΕΕ με τη Σιγκαπούρη εμπίπτει στο πεδίο των αποκλειστικών αρμοδιοτήτων της ΕΕ, ή αν η αρμοδιότητα μοιράζεται από κοινού με τα κράτη μέλη, ή αν μόνο τα κράτη μέλη μπορούν να τις συνάψουν (Court of Justice of the European Union, 2017).

Το ΔΕΕ κατέληξε ότι η Συμφωνία της ΕΕ με την Σιγκαπούρη, υπό την παρούσα μορφή δεν μπορεί να συνομολογηθεί αποκλειστικά από την ίδια, στο πλαίσιο της αποκλειστικής της αρμοδιότητας, αλλά από κοινού με τα κράτη μέλη (Court of Justice of the European Union, 2017).

Η γνωμοδότηση του ΔΕΕ υπέρ της μεικτής αρμοδιότητας, πρακτικά σημαίνει ότι η επικύρωση της συμφωνίας θα πρέπει να περάσει από τα 28 επιμέρους κοινοβούλια καθώς και το ενδεχόμενο αυτή να καταψηφιστεί από κάποιο από αυτά. Η εξέλιξη αυτή θα έχει καταρχάς, σημαντική χρονική επιβάρυνση προκειμένου για την ολοκλήρωση της διαδικασίας επικύρωσης. Ουσιαστικά, όμως η εξέλιξη αυτή σηματοδοτεί στροφή του Δικαστηρίου από προηγούμενη απόφαση του σύμφωνα με την οποία ο πρωτεύων στόχος σε μία συμφωνία υπερτερεί των δευτερευόντων¹⁸.

3.1.2 Διαπραγματεύσεις σε Περιβάλλον Άκρας Μυστικότητας

Πρόσβαση στα έγγραφα που είναι γνωστά ως «ενοποιημένα» κείμενα, δηλαδή τα σχέδια που περιέχουν τα πιο πρόσφατα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων διαθέτει περιορισμένος αριθμός ατόμων. Από την ευρωπαϊκή πλευρά, «*στους εξουσιοδοτημένους αναγνώστες περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι διαπραγματευτές της Επιτροπής και οι ευρωβουλευτές*» (The Guardian, 2016). Με την επιμονή των ΗΠΑ, τα έγγραφα δεν μεταδίδονται σε ηλεκτρονική ή έντυπη μορφή (Independent, 2015). Είναι προσβάσιμα μόνο σε ασφαλή δωμάτια ανάγνωσης στο κτίριο της Επιτροπής στις Βρυξέλλες, σε κάποιες πρεσβείες των ΗΠΑ (Independent, 2015), και στα υπουργεία εμπορίου των κρατών μελών (The Guardian, 2016). Σε όλους αυτούς τους χώρους απαγορεύεται η χρήση τηλεφώνων ή σαρωτών. Οι

¹⁸ ΔΕΚ, Απόφαση της 26 Μαρτίου 1987, Υπόθεση 45/86, (Tariff Preferences Case), Συλλ.1987, σελ. 01493

ενδιαφερόμενοι μπορούν να κρατούν σημειώσεις σε λευκά φύλλα χαρτιού που τους παρέχονται. Από την πλευρά των ΗΠΑ, η διαδικασία είναι παρόμοια, μόνο γερουσιαστές και United States Trade Representative (εφεξής USTR) διαπραγματευτές έχουν πρόσβαση στα έγγραφα (Independent, 2015). Στην Ελλάδα δωμάτιο ανάγνωσης έχει στηθεί στο Υπουργείο Εξωτερικών.

Ακολουθώντας το μοντέλο που έχει ακολουθηθεί σε προηγούμενες εμπορικές συμφωνίες, ο τότε επίτροπος εμπορίου της ΕΕ, Karel De Gucht ενημέρωσε το Ευρωκοινοβούλιο ότι η Επιτροπή θα «τηρήσει για την ΤΤΙΡ την ίδια μυστικότητα και ζήτησε από τους ευρωβουλευτές να ταχθούν υπέρ της «εμπιστευτικότητας» των διαπραγματεύσεων. Στο ίδιο πνεύμα, σε μια επιστολή προς τον αμερικανό ομόλογό του μόνο δύο μήνες νωρίτερα, ο επικεφαλής διαπραγματευτής της ΕΕ Ignacio Garcia Bercego επιβεβαίωνε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα εμποδίσει την πρόσβαση των πολιτών σε όλα τα έγγραφα που σχετίζονται με τη διαπραγμάτευση ή την εξέλιξη της ΤΤΙΡ και ότι αυτά θα παραμείνουν απόρρητα για χρονικό διάστημα που μπορεί να φτάσει τα τριάντα χρόνια.

Αυτό και μόνο αποτέλεσε σημαντικό λόγο για να υπάρξει έντονη συζήτηση για την αποκαλούμενη μυστική συμφωνία, ενώ διαρροές των διαπραγματευτικών εγγράφων κατά το έτος 2016 από ΜΚΟ¹⁹ προκάλεσαν σοβαρές αντιπαραθέσεις και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Ο ευρωπαϊκός τύπος άσκησε έντονη κριτική για την «αντιδημοκρατική φύση των συνομιλιών κλεισμένων των θυρών», την «επιρροή των ισχυρών ομάδων συμφερόντων», αλλά και την «ικανότητα που δυνητικά μπορεί να έχει μια τέτοια συμφωνία να υποσκάψει την εξουσία των εθνικών κυβερνήσεων (Williams, L., October, 2016)». Ήδη η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών έχει συγκεντρώσει συνολικά 3,2 εκατ. υπογραφές, κατά των συμφωνιών CETA και ΤΤΙΡ.

¹⁹Το 2016, η Greenpeace Ολλανδίας δημοσίευσε 248 σελίδες εγγράφων, δηλώνοντας ότι κυκλοφόρησε τα έγγραφα «για να παρέχει την αναγκαία διαφάνεια και να προκαλέσει μια εμπειριστατωμένη συζήτηση σχετικά με τη Συνθήκη» "Read the secret TTIP papers here", <https://ttip-leaks.org/>.

Για να απαντήσει η Επιτροπή στην κριτική, προέβη σε δημοσιοποίηση κάποιων εγγράφων, συμπεριλαμβανομένων και προτάσεων της ΕΕ σχετικά με την κανονιστική σύγκλιση και τους κανόνες (Euroactiv, 2015).

3.1.3 Δομή των Διαπραγματεύσεων

Οι διαπραγματεύσεις της ΤΤΙΡ διεξάγονται σε 3 πυλώνες:

1. Πρόσβαση στην αγορά, που περιλαμβάνει το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών, κρατικές προμήθειες και κανόνες καταγωγής.
2. Κανονιστική Σύγκλιση που αφορά στην εξάλειψη τεχνικών εμποδίων στο εμπόριο, υγειονομικά και φυτουγειονομικά μέτρα και σύγκλιση σε επιμέρους τομείς όπως τα φαρμακευτικά, χημικά, καλλυντικά, κλωστοϋφαντουργικά, οχήματα, ιατρικά υλικά, τεχνολογία πληροφορικής και επικοινωνιών-ICT, μηχανολογία και φυτοφάρμακα.
3. Κανόνες, οι οποίοι περιλαμβάνουν τα πνευματικά δικαιώματα, την αειφόρο ανάπτυξη, τελωνειακά ζητήματα και διευκόλυνση εμπορίου, την ενέργεια και πρώτες ύλες, τις ΜΜΕ, τις επενδύσεις, το μηχανισμό επίλυσης διαφορών μεταξύ κρατών και επενδυτών και άλλα νομικά και θεσμικά ζητήματα.

Μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί 15 γύροι διαπραγματεύσεων (ο 1ος Γύρος στις 8-12 Ιουλίου 2013 και ο 15ος Γύρος στις 3-7 Οκτωβρίου 2016). Η έκθεση αποτελεσμάτων κάθε γύρου διαπραγματεύσεων δημοσιεύεται από την Επιτροπή από το 2014 (μετά τον 7^ο γύρο). Για την προηγούμενη περίοδο η Επιτροπή κοινοποιεί δελτία τύπου.

3.2 Περιεχόμενο της Διατλαντικής Εταιρικής Σχέσης Εμπορίου και Επενδύσεων

Στο πλαίσιο του 15ου γύρου δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην ενοποίηση του κειμένου της Συμφωνίας, ωστόσο δεν υπήρξε σημαντική πρόοδος στις διαπραγματεύσεις, παρά μόνο στο θέμα της κανονιστικής ρύθμισης.

3.2.1 Πρόσβαση στην Αγορά

Η ΤΤΙΡ περιλαμβάνει κεφάλαια για την πρόσβαση στην αγορά για τα αγαθά και τις υπηρεσίες που έχουν ως στόχο να αφαιρέσουν «τους τελωνειακούς δασμούς για τα εμπορεύματα και τους περιορισμούς σχετικά με τις υπηρεσίες, κερδίζοντας καλύτερη πρόσβαση στις δημόσιες αγορές, και να καθιστά ευκολότερες τις επενδύσεις» (European Commission T. , 2016).

3.2.1.1 Αγαθά

Στα αγαθά περιλαμβάνονται κανόνες σχετικά με την πρόσβαση στην αγορά για τα βιομηχανικά αγαθά, τη γεωργία και τα μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα, και τους κανόνες καταγωγής.

Σε ότι αφορά στους δασμούς, έχει ολοκληρωθεί το μεγαλύτερο μέρος των διαπραγματεύσεων για την κατάργηση των δασμών για τα βιομηχανικά προϊόντα. Στον τελευταίο γύρο, συζητήθηκαν περαιτέρω βελτιώσεις των προσφερθέντων δασμών, οι οποίες θα αυξήσουν τον αριθμό των δασμολογικών κλάσεων που θα απαλλάσσονται από δασμούς αμέσως με την έναρξη ισχύος της. Σε επόμενο στάδιο, οι δύο εταίροι θα επιδιώξουν μείωση των μεταβατικών περιόδων των δασμών για προϊόντα εξαγωγικού ενδιαφέροντός τους.

Για τα γεωργικά προϊόντα συζητούνται τόσο δασμολογικά και μη δασμολογικά θέματα. Εκκρεμή ζητήματα υπάρχουν αναφορικά με τους οίνους, τα αλκοολούχα ποτά και τον ανταγωνισμό στις εξαγωγές.

Η ΕΕ έχει παρουσιάσει μια σειρά από προτάσεις για τα μη δασμολογικά θέματα, για τα οποία η αμερικανική πλευρά δεν είναι σε θέση να απαντήσει ακόμα. Επίσης η κάθε πλευρά εμμένει στις θέσεις της σχετικά με τον καθορισμό των πλέον ευαίσθητων προϊόντων. Παράλληλα αναζητείται επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της μείωσης των δασμών και της προόδου σε άλλα σημαντικά θέματα, όπως η προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και οι οίνοι. Ωστόσο, υπάρχει απόσταση μέχρι να υπάρξει ενοποιημένο κείμενο.

3.2.1.2 Υπηρεσίες

Αφορούν τόσο διασυνοριακές συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών, όσο και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Σημαντικό ζήτημα για τις υπηρεσίες αποτελεί εδώ η πρόσβαση στην αγορά, υπό την έννοια της αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων, ειδικά για αρχιτέκτονες, μηχανικούς και λογιστές. Σε ότι αφορά στις επαγγελματικές υπηρεσίες, βρίσκεται σε εξέλιξη διαβούλευση με επαγγελματικές ενώσεις των δύο πλευρών. Εδώ εντάσσεται το θέμα που αφορά στους περιορισμούς που θέτει η αμερικανική νομοθεσία αναφορικά με το ποσοστό που μπορεί να κατέχει ευρωπαίος επιχειρηματίας σε αμερικανική επιχείρηση.

Καθώς κατά τον τελευταίο γύρο δεν υπήρξε πρόοδος ως προς την πρόσβαση στην αγορά, η πρόοδος στον τομέα υπηρεσιών επικεντρώθηκε στην ενοποίηση, κυρίως σε επίπεδο ορισμών, κειμένων σε θέματα που έχουν ήδη συμφωνηθεί στα χρηματοπιστωτικά, στις επενδύσεις και στο διασυνοριακό εμπόριο.

3.2.1.3 Δημόσιες Συμβάσεις

Ο στόχος είναι η δημιουργία *«σημαντικά βελτιωμένης πρόσβασης σε ευκαιρίες δημοσίων συμβάσεων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης με βάση την εθνική μεταχείριση»* όπως διατυπώνεται στο κείμενο της Επιτροπής. Επιδιώκεται δηλαδή η εκπόνηση κοινών κανόνων που θα διασφαλίσουν πρόσβαση χωρίς διακρίσεις σε ευρωπαϊκές και αμερικανικές επιχειρήσεις κατά την υποβολή προσφορών για τις δημόσιες συμβάσεις στην αγορά του άλλου.

Οι συζητήσεις επί των δημοσίων συμβάσεων είχαν ως σημείο αφετηρίας τους το κείμενο της συμφωνίας του ΠΟΕ για τις δημόσιες συμβάσεις, την οποία έχουν υπογράψει αμφότερες ΕΕ και ΗΠΑ.

Στο θέμα αυτό υπάρχει σημαντική απόκλιση ανάμεσα στις δύο πλευρές. Έχουν ανταλλαγή προσφορές και έχει καταβληθεί προσπάθεια να υπάρξει ενοποιημένο κείμενο χωρίς όμως πρόοδο. Ωστόσο, η αμερικανική προσφορά δεν κρίνεται ικανοποιητική, καθώς εμπεριέχει ελάχιστες βελτιώσεις σε ότι αφορά την πρόσβαση στην αγορά συμβάσεων για ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

3.2.1.4 Κανόνες Καταγωγής

Αφορά στο πλαίσιο κανόνων που θα ισχύει όπου τα προϊόντα που θα επωφελούνται από την ΤΤΙΡ θα είναι προϊόντα που όντως παράγονται στην Ευρώπη ή τις ΗΠΑ.

3.2.2 Κανονιστική Σύγκλιση

Η κανονιστική σύγκλιση αφορά στην άρση των τεχνικών εμποδίων στο εμπόριο. Επισημαίνεται ωστόσο, η προστατευτική φύση των εν λόγω εμποδίων. Συνήθως αφορούν περιορισμούς που τίθενται για λόγους υγείας, προστασίας περιβάλλοντος και γενικότερης ασφάλειας. Στο βαθμό που οι δύο εταίροι προσεγγίζουν με διαφορετικά πλαίσια τα θέματα προστασίας και ασφάλειας, πρόκληση θα είναι να βρεθεί ο κοινός τόπος χωρίς να διακυβεύονται οι αρχικοί στόχοι.

Ξεχωριστό κεφάλαιο εδώ κατέχει η ασφάλεια τροφίμων και η υγεία των ζώων και των φυτών. Στόχος εδώ είναι η μείωση του χρόνου που χρειάζεται για τις ΗΠΑ να εγκρίνει τις εισαγωγές τροφίμων από την ΕΕ, η σύγκλιση των ρυθμιστικών αρχών μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ σε θέματα όπως η εκπόνηση ορθών κανονιστικών πρακτικών, ο έγκαιρος ρυθμιστικός σχεδιασμός, η εκτίμηση επιπτώσεων, οι εκ των υστέρων αξιολογήσεις και η διαφάνεια. Οι ελέγχους εισαγωγών, οι λογιστικοί έλεγχοι, οι πιστοποιήσεις, οι διαδικασίες έγκρισης, η καλή μεταχείριση των ζώων και τα ζητήματα που σχετίζονται με την μικροβιακή αντοχή εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία.

Οι κλάδοι που εξετάζονται είναι τα φαρμακευτικά, τα χημικά, τα καλλυντικά, η μηχανοτεχνία, τα ιατροτεχνολογικά, τα φυτοφάρμακα, οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), τα κλωστοϋφαντουργικά και τα οχήματα.

3.2.2.1 Τεχνικά Εμπόδια στο Εμπόριο

Αναφορικά με τα τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο, έχει καταστεί σαφές ότι τα συστήματα τυποποίησης των δύο πλευρών είναι και θα παραμείνουν τελείως διαφορετικά. Στόχος, όμως, είναι να καταστούν ως ένα βαθμό συμβατά. Οι συζητήσεις από την ευρωπαϊκή πλευρά εστιάζουν στη βελτίωση του συστήματος των ΗΠΑ σχετικά με την εκτίμηση της συμμόρφωσης από τρίτο φορέα, το οποίο

εφαρμόζεται στον ηλεκτρολογικό εξοπλισμό, ιδίως όσον αφορά τη διπλή δοκιμή των εξαρτημάτων, τη χρήση της διαπίστευσης για τον ορισμό των φορέων εκτίμησης της συμμόρφωσης και τη δυνατότητα δημιουργίας κοινού σήματος για την αναγνώριση των συμμορφούμενων προϊόντων.

3.2.3 Κανόνες

3.2.3.1 Αειφόρος Ανάπτυξη

Στο πλαίσιο αυτό εξετάζονται θέματα αειφόρου ανάπτυξης με επίκεντρο την εργασία, το περιβάλλον και η αντιμετώπιση των οριζόντιων ζητημάτων, όπως η ενέργεια & πρώτες ύλες, ο ανταγωνισμός και οι ΜΜΕ, τα τελωνειακά θέματα και τη διευκόλυνση εμπορίου, τα πνευματικά δικαιώματα και τέλος τις επενδύσεις.

Σε ό,τι αφορά στην εργασία εξετάζονται τα βασικά πρότυπα εργασίας, τα επίπεδα προστασίας των εργαζομένων στην εθνική νομοθεσία και την εφαρμογή τους. Η ΕΕ προωθεί την ανάπτυξη «θεματικών άρθρων» για καθένα από τα βασικά πρότυπα εργασίας.

Σχετικά με το περιβάλλον, οι τομείς που εξετάζονται είναι η βιώσιμη διαχείριση της αλιείας, διατήρηση και τη βιώσιμη διαχείριση των δασών και της άγριας χλωρίδας και πανίδας, καθώς και την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας και των προϊόντων ξυλείας.

Και τα δύο μέρη έχουν υποβάλλει προτάσεις και τώρα εργάζονται για την ενοποίηση του κειμένου αλλά υπάρχουν σοβαρές αποκλίσεις. Οι θέσεις των ΗΠΑ σχετικά με τα θέματα της εργασίας και του περιβάλλοντος, είναι ταυτόσημες με τις προβλέψεις της Συμφωνίας Ελεύθερου Εμπορίου του Ειρηνικού, TPP. Επιθυμούν το κείμενο να μην διαφέρει από εκείνο της TPP.

3.2.3.2 Ενέργεια και Πρώτες Ύλες

Η ΕΕ έχει υποβάλει γραπτή πρόταση κειμένου για την ενέργεια και τις πρώτες ύλες, η οποία περιλαμβάνει προτάσεις προώθησης πράσινων καινοτομιών και τεχνολογιών (Ιούλιος 2016). Επίσης η ΕΕ επιθυμεί τη κατάργηση της υποχρέωσης αδειοδότησης για την εξαγωγή φυσικού αερίου από τις ΗΠΑ (σύμφωνα με τον

Natural Gas Act), που η ΕΕ θεωρεί ως εξαγωγικό περιορισμό. Αντίθετα οι ΗΠΑ, που δεν έχουν υποβάλλει δικό τους κείμενο), φαίνονται απρόθυμες να προχωρήσουν σε σύνταξη ενοποιημένου κειμένου, καθώς θεωρούν ότι οι διατάξεις για την ενέργεια δεν είναι απαραίτητες.

3.2.3.3 Τελωνειακά Θέματα & Διευκόλυνση Εμπορίου

Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνονται θέματα όπως, η χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και των ηλεκτρονικών πληρωμών για τις πράξεις εισαγωγών, εξαγωγών και διαμετακόμισης, η τεκμηρίωση και τα δεδομένα που απαιτούνται για τις εν λόγω πράξεις, οι κανόνες που διέπουν την παράδοση των εμπορευμάτων και η ανάπτυξη συστημάτων ενιαίας θυρίδας για την ηλεκτρονική υποβολή εγγράφων και δεδομένων από τους εξαγωγείς ή τους εισαγωγείς.

Υπήρξε μικρή πρόοδος σε κάποια τεχνικά θέματα όπως η χρήση της πληροφορικής και των ηλεκτρονικών πληροφοριών, της ενιαία θυρίδα κ.α. Παραμένει ασυμφωνία σε θέματα αμοιβών (de minimis fees).

3.2.3.4 Ανταγωνισμός

Σε αυτή την ενότητα περιέχονται κανόνες διασφάλισης ίσων ευκαιριών για τον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων. Εξετάζονται ζητήματα συμπράξεων, συγκεντρώσεων και κατάχρησης κυρίαρχης θέσης ενώ αντιμετωπίζονται οι δημόσιες επιχειρήσεις και οι επιδοτήσεις, καθώς στην ΕΕ πολλές υπηρεσίες παρέχονται από το δημόσιο τομέα. Πρόκληση στο συγκεκριμένο τομέα αποτελεί η διασφάλιση του δημόσιου χαρακτήρα των υπηρεσιών αυτών.

3.2.3.5 Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις

Οι ΜΜΕ αποτελούν την ραχοκοκαλιά της ευρωπαϊκής οικονομίας (20 εκατ. ΜΜΕ - με λιγότεροι από 250 υπαλλήλους). Το μέρος της συμφωνίας που τις αφορά στοχεύει σε ένα κανονιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο που να τις διευκολύνει να εισάγουν και να εξάγουν προς τις ΗΠΑ πιο εύκολα μέσω της κατάργησης των δασμών, της απλούστευσης των τελωνειακών διαδικασιών, της μείωσης του κόστους των

διαφορετικών προτύπων, της βελτίωσης της προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Οι διαπραγματευτές των ΗΠΑ και της ΕΕ στη συγκεκριμένη θεματική εργάστηκαν για να εξασφαλίσουν ότι οι ΜΜΕ είναι σε θέση να επωφεληθούν πλήρως από τις ευκαιρίες που θα παρείχε μια συμφωνία. Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας, οι διαπραγματευτές συμπεριέλαβαν κεφαλαίο αφιερωμένου σε θέματα ΜΜΕ. Αυτό το κεφάλαιο προβλέπει μηχανισμούς συνεργασίας των δύο πλευρών για τη διευκόλυνση της συμμετοχής των ΜΜΕ στη διατλαντική εμπορική συνεργασία ειδικά μετά την έναρξη ισχύος του ΤΤΙΡ. Μεταξύ άλλων προβλέπεται η σύσταση μια επιτροπής η οποία θα τεθεί στην διάθεση του επιχειρηματικού κόσμου των ΜΜΕ με στόχο να τις βοηθήσει να διερευνήσουν και να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που προκύπτουν από τη ενεργοποίηση τη συμφωνίας. Μέσω της επιτροπής θα δοθεί δυνατότητα περαιτέρω συνεργασίας μεταξύ του αμερικανικού Υπουργείου Εμπορίου και της Επιτροπής.

Οι δύο πλευρές στη προσέγγιση τους για τις ΜΜΕ έχουν διττό στόχο. Από την μία επιδιώκουν αν μειώσουν τα επιπλέον εμπόδια που μπαίνουν στην λειτουργία τους καθώς λόγω του μικρού μεγέθους τους μπορούν να καταστούν ανασταλτικοί παράγοντες δραστηριοποίησης πολύ περισσότερο από ότι αυτό ισχύει για τις μεγάλες επιχειρήσεις, από την άλλη σχεδιάζουν βήματα προκειμένου οι ΜΜΕ να ανταπεξέλθουν στα δεδομένα που θα τεθούν από την ενοποίηση της αγοράς, όταν και όποτε η ΤΤΙΡ τεθεί σε ισχύ.

Σε αυτό το σημείο είναι ενδιαφέρον να παρατηρήσει κανείς ότι παρά την κριτική για την επέλαση των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων μέσω της ΤΤΙΡ, οι διαπραγματευτές εξασφαλίζουν ξεχωριστό κομμάτι με πρόνοιες για την δραστηριοποίηση των ΜΜΕ στο νέο ανταγωνιστικό εμπορικό περιβάλλον.

Το μεγαλύτερο μέρος του κειμένου για τις ΜΜΕ έχει ήδη συμφωνηθεί.

3.2.3.6 Επενδύσεις

Έχουν ανταλλαγή προτάσεις χωρίς ωστόσο να έχει υπάρξει ενοποιημένο κείμενο. Οι συζητήσεις επικεντρώνονται σε όλα τα σημαντικά θέματα: πρόσβαση στην αγορά, εθνική μεταχείριση, δικαίωμα του νομοθετείν, μεταχείριση των επενδυτών και επίλυση διαφορών.

Η πρόταση της Επιτροπής, στα πρότυπα της Ολοκληρωμένης Οικονομικής & Εμπορικής Συμφωνίας με τον Καναδά (Comprehensive Economic and Trade Agreement - εφεξής CETA), προβλέπει τη συμπερίληψη ξεχωριστού άρθρου με το οποίο εξασφαλίζεται το δικαίωμα του κράτους να νομοθετεί για λόγους δημόσιας πολιτικής και την εγκαθίδρυση ενός νέου συστήματος επίλυσης διαφορών μεταξύ κράτους και επενδυτών, το λεγόμενο Δικαστικό Επενδυτικό Σύστημα (Investment Court System), το οποίο θα αντικαταστήσει τον υφιστάμενο μηχανισμό επίλυσης διαφορών κράτους-επενδυτή (ISDS).

Παράλληλα, προβλέπεται συμπερίληψη παραρτήματος σύμφωνα με το οποίο εξαιρείται από τις διατάξεις για την προστασία των επενδύσεων η αναδιάρθρωση του χρέους εάν είναι προϊόν διαπραγμάτευσης, ενώ υπάρχουν διατάξεις για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των ΜΜΕ στο σύστημα προστασίας των επενδύσεων.

3.2.3.7 Πνευματική Ιδιοκτησία – Γεωγραφικές Ενδείξεις

Στο κεφάλαιο αυτό περιέχονται τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τα εμπορικά σήματα, τα πνευματικά δικαιώματα και οι Γεωγραφικές Ενδείξεις (ΓΕ). Ο στόχος είναι η προσέγγιση των υπάρχουσών νομοθετικών πλαισίων των δύο εταίρων, στο ευρύτερο πλαίσιο των κανόνων για πνευματικά δικαιώματα που ισχύουν διεθνώς, ώστε να προστατεύονται επαρκώς τόσο τα δικαιώματα των καταναλωτών όσο και αυτά των δημιουργών- εφευρετών.

Ωστόσο διαπιστώνεται απόσταση των δύο πλευρών καθώς εκκρεμούν αρκετά ζητήματα όπως το μέλλον της διεθνούς συμφωνίας ACTA20, ο φόβος ότι οι πρόνοιες

²⁰ACTA: Εμπορική Συμφωνία Κατά της Παραποίησης γνωστή και ως (ACTA) είναι μια ολιγομερής διεθνής συνθήκη με σκοπό την εγκαθίδρυση διεθνών προτύπων για την άσκηση των δικαιωμάτων

της ΤΤΙΡ για τα πνευματικά δικαιώματα θα αυξήσουν τις τιμές κάποιων προϊόντων καθώς και το ζήτημα της προστασίας των ευρωπαϊκών Γεωγραφικών Ενδείξεων (ΠΟΠ-ΠΓΕ). Σε ότι δε αφορά στο τελευταίο, ζήτημα που αφορά σε μεγάλο βαθμό και τη χώρα μας, δεν έχει υπάρξει πρόοδος καθώς υπάρχει διάσταση απόψεων μεταξύ των δύο πλευρών. Η ευρωπαϊκή θέση είναι υπέρ της ενισχυμένης προστασίας και αναγνώρισης των γεωγραφικών ενδείξεων της ΕΕ, ενώ η αμερικανική πλευρά επιμένει στη διατήρηση της αυξημένης προστασίας που απολαμβάνουν τα εμπορικά σήματα στο έδαφός της, επισημαίνοντας ότι δεν προτίθεται να αναγνωρίσει ευρωπαϊκές ΠΟΠ/ΠΓΕ, οι οποίες δεν θα αναφέρονται σαφώς στον τόπο καταγωγής τους.

Συνολικά κρίνεται ότι και για τις δύο πλευρές υπάρχουν ουσιώδη εκκρεμή ζητήματα τα οποία αν δεν επιλυθούν θα είναι δύσκολο να υπάρξει συμφωνία. Σύμφωνα με τον Leif Johan Eliasson του Πανεπιστημίου του Saarland, *«για την ΕΕ οι εκκρεμότητες αφορούν στη πρόσβαση στην αμερικανική αγορά δημοσίων συμβάσεων, στη διατήρηση των απαγορεύσεων στις εισαγωγές γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ) και καλλιεργειών, την αυξητική ορμόνη για το βόειο κρέας, και την αναγνώριση των γεωγραφικών ενδείξεων για τα προϊόντα διατροφής»*. Για τις ΗΠΑ, *«τα θέματα ενδιαφέροντος περιλαμβάνουν πρόσβαση των αμερικανικών γαλακτοκομικών και λοιπών αγροτικών προϊόντων στην ευρωπαϊκή αγορά»*. Ο ίδιος υπενθυμίζει ότι μέτρα που βασίζονται στην αρχή της πρόληψης όπως αυτό της απαγόρευσης αυξητικής ορμόνης για το κρέας απορρίπτονται από τον ΠΟΕ ως μη βασιζόμενα σε επιστημονικές μελέτες.

πνευματικής ιδιοκτησίας. Η συμφωνία επιδιώκει να εγκαθιδρύσει ένα διεθνές νομικό πλαίσιο για την στοχοποίηση της απομίμησης των αγαθών, των γενόσημων φαρμάκων και της παραβίασης πνευματικών δικαιωμάτων στο Διαδίκτυο.

Ακολουθεί διαγραμματική παρουσίαση της εξέλιξης των διαπραγματεύσεων μετά την ολοκλήρωση και του 15 ου γύρου:

Πίνακας 8 - Ολοκλήρωση 15ου Γύρου Διαπραγματεύσεων: Πρόδος ανά Θεματική Ενότητα

	Δεν υπάρχει πρόταση	ΗΠΑ/ΕΕ πρόταση	ΕΕ & προτάσεις	ΗΠΑ Ενοποίηση εξέλιξη	υπό Προχωρημένο στάδιο ενοποίησης
Πρόσβαση στην Αγορά Αγροτικών Προϊόντων					
Αντι- Διαφθορά					
Ανταγωνισμός					
Διασυνοριακό Εμπόριο Υπηρεσιών					
Τελωνεία & Διευκόλυνση Εμπορίου					
E-Commerce					
Ενέργεια και Πρώτες Ύλες					
Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες					
Προστασία Επενδύσεων					
Προστασία Πνευματικών Δικαιωμάτων					
Πρόσβαση στην αγορά- Βιομηχανικά Προϊόντα					
Δημόσιες Συμβάσεις					
Κανονιστική Συνοχή					
Κανονιστική Συνεργασία					
Κανόνες Καταγωγής					
MME					
Δημόσιες Επιχειρήσεις					
Υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα					
Επίλυση Διαφορών μεταξύ κρατών					
Επιδότησεις					
Αειφόρος Ανάπτυξη: Εργασία, Περιβάλλον					
Τεχνικά Εμπόδια στο Εμπόριο					
ΤΠΕ					
Κλωστοϋφαντουργικά & Μηχανοτεχνία					

3.3 Ο Δημόσιος Διάλογος για την ΤΤΙΡ: Μύθοι και Πραγματικότητα

Η ΤΤΙΡ είναι ίσως η μόνη υπό διαπραγμάτευση συμφωνία που έχει δεχθεί τόση αρνητική δημοσιότητα ήδη από τους πρώτους γύρους των συνομιλιών. Το διευρυμένο περιεχόμενο της συμφωνίας, που αγγίζει θέματα ευαίσθητα και προσφιλή στην κοινή γνώμη όπως η ασφάλεια τροφίμων, τα εργασιακά πρότυπα και η δράση των εταιρικών ομίλων σε τοπικό επίπεδο την κάνουν εύκολο στόχο. Έχουν ασχοληθεί μαζί της, μη κυβερνητικές οργανώσεις, οικονομολόγοι, δικηγόροι, συνδικαλιστές, δημοσιογράφοι, πολιτικοί. Το γεγονός ότι οι εμπλεκόμενοι, αρχικά, προσπάθησαν να κρατήσουν τις διαπραγματεύσεις μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας, μη κοινοποιώντας το περιεχόμενο αυτών, επέτεινε την κινδυνολογία.

Το 2004, ο Carl Rove, σύμβουλος του Τζορτζ Γ. Μπους, έκανε λόγο για τη μειοψηφία των πολιτών «που βασίζονται στην πραγματικότητα». Υπονοούσε ότι η πλειοψηφία απορρίπτει συστηματικά το ορθολογικό και το προφανές. Κάτι αντίστοιχο φαίνεται να συμβαίνει με την ΤΤΙΡ. Μύθοι και πραγματικότητα συγχέονται διαρκώς σε ένα επικίνδυνο μείγμα που έχει ξεφύγει από κάθε έλεγχο. Η κοινή γνώμη την έχει καταδικάσει χωρίς να την γνωρίζει, υιοθετώντας απόψεις που δεν έχουν σχέση με την πραγματικότητα. Η ΤΤΙΡ έχει γίνει θύμα της τάσης που χαρακτηριστικά ονομάζει η Ε. Διονυσίου ως εποχή της «μετά-αλήθειας» (Διονυσίου, Ε., 2017), μιας κατάστασης δηλαδή, όπου οι προκαταλήψεις, ιδεοληψίες και υποκειμενικές προβολές και φόβοι αντικαθιστούν την ορθολογική γνώση με τα πραγματικά περιστατικά.

Οι πολέμιοι της συμφωνίας έχουν επικρατήσει στον δημόσιο διάλογο, ενώ σημαντικό ρόλο στο πάγωμα των διαπραγματεύσεων έχουν παίξει οι μαζικές κινητοποιήσεις που οργανώθηκαν ειδικά στην Ευρώπη. Η μη έγκαιρη ενημέρωση από την πλευρά της ΕΕ, των πλεονεκτημάτων που η ΤΤΙΡ μπορεί να φέρνει για τους ευρωπαίους πολίτες και καταναλωτές δεν βοήθησε την κατάσταση. Η Επιτροπή προσπάθησε να αναχαιτίσει τη διάδοση των ανακριβειών σχετικά με την συμφωνία ετοιμάζοντας μία εκλαϊκευμένη απάντηση στην κριτική με τίτλο «Οι 10 πιο διαδεδομένοι μύθοι για την ΤΤΙΡ: Μύθοι και πραγματικότητα» σε μια προσπάθεια να καλύψει το διορθώσει το προηγούμενο σφάλμα της (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015).

Οι πολέμιοι της συμφωνίας υποστηρίζουν ότι αυτή θα διακινδυνεύσει τον κόσμο όπως τον γνωρίζουμε σήμερα. Συγκεκριμένα υποστηρίζουν ότι η ΤΤΙΡ θα έχει ως αποτέλεσμα:

- Στην χαλάρωση των ευρωπαϊκών προτύπων προστασίας των ανθρώπων και του πλανήτη. Συγκεκριμένα η ασφάλεια των τροφίμων, τα ατομικά δικαιώματα στον χώρο εργασίας και η προστασία του περιβάλλοντος βρίσκονται υπό άμεση διακινδύνευση. Η Επιτροπή απαντά ότι αυτό που πραγματικά επιδιώκεται εδώ είναι να μειωθεί το κόστος που προκύπτει για τους ευρωπαίους εξαγωγείς όταν παρόμοια πρότυπα διέπονται από διαφορετικούς κανόνες στις δύο πλευρές του ατλαντικού. Τα ίδια τα ευρωπαϊκά πρότυπα δεν αποτελούν μέρος της διαπραγμάτευσης και η ΤΤΙΡ τα διατηρεί στο σύνολο τους.

Συγκεκριμένα λέγεται ότι «Η ΤΤΙΡ θα χαλαρώσει τα πρότυπα για την ασφάλεια των τροφίμων στην Ευρώπη», εισάγοντας στην ευρωπαϊκή αγορά «προϊόντα που περιέχουν γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς, βοοειδή που διατροφή τους περιλαμβάνει ορμόνες και κρέας που είναι προϊόν κλωνοποίησης». Η Επιτροπή απαντά ότι η ΤΤΙΡ δεν θα επιφέρει απολύτως καμία χαλάρωση στα υψηλά πρότυπα της ΕΕ για την ασφάλεια των τροφίμων. Ο τρόπος με τον οποίο ρυθμίζονται, οι γενετικώς τροποποιημένοι οργανισμοί (ΓΤΟ) και η ασφάλεια των τροφίμων, θα παραμείνει ακριβώς ο ίδιος.

- Καθώς οι δασμοί είναι ήδη πολύ χαμηλοί, αυτό που θα συμβεί με την ΤΤΙΡ θα είναι « η διάβρωση των κανονιστικών ρυθμίσεων τη ΕΕ». Ούτε και αυτό φαίνεται να είναι απόλυτα αληθές, καθώς οι δασμοί είναι αρκετά χαμηλοί στα περισσότερα προϊόντα ωστόσο υπάρχουν ακόμη προϊόντα που εξακολουθούν να διατηρούν ψηλά τους δασμούς για παράδειγμα τα κλωστοϋφαντουργικά και τα τρόφιμα με αποτέλεσμα να εμποδίζεται η πρόσβαση πολλών επιχειρήσεων στην αμερικανική αγορά, αφού τα προϊόντα τους είναι καταλήγον τελικά να είναι ακριβότερα σε σύγκριση με τα αντίστοιχα τοπικά (αμερικάνικα).

- Η ΤΤΙΡ λέγεται ότι αμφισβητεί ευθέως «το δικαίωμα των κυβερνήσεων να θεσπίζουν ρυθμίσεις», καθώς «θα επιτρέπει σε ισχυρές αμερικανικές εταιρείες να προσφεύγουν κατά των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων όποτε το θελήσουν». Η Επιτροπή απαντά ότι με την ΤΤΙΡ, το υφιστάμενο σύστημα για τη διευθέτηση των διαφορών μεταξύ ξένων εταιρειών και κυβερνήσεων θα καταστήσει αυστηρότερο. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή επιδιώκει μέσα από τις μεταρρυθμίσεις που δρομολογούνται στον νέο Μ.Ε.Δ., να καταστεί πιο διαφανές το πλαίσιο βάσει του οποίου μπορούν οι επενδυτές να ασκήσουν προσφυγή σε αυτόν, να ενισχυθεί το δικαίωμα των κυβερνήσεων να θεσπίζουν κανονιστικές ρυθμίσεις και να βελτιωθεί η διαφάνεια παρέχοντας στο κοινό πρόσβαση, σε έγγραφα που λαμβάνει το δικαστήριο, στις ακροάσεις που πραγματοποιεί το δικαστήριο και τέλος στην διατύπωση παρατηρήσεων από τους ενδιαφερόμενους.
- Ευρύτατα διαδεδομένη είναι και η αντίληψη ότι η ΤΤΙΡ θα αναγκάσει τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις να ιδιωτικοποιήσουν τις δημόσιες υπηρεσίες τους. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι « οι κυβερνήσεις εξακολουθούν να έχουν το δικαίωμα να διοικούν αυτές τις υπηρεσίες όπως ακριβώς το επιθυμούν», δηλαδή, να αποφασίζουν ελεύθερα πότε θα επιτρέπουν αποκλειστικά στον δημόσιο τομέα να παρέχει κάποια υπηρεσία και να επαναφέρουν στον δημόσιο τομέα μια δημόσια υπηρεσία που είχε προηγουμένως ανατεθεί εξωτερικά.

3.3.1 Τα Αναμενόμενα Οφέλη²¹

Η ΤΤΙΡ φαίνεται να έχει οικονομικά και γεωπολιτικά οφέλη για τους συμμετέχοντες. Πολλές μελέτες και προσομοιώσεις έχουν γίνει για να υπολογιστούν τα οικονομικά

²¹ Οι οικονομικές επιπτώσεις της ΤΤΙΡ έχουν εξετασθεί μεταξύ άλλων από τους Joseph Francois, του Κέντρου Έρευνας Πολιτικής για λογαριασμό του της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Centre of European Policy Research -CEPR (Francois, et al., 2013) και από τον Fredrik Erixon και τον κ. Matthias Bauer του Ευρωπαϊκού Κέντρου Διεθνούς Πολιτικής Οικονομία (European Centre For International Political Economy- ECIPE). Και οι δύο κάνουν χρήση του πολυτομεακού υπολογιστικού μοντέλου γενικής ισορροπίας gtarpm.

οφέλη από την απελευθέρωση του εμπορίου μέσω της συμφωνίας. Οι μελέτες συμφωνούν σε ένα σημείο. Όσο περισσότερο διευρυμένη συμφωνία τόσο περισσότερα τα οφέλη από αυτή για τους εταίρους. Επανεκκίνηση της ευρωπαϊκής οικονομίας, μείωση του κόστους των διασυνοριακών συναλλαγών, εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, περισσότερες επιλογές για τους καταναλωτές είναι μερικά από τα άμεσα οικονομικά αποτελέσματα (Διονυσίου, Ε., 2017).

Συγκεκριμένα, η ΤΤΙΡ στοχεύει σε μια συμφωνία που θα «ελευθερώσει το ένα τρίτο του παγκόσμιου εμπορίου» και, οι υπέρμαχοι υποστηρίζουν, θα δημιουργήσει εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας (Bollyky, T. & Anu B.). Καθώς οι δασμοί μεταξύ των δύο εταίρων είναι ήδη αρκετά χαμηλοί τα όποια πλεονεκτήματα από μια συμφωνία εστιάζουν περισσότερο στην μείωση των μη δασμολογικών εμποδίων δηλαδή, μειώνοντας τις αλληλοεπικαλύψεις κανόνων της ΕΕ και των ΗΠΑ σχετικά με ρυθμιστικά θέματα, που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα προϊόντων, από την ασφάλεια των τροφίμων έως τα ανταλλακτικά αυτοκινήτων (Bollyky, T. & Anu B.).

Σύμφωνα με τη μελέτη του Ευρωπαϊκού Κέντρου Έρευνας Οικονομικής Πολιτικής, CEPR, εκτιμάται ότι μια τέτοια συνολική συμφωνία θα οδηγήσει σε αύξηση του ΑΕΠ κατά 68 – 119 δις. ευρώ στην ΕΕ έως το 2027 και από 50-95 δις ευρώ στις ΗΠΑ στο ίδιο χρονικό διάστημα. Η ως άνω έκθεση επίσης εκτιμά επίσης ότι μια περιορισμένη συμφωνία που θα επικεντρώνεται μόνο σε δασμολογικές ελαφρύνσεις θα αποφέρει αύξηση του ΑΕΠ της ΕΕ ύψους μόλις € 24 δις μέχρι το 2027 ενώ για τις ΗΠΑ η αύξηση θα είναι μόλις €9 δις. Στην ίδια μελέτη εκτιμάται ότι το "πρόσθετο ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα για μια οικογένεια τεσσάρων" θα αυξηθεί από €545 στην ΕΕ και €655 στις ΗΠΑ αντίστοιχα (Francois, J., Manchin, M., Norberg, H., Pindyuk, O., & Tomberger, P., 2013).

Σε άρθρο της Wall Street Journal, ο Διευθύνων Σύμβουλος της Siemens AG, το εργατικό δυναμικό της οποίας μοιράζεται κατά 70% στην Ευρώπη και 30% στις Ηνωμένες Πολιτείες, υποστήριξε ότι η ΤΤΙΡ θα «ενισχύσει τη θέση των ΗΠΑ και ΕΕ στον παγκόσμιο ανταγωνισμό μέσα από τη μείωση των εμπορικών φραγμών, τη βελτίωση της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, και τη δημιουργία νέων διεθνών κανόνων που θα υιοθετήσουν τελικά όλες οι χώρες» (Kaeser, J., 2014).

Σύμφωνα με έκθεση της Επιτροπής, «η ΤΤΙΡ θα ενισχύσει την οικονομία της ΕΕ κατά € 120 δις, την οικονομία των ΗΠΑ κατά € 90 δις και τον υπόλοιπο κόσμο από € 100 δις» (Trade - European Commission). Τέλος για τον Αμερικανό οικονομολόγο Dean Baker, η πρόκληση θα είναι να «υπερκεραστούν οι περιορισμοί που θέτουν οι εθνικές νομοθεσίες σε ζητήματα όπως τα γενετικά τροποποιημένα προϊόντα, το fracking²² και οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες».

Σύμφωνα με τον Αμερικάνο οικονομολόγο J.A.McKinney η απελευθέρωση του εμπορίου υπηρεσιών μόνο, αναμένεται να είναι λιγότερο ευεργετική για την ΕΕ από ότι κατάργηση των δασμών. Συνεχίζει ότι αμφότεροι, θα κερδίσουν σημαντικά, αν οι περιορισμοί στις δημόσιες συμβάσεις μειωθούν κατά 25%, αλλά προβλέπει ότι μια τέτοια διευθέτηση θα έχει περισσότερα οφέλη για την ΕΕ καθώς σε αυτόν τον τομέα η ευρωπαϊκή πλευρά είναι πιο ανοικτή από ότι η αμερικανική.

Αναμένεται ότι, δεδομένου του σημερινού επιπέδου της παγκόσμιας οικονομικής αλληλεξάρτησης, η ΤΤΙΡ να είχε αντίκτυπο στις τρίτες χώρες επίσης. Οι προσομοιώσεις του CEPR δείχνουν ότι μια περιορισμένη συμφωνία θα έχει αρνητικές επιπτώσεις σε ορισμένες τρίτες χώρες, πιθανώς λόγω της εκτροπής εμπορίου που θα δημιουργηθεί. Ωστόσο, οι προσομοιώσεις δείχνουν ότι μια πλήρης συμφωνία θα έχει θετικές επιπτώσεις στη συνολική μεγέθυνση. Μέρος των προβλεπόμενων οφελών για τρίτες χώρες προκύπτουν από την εκτιμώμενη μείωση του κόστους για αυτές τις χώρες που θα προκύψει από την κανονιστική εναρμόνιση μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ. Μια περαιτέρω θετική επίδραση θα υπάρξει εάν οι τρίτες χώρες ακολουθήσουν το δρόμο των ΗΠΑ και της ΕΕ και υιοθετήσουν παρόμοια πρότυπα (McKinney, J., 2014).

Τα γεωπολιτικά ωστόσο οφέλη θα είναι μακροπρόθεσμα και ίσως σημαντικότερα για τους δύο εταίρους από ότι τα οικονομικά per se. Η ΤΤΙΡ θα είναι μια στρατηγική επιλογή για εξισορρόπηση από τις αρνητικές συνέπειες της οικονομικής κρίσης, αλλά και πένδικλο στην δύναμη των αναδυομένων οικονομιών (Παπανικολάου, 2015).

²² Υδραυλική ρηγμάτωση: Μέθοδος εξόρυξης που απαγορεύεται αυτή τη στιγμή στα περισσότερα κ-μ της ΕΕ και προωθείται μέσω της ΤΤΙΡ.

Συγκεκριμένα, εάν πετύχει η συμφωνία, ΗΠΑ και ΕΕ θα καθιερωθούν ως αδιαμφισβήτητοι κυρίαρχοι παίκτες στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Η πρωτοκαθεδρία τους έχει απειληθεί τόσο από τις ανερχόμενες οικονομικές δυνάμεις που πλέον διεκδικούν θέση στα παγκόσμια οικονομικά δρώμενα ανάλογη του πλούτου που παράγουν, όσο και από την ίδια τους την απροθυμία και αναποφασιστικότητα να συνεννοηθούν σε βασικά εμπορικά ζητήματα. Αντίστροφα, εάν οι εταίροι αποτύχουν να συνεννοηθούν και να θέσουν από κοινού κανόνες για το εμπόριο του μέλλοντος, θα το κάνουν οι ανερχόμενες οικονομίες, οι οποίες σε καμία περίπτωση δεν πλησιάζουν τα υψηλά πρότυπα κοινωνικής προστασίας που έχει σήμερα η Δύση.

Στο ίδιο πνεύμα, μια διατλαντική συμφωνία θα μπορούσε να δώσει νέα πνοή στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα αλλάζοντας τον τρόπο που κάποιες από τις αναπτυσσόμενες χώρες βλέπουν και τοποθετούνται απέναντι στην φιλελευθεροποίηση. Αυτή τη στιγμή υπάρχει αντίσταση στην απελευθέρωση του βιομηχανικού τομέα από μεγάλες οικονομικές δυνάμεις όπως είναι η Βραζιλία, η Κίνα και η Ινδία. Οι αγορές των ΕΕ και ΗΠΑ αποτελούν τους μεγαλύτερους προορισμούς των εξαγωγών των παραπάνω χωρών. Έχει σημασία για κάθε χώρα, εάν μία από αυτές τις οικονομίες ή και οι δύο μαζί, συνάψουν μια προνομιακή συμφωνία που προσφέρει πλεονεκτήματα σε μια χώρα που, όπως και οι αναδυόμενες αγορές, είναι ένας μεγάλος εξαγωγέας. Καθώς ο κίνδυνος απώλειας εμπορικών ανταλλαγών στο μέλλον, θα αυξάνει λόγω της εκτροπής εμπορίου, οι αναπτυσσόμενες χώρες αναπόφευκτα θα επανεξετάσουν την διαμόρφωση των δικών τους δασμών σε χαμηλότερα επίπεδα.

Εν κατακλείδι, η ΤΤΙΡ θα ενώσει τους δύο εταίρους σε ένα ενιαίο σύνολο, μια «αδιάσπαστη διεθνή φιλελεύθερη τάξη», στην οποία οι αναδυόμενες οικονομίες προκειμένου να συμμετέχουν θα ακολουθήσουν τους ενιαίους κανόνες της (Διονυσίου, Ε., 2017), (Παπανικολάου, 2015).

3.3.2 Κριτική και Αντιδράσεις

Η ΤΤΙΡ έχει δεχθεί ισχυρές αντιδράσεις και δριμεία κριτική και από τις δύο πλευρές του Ατλαντικού.

Η εφημερίδα Gaurdian, την περιγράφει ως την πιο αμφιλεγόμενη εμπορική συμφωνία που έχει υπάρξει (Rankin, J., August, 2016). Η Independent συνοψίζει τις αρνητικές επιπτώσεις της ΤΤΙΡ λέγοντας ότι ουσιαστικά θα ελαχιστοποιήσει τους κανονιστικούς περιορισμούς για τις πολύ μεγάλες επιχειρήσεις σε τομείς όπως την ασφάλεια τροφίμων, την περιβαλλοντική νομοθεσία, τις τραπεζικές ρυθμίσεις. Την χαρακτηρίζει ως «*μια ευθεία επίθεση των μεγάλων επιχειρήσεων στην αμερικανική και τις ευρωπαϊκές κοινωνίες αντίστοιχα με σταδιακή υπονόμηση της κρατικής ανεξαρτησίας και εξουσίας εκατέρωθεν*» (Williams, L., October, 2016). Ο γερμανός οικονομολόγος Max Otte ανέφερε ότι οι συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου τείνουν να χαλαρώνουν τα πρότυπα και τους κανόνες αναφορικά με τα εργασιακά δικαιώματα και ότι «*μια τέτοια συμφωνία θα έχει πολύ αρνητική επίδραση στο ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο, όπως το γνωρίζουμε σήμερα*» (Otte, M., April 8, 2016). Αξίζει ωστόσο να επισημανθεί ότι η ΤΤΙΡ αφιερώνει ειδικό κεφαλαίο στις ΜΜΕ. Η κριτική που ασκείται ότι η συμφωνία επικεντρώνεται σε εξάλειψη εμποδίων και απλοποίηση του κανονιστικού πλαισίου μόνο για τις μεγάλες και πολυεθνικές επιχειρήσεις δεν ευσταθεί αλλά ούτε στοιχειοθετείται από το ίδιο το περιεχόμενο της. Αντίθετα, εάν επιτυχώς εξαλειφθούν τα επιπλέον βάρη, δασμολογικά ή κανονιστικά, με την σύναψη μιας συμφωνίας μεταξύ των δύο κίνητρο διείσδυσης ενεργότερης στην αγορά της άλλης πλευράς.

Σχετικά με το ζήτημα του Μ.Ε.Δ. μεταξύ επενδυτή και κράτους, ο *ISDS*, μετά τη βαρύτατη κριτική για τα προβληματικά του στοιχεία, εγκαταλείφτηκε το Σεπτέμβριο του 2015. Στο πλαίσιο της νέας προσέγγισης της ΕΕ για την προστασία των επενδύσεων και την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προέκυπταν από το προηγούμενο σύστημα, η Επιτροπή πρότεινε την αντικατάσταση του από το Investment Court System. Πρόκειται για ένα μόνιμο δικαστικό όργανο τα μέλη του οποίου (οι δικαστές) θα ορίζονται ισότιμα από τα μέλη της εμπορικής συμφωνίας. Αυτή η πρακτική πρόκειται να ακολουθηθεί στην πρόσφατη εμπορική συμφωνία CETA. Σε ένα μετέπειτα στάδιο σχεδιάζεται η δημιουργία του Multilateral Investment Court, στο οποίο θα συμμετέχουν όλα τα κράτη και υπό την δικαιοδοσία του οποίου θα εντάσσονται όλες οι εμπορικές συμφωνίες που αυτά θα υποβάλλουν σε αυτό.

Κριτική ασκείται και στον τομέα της ασφάλειας τροφίμων καθώς αυτή θα μπορούσε να τεθεί σε διακινδύνευση αφού οι προδιαγραφές και τα πρότυπα από την άλλη μεριά του ατλαντικού είναι περισσότερο ελαστικά και σε πολλές περιπτώσεις εντελώς διαφορετικά (Jeffries, St., 2015), (Inman, P., 2015). Οι δύο εταίροι προσεγγίζουν την ασφάλεια και υγεία διαφορετικά. Η ευρωπαϊκή αρχή της προφύλαξης που διαπνέει την φιλοσοφία και περιεχόμενο των κανονιστικών διατάξεων από την μια μεριά και η αμερικανική προσέγγιση του κόστους- ωφέλειας από την άλλη. Οι γενετικά τροποποιημένες καλλιέργειες, τα φυτοφάρμακα, η χρήση αυξητικής ορμόνης στο βόειο κρέας, είναι μερικοί από τους λόγους που προκαλούν ανησυχίες για τη δημόσια υγεία των καταναλωτών (Laurence P., 2015). Επιπλέον, η απαγόρευση των δοκιμών σε ζώα στην ΕΕ έχει περιγραφεί από την εφημερίδα The Guardian ως «*ασυμβίβαστη*» με την αντίστοιχη προσέγγιση των ΗΠΑ (Neslen, A., 2016).

Αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντος και την κλιματική αλλαγή, οι πρόνοιες που περιέχονται στα υπό διαπραγμάτευση κείμενα, προσφέρουν, σύμφωνα με τους επικριτές της ΤΤΙΡ, μηδαμινή προστασία σε σύγκριση με την προστασία που παρέχεται στους επενδυτές. Κατά τον οικονομολόγο J.Stiglitz, η ΤΤΙΡ μπορεί να έχει «*ανατριχιαστικές επιπτώσεις*» στο υπάρχον ρυθμιστικό πλαίσιο, υπογραμμίζοντας ότι οι βιομηχανίες που δεν πληρώνουν το «*κοινωνικό κόστος*» της ρύπανσης στην πραγματικότητα λαμβάνουν κρυφές επιδοτήσεις, και ότι ΤΤΙΡ θα δώσει σε εταιρείες ευκαιρίες να μηνύουν τις κυβερνήσεις σε περιβαλλοντικά θέματα (Stiglitz, J., 2016).

Πολλοί επίσης πιστεύουν ότι μια σύναψη συμφωνίας του μεγέθους της ΤΤΙΡ θα σημαίνει το τέλος του πολυμερούς συστήματος όπως το γνωρίζουμε σήμερα. Η εμπορική πολιτική του μέλλοντος δεν θα μοιάζει σε τίποτα με αυτή όπως την ξέραμε πριν από είκοσι χρόνια. Το σύστημα της πολυμερούς διαπραγμάτευσης στο πλαίσιο του ΠΟΕ δημοφιλές και επιτυχημένο μέχρι πριν είκοσι χρόνια, σήμερα φαντάζει θαμπό και αμήχανο. Ο αδιέξοδος γύρος της Ντόχα το αποδεικνύει. Ασχέτως της αιτίας του αδιεξόδου, μια ειλικρινής κριτική απέναντι σε οποιασδήποτε διμερή συμφωνία στο εγγύς και μεσοπρόθεσμο μέλλον πρέπει να ξεκινήσει από το τεκμήριο

ότι η εναλλακτική λύση στις διμερείς συμφωνίες δεν πρόκειται να είναι η ούτε η πολυμερής απελευθέρωση αλλά ούτε η επιβολή κανόνων (McKinney, J., 2014).

Οι δύο εταίροι οφείλουν να επαναπροσδιορίσουν τους βασικούς όρους που διέπουν τις εμπορικές τους σχέσεις, ώστε να διατηρήσουν και επεκτείνουν την οικονομική τους δύναμη και στο μέλλον. Μια διατλαντική εμπορική συμφωνία θα είναι αυτό που γλαφυρά χαρακτήρισε ο Πρόεδρος της Επιτροπής Barosso ως game changer για την παγκόσμια οικονομική διακυβέρνηση. Η TTIP θα αποτελεί το έναυσμα ανοίγματος αρχικά των αγορών των δύο αλλά σταδιακά θα ωθεί και τις υπόλοιπες χώρες σε περισσότερη φιλελευθεροποίηση. Ο κίνδυνος να χάσουν πρόσβαση στις ευρωπαϊκές αγορές ή απλά να βρεθούν σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό για νέες ευκαιρίες, θα είναι από μόνο του ισχυρό κίνητρο να υιοθετήσουν μια πιο φιλική στάση στην απελευθέρωση. Υπενθυμίζεται, ότι αυτό που τελικά τελμάτωσε τον Γύρο της Ντόχα ήταν η καθαρή απροθυμία των κρατών να προχωρήσουν σε απελευθέρωση σε τομείς όπου είχαν αμυντικά συμφέροντα. Συνεπώς μια φιλόδοξη διατλαντική συμφωνία εμπορίου μπορεί να επιτύχει κάτι πολύ περισσότερο από τα οφέλη που θα προκύψουν από την μείωση των εμποδίων μεταξύ των δύο πλευρών.

3.4 Η Ελλάδα και η TTIP

Σύμφωνα με ειδική μελέτη του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών - ΚΕΠΕ οι επιπτώσεις της TTIP στην ελληνική οικονομία αναμένεται να είναι περιορισμένες τόσο στο εμπορικό ισοζύγιο όσο και στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.

Ωστόσο, σύμφωνα με μελέτη που έγινε για λογαριασμό της Επιτροπής και ολοκληρώθηκε πρόσφατα, οι επιπτώσεις που θα έχει η TTIP για την Ελλάδα εκτιμώνται ως εξής: άνοδος του Εθνικού Εισοδήματος κατά +0,2%, άνοδος του ΑΕΠ κατά + 0,5%, η αύξηση των μισθών κατά +0,4%, ενώ η μελέτη εκτιμά αύξηση των ελληνικών εξαγωγών κατά +13%. (Ecorys, Trade Sustainability Impact Assessment - Final Report, 2016)

Μεταξύ των θεμάτων που βρίσκονται το επίκεντρο του ελληνικού ενδιαφέροντος συγκαταλέγονται η ασφάλεια τροφίμων και ζωική και φυτική υγεία, η ναυτιλία, οι γεωγραφικές ενδείξεις και το πλαίσιο που αφορά στις επενδύσεις.

Η ελληνική Βουλή προκειμένου να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις, συγκρότησε πρόσφατα κοινοβουλευτική επιτροπή με αντικείμενο τις διατλαντικές συμφωνίες²³ (Βουλή των Ελλήνων, 2017). Επίσης προκειμένου να διασφαλιστεί η διαφάνεια σχετικά με την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων για την ΤΤΙΡ, η Ελλάδα προχώρησε σε άνοιγμα εθνικού αναγνωστηρίου (reading room), το οποίο λειτουργεί στο Υπουργείο Εξωτερικών.

Στο Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικών Υποθέσεων για θέματα Εμπορίου (FAC/TRADE), που πραγματοποιήθηκε στη Μπρατισλάβα (22-23.9.2016), ο Υπουργός Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, ζήτησε την αναστολή των διαπραγματεύσεων για τη ΤΤΙΡ, με το σκεπτικό ότι στις διαπραγματεύσεις *«δεν έχει παρατηρηθεί καμία πρόοδος στα ευαίσθητα ευρωπαϊκά θέματα που αφορούν την αμοιβαιότητα στην απελευθέρωση των δημοσίων προμηθειών, τα θέματα ναυτιλίας, τα αγροτικά προϊόντα με γεωγραφική ένδειξη, την προστασία του καταναλωτή από γενετικά τροποποιημένα προϊόντα καθώς και σύνθετα θέματα περιβαλλοντικής προστασίας»*. Ανέφερε μάλιστα ότι *«χρειάζεται ένα νέο πλαίσιο για τις διαπραγματεύσεις, μία νέα αρχή σε νέα βάση και την κατάλληλη χρονική στιγμή»*.

²³ Ειδική Επιτροπή της Βουλής των Ελλήνων για το περιεχόμενο και τις διαδικασίες σύναψης των διατλαντικών εμπορικών συμφωνιών. Συγκεκριμένα το αντικείμενο της περιλαμβάνει, τη διερεύνηση του περιεχομένου και των διαδικασιών σύναψης των διατλαντικών συμφωνιών εμπορίου μεταξύ Ε.Ε., Καναδά και Η.Π.Α., η προώθηση της διαφάνειας στις εμπορικές διαπραγματεύσεις η εξέταση δυνατοτήτων συμμετοχής του κοινοβουλίου και, μέσω αυτού, της κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών φορέων σε αυτές, η επιδίωξη συνεργασίας με τυχόν αντίστοιχες επιτροπές των κρατών μελών της Ε.Ε. Η Επιτροπή αποτελεί επίσης και η διατύπωση προτάσεων προς την κυβέρνηση, με συμβουλευτικό χαρακτήρα.

3.5 Αδιέξοδο ή Επανεκκίνηση της TTIP ως η Νέα “Trump Trade & Investment Partnership”;

Από την πρώτη μέρα του στον Λευκό Οίκο, ο Πρόεδρος Trump υπέγραψε εκτελεστική εντολή για την κατάργηση της Trans-Pacific (TPP) και κήρυξε το τέλος της εποχής των πολυεθνικών εμπορικών συμφωνιών. Στη συνέχεια δήλωσε ότι προτίθεται να επαναδιαπραγματευθεί την NAFTA. Προχωρώντας παρακάτω, δήλωσε ότι θα διαπραγματευτεί μόνο εμπορικές συμφωνίες με μεμονωμένους συμμάχους, χωρίς όμως να ξεκαθαρίζει πως ακριβώς θα υλοποιήσει τη στρατηγική του.

Η εκλογή Trump και αλλαγή διοίκησης στις ΗΠΑ στο τέλος του 2016 συνέπεσε χρονικά με την ολοκλήρωση του 15^{ου} γύρου διαπραγματεύσεων. Η επίτροπος εμπορίου και ο Αμερικανός ομόλογος της δήλωσαν ότι δεν θα έχει νόημα η έναρξη νέου γύρου με την παρούσα μορφή. Δέκα μήνες μετά οι διαπραγματεύσεις δεν έχουν επανεκκινήσει αλλά ούτε κάποιος από τους εταίρους έχει αποσυρθεί από αυτές. Εξάλλου, ο υπουργός εμπορίου Willbor Ross μόλις το καλοκαίρι δήλωνε ότι οι ΗΠΑ δεν έχουν αποσυρθεί από τις διαπραγματεύσεις για την TTIP και ότι είναι θετικές στην συνέχιση των συνομιλιών για μια εμπορική συμφωνία με την ΕΕ».

Όσο λοιπόν οι διαπραγματεύσεις δεν ξαναρχίζουν, τα σενάρια σχετικά με το τι πρόκειται να γίνει πολλαπλασιάζονται.

Αυτό που περίμεναν πολλοί, ειδικά στην αρχή, ήταν η TTIP να έχει τύχη παρόμοια με την TPP. Την αποχώρηση των ΗΠΑ από το τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Ωστόσο, όσο ο καιρός περνά τόσο απομακρυνόμαστε από αυτό το σενάριο.

Ένα δεύτερο σενάριο επικεντρώνεται στο ενδεχόμενο η αμερικανική πλευρά να επιδιώξει μια περιορισμένη εκδοχή της TTIP. Σύμφωνα με αυτή την υπόθεση, ο πρόεδρος Trump θα αναλάβανε να τηρήσει την υπόσχεση σχετικά με μείωση των δασμών, αλλά να απορρίψει οποιαδήποτε συμφωνία για τα υπόλοιπα μη δασμολογικά ζητήματα. Ωστόσο, αυτό το σενάριο δεν θα βρει συμμάχους στην ΕΕ.

Μια τρίτη εκδοχή θα ήταν η αμερικανική πλευρά να τοποθετήσει την TTIP μεταξύ των τελευταίων προτεραιοτήτων της. Έτσι, οι διαπραγματεύσεις μπορεί να μην σταματήσουν αλλά να γίνουν λιγότερο συχνές με ολόένα και λιγότερη βούληση από

κάθε πλευρά να επιτύχει οποιαδήποτε διευθέτηση. Κάτι τέτοιο μπορεί να μην οδηγήσει στο τέλος της ΤΤΙΡ, αλλά να σημαίνει ότι οποιαδήποτε σημαντική συμφωνία να είναι εφικτή μόνο όταν ο Donald Trump εγκαταλείψει το αξίωμά του. Σε αυτό το σενάριο, η ΤΤΙΡ δεν θα υποστεί γρήγορο θάνατο, αλλά αργή αδρανοποίηση. Αυτή θα μπορούσε να είναι μια περίπλοκη εξέλιξη ειδικά αν λάβει κανείς υπόψη τις αλλαγές που θα έχουν συντελεστεί στο παγκόσμιο εμπορικό περιβάλλον στα επόμενα τέσσερα ή και οκτώ χρόνια.

Τέλος, πιθανή εκδοχή θα ήταν η ΤΤΙΡ να μην πεθάνει, είτε από απότομο ή αργό θάνατο, αλλά να αναγεννηθεί με ένα διαφορετικό όνομα. Ο Πρόεδρος Trump μπορεί τελικά να καταλήξει ότι μια εμπορική συμφωνία με τη μεγαλύτερη ενιαία αγορά στον κόσμο, που έχει υψηλά εργασιακά πρότυπα και συνεπώς δεν απειλεί τις αμερικανικές θέσεις εργασίας, να είναι πράγματι μια καλή ιδέα. Σε αυτό το σενάριο η ΤΤΙΡ θα ανανεωθεί, θα αλλάξει δομή και θα λανσαριστεί με νέο όνομα. Αυτό το σενάριο θα μπορούσε να έχει, μακροπρόθεσμα, θετικές συνέπειες και για τους Ευρωπαίους καθώς θα τους δώσει την ευκαιρία να μάθουν από τα λάθη τους και να επικοινωνήσουν καλύτερα την νέα-ΤΤΙΡ στο ευρωπαϊκό κοινό τους. (Novotna,Τ., 2016).

Ασχέτως του όποιου σεναρίου τελικά επαληθευτεί, ο Πρόεδρος Trump γνωρίζει καλά ότι εάν αποτύχει η ΤΤΙΡ, θα είναι η Κίνα, με τα εμπορικά της σχέδια όπως αυτό για την Regional Comprehensive Economic Partnership -RCEP, αυτή που θα ηγηθεί του παγκόσμιου εμπορίου. Και αυτό είναι ένα σενάριο που δεν θα επιθυμούσε κανένας, ούτε ο Trump ούτε οι Ευρωπαίοι.

Αντί Επιλόγου

Οι διατλαντικές σχέσεις είναι σημαντικές για την ευημερία του πλανήτη αλλά και για τον τρόπο που λειτουργεί και αναπτύσσεται το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Η σχέση μεταξύ των δύο εταίρων έχει πολιτικές και οικονομικές εκφάνσεις που δεν γίνονται πάντα διακριτές καθώς συχνά η μια διεισδύει στην άλλη και αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο. Το μέγεθος τους και η σημασία τους, ως οι μεγαλύτερες οικονομικές δυνάμεις αλλά και ως οι περισσότερο αναπτυγμένες οικονομίες, τις υποχρεώνει να

λαμβάνουν υπόψη η μία την άλλη. Η σχέση τους διακρίνεται τόσο από την διάσταση του ανταγωνισμού, όσο και της συνεργασίας, σε μια κατάσταση που κάποιοι ονομάζουν ως «ανταγωνιστική αλληλεξάρτηση».

Επίσημα και οργανωμένα η θεσμοθετημένη διατλαντική σχέση εκκινεί μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο μέσα από τη συνεργασία τους στους διάφορους οικονομικούς συνασπισμούς (ΔΝΤ και Παγκόσμια Τράπεζα), στο πλαίσιο της GATT και μετά σε αυτό του ΠΟΕ για θέματα που αφορούν την απελευθέρωση του εμπορίου.

Η διμερής σχέση οικοδομείται μέσα από Διαλόγους που σταδιακά θεσμοθετούνται μεταξύ τους. Οι διμερείς διάλογοι είναι μια δυναμική διαδικασία τόσο ως προς το περιεχόμενο και τα θέματα που αγκαλιάζει όσο και ως προς τα επίπεδα διακυβέρνησης και συμμετεχόντων που εμπλέκουν στις εργασίες τους. Αντίστοιχης ποιότητας είναι και τα παραδοτέα των Διαλόγων. Έτσι, εκκινώντας από την δεκαετία του 1990 με την «Διατλαντική Διακήρυξη», αρχικά τίθεται ένα πολιτικό πλαίσιο συνεργασίας και διαβούλευσης σε διάφορα θέματα για να εξελιχθεί σε πιο συγκεκριμένο πλαίσιο συνεργασίας με την «Νέα Διατλαντική Ατζέντα» το 1995, και την Διατλαντική Οικονομική Εταιρική Σχέση το 1998 και το Διατλαντικό Οικονομικό Συμβούλιο το 2007.

Στο πολυμερές επίπεδο, οι δύο εταίροι μοιράζονται τον κοινό στόχο, αυτόν της μείωσης των εμποδίων στο εμπόριο. Ωστόσο, οι διαφορετικές προσεγγίσεις σε βασικά ζητήματα, συχνά δοκιμάζουν την διατλαντική σχέση. Η προσφυγή στον Μηχανισμό Διευθέτησης Διαφορών είναι εργαλείο που συχνά χρησιμοποιούν οι εταίροι στο πλαίσιο του ΠΟΕ. Στο βαθμό που οι πολυμερείς διαπραγματεύσεις έχουν περιέλθει σε αδιέξοδο οι εταίροι αναζητούν τρόπους διεξόδου από την κρίση διαπραγματευόμενοι εμπορικές συμφωνίες σε διμερές επίπεδο με διάφορους μεγάλους εμπορικούς παίκτες σε Ασία (Συμφωνία ΕΕ με Σιγκαπούρη) και Αμερική (συμφωνία ΗΠΑ με χώρες του Ειρηνικού). Η TTIP, έρχεται να συμπληρώσει την λίστα των εμπορικών συμφωνιών νέου τύπου μεταξύ των διατλαντικών εταίρων.

Η TTIP είναι μια φιλόδοξη εμπορική συμφωνία, η οποία βασίζεται στην ιδέα ότι θα επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής των συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών πέραν των

παραδοσιακών τομέων τους. Απομακρύνεται από τις εμπορικές συμφωνίες που παραδοσιακά επικεντρώνονται στην μείωση των δασμών στις εισαγωγές μεταξύ των εμπορικών εταιρών. Στοχεύει σε περεταίρω ενοποίηση. Επιδιώκει την άρση των ρυθμιστικών εμποδίων, την εμπέδωση νέων κοινών κανόνων εκατέρωθεν του Ατλαντικού και τελικώς την καθιέρωση μιας ενιαίας διατλαντικής αγοράς.

Η ΤΤΙΡ, προτείνει ένα διευρυμένο σχέδιο εμπορικής απελευθέρωσης επιχειρώντας την μεγαλύτερη και βαθύτερη σύγκλιση προτύπων και κανονισμών για προϊόντα, υπηρεσίες και επενδύσεις που έγινε ποτέ. Μια τέτοια συμφωνία θα μπορούσε να απελευθερώσει τη δυναμική που ήδη υπάρχει μεταξύ των δύο ισχυρών εμπορικών εταιρών, να ισχυροποιήσει την θέση τους απέναντι στις αναδυόμενες, ανταγωνιστικές αγορές και να επιτύχει περαιτέρω μεγέθυνση, νέες θέσεις εργασίας καθώς και καλύτερα και φθηνότερα προϊόντα για τους καταναλωτές των δυο χωρών. Εάν το εγχείρημα πετύχει, αυτό θα σημάνει νέα εποχή για την παγκόσμια εμπορική συνεργασία, καθώς η εν λόγω συμφωνία θα αποτελέσει τη συμφωνία - αναφοράς για το περιεχόμενο των μελλοντικών συμφωνιών ελεύθερου εμπορίου, θα θέσει δεδομένα και προϋποθέσεις ακόμα και για εκείνες τις χώρες που δεν είναι μέρη της συμφωνίας, επιθυμούν δε να διατηρήσουν στενή εμπορική σχέση με τις χώρες εντός ΤΤΙΡ, ενώ θα αποτελέσει εφελκυστικό για απελευθέρωση σε άλλες περιοχές του πλανήτη.

Επί του παρόντος οι διαπραγματεύσεις για την ΤΤΙΡ βρίσκονται σε αδράνεια. Οι λόγοι είναι διάφοροι. Κυρίαρχος αυτός της επικράτησης προστατευτικών τάσεων σε ΕΕ και ΗΠΑ. Στις ΗΠΑ η νίκη Trump με την πολιτική του "Let's Make America Great Again". Στην ΕΕ αυξάνονται οι ηγέτες και πολιτικοί που εκφράζονται υπέρ του προστατευτισμού, ως λύση για τα δεινά της οικονομικής κρίσης. Το επιτυχές δημοψήφισμα υπέρ το Brexit συνηγορεί σε αυτή την κατεύθυνση.

Οι οργανωμένες αντιδράσεις κατά της ΤΤΙΡ αν και δεν ευθύνονται για το τέλμα στις διαπραγματεύσεις δεν βοηθούν την κατάσταση. Η κοινή γνώμη την έχει καταδικάσει χωρίς να την γνωρίζει. Οι απόψεις που υιοθετούνται δεν έχουν πάντα σχέση με την πραγματικότητα. Μεταξύ των προκλήσεων που έχουν να αντιμετωπίσουν οι δύο

πλευρές θα είναι και η επικοινωνιακή διαχείριση της ΤΤΙΡ σε περίπτωση που ξαναρχίσουν οι διαπραγματεύσεις.

Είναι αναπόφευκτο να υπάρξουν απώλειες από την ΤΤΙΡ, ειδικά για τομείς, κλάδους και επαγγελματικές κατηγορίες που θα πληγούν από αυτή. Η πρόκληση εδώ θα είναι να εκτιμηθούν εγκαίρως οι ζημιές και αντιμετωπιστούν με τα κατάλληλα αντίμετρα. Οι εταίροι θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να αντιμετωπίσουν τα δικά τους λόμπυ και ομάδες συμφερόντων. Τα εμπόδια που ορθώνουν οι επιμέρους κλάδοι λειτουργούν ανασταλτικά ήδη.

Σε κάθε περίπτωση, αυτό που αποκαλύπτει η ιστορία της διατλαντικής συμμαχίας είναι ότι ποτέ δεν υπήρξε αυτό που λέμε χρυσή εποχή για τις διατλαντικές σχέσεις. Ούτε και θα υπάρξει ποτέ. Η διατλαντική εταιρική σχέση ήταν διαχρονικά μια σχέση συγκρούσεων, ασυμμετριών αλλά και μακροχρόνιας συνεργασίας. Είναι μια εταιρική σχέση που έχει εξελικτικά δημιουργήσει θεσμικά όργανα και διαδικασίες ικανά να διαχειρίζονται τις εσωτερικές και εξωτερικές συγκρούσεις της συμμαχίας αλλά και να προσαρμόζονται στις ανάγκες ενός κόσμου που αλλάζει διαρκώς. Τα 60 χρόνια ιστορίας, έχουν αποδείξει ότι είναι μια συμμαχία με διάρκεια, και γιατί όχι, με μέλλον.

Ελληνική Βιβλιογραφία

Βουλή των Ελλήνων. (2017). Διατλαντικές Εμπορικές Συμφωνίες. Ανάκτηση από Βουλή των Ελλήνων: <http://www.hellenicparliament.gr/diatlantikes>

Διονυσίου, Ε. (2017). *Η Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων (ΤΤΙΡ) ως θύμα της εποχής της «μετα-αλήθειας» και της ανόδου του προστατευτισμού: η στρατηγική σημασία της επανεκκίνησης των διαπραγματεύσεων*. Ελληνικό Ινστιτούτο Στατηστικών Ερευνών

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2015). Η διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου: Οι 10 πιο Διαδεδομένοι Μύθοι για την ΤΤΙΡ- Μύθοι και Πραγματικότητα . *Η διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου: Οι 10 πιο Διαδεδομένοι Μύθοι για την ΤΤΙΡ- Μύθοι και Πραγματικότητα*

Ευρωπαϊκό Κόμμα Πρασίνων. Η Διατλαντική Εμπορική & Επενδυτική Εταιρική Σχέση (ΤΤΙΡ) – Πολλές Αναξιόπιστες Υποσχέσεις και πραγματικοί κίνδυνοι

Παπανικολάου, Κ. (2015). *Οι γεωπολιτικές συνέπειες της ΤΤΙΡ*. Παρατηρητήριο για την Κρίση, ΕΛΙΑΜΕΠ

Υφαντής, Κ. (2006). Διατλαντικές Σχέσεις: Μεταξύ Μονομέρειας, Αδιαφορίας και Ισορροπίας . In Δ. -Μ.Ι.Τσινισιζέλης, *Παγκόσμια Ευρώπη: Οι Διεθνείς Διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Ι.Σιδέρης

Ξενογλώσση Βιβλιογραφία

Abdelal, R. & Meunier, S. (2010). Managed Globalization: Doctrine, Practice and Promise. *Journal of European Public Policy*

Antal, J. (2011). Transatlantic Free Trade Agreement- Still alive or dead concept in EU-US relations? *International Journal of Social Sciences and Humanity Studies*

Baker, J. (1995). *The Politics of Diplomacy: Revolution, War and Peace, 1989-1992*. NY: G.P.Putman's Sons

Baldwin, R.& Wyplosz, Ch. (2009). *The Economics of European Integration*. Berkshire, UK: McGraw-Hill Higher Education

Birchfield, V. (2015). *Negotiating the Transatlantic Trade and Investment Partnership: Comparing U.S. and EU Motivations, Oppositions and Public Opinion*. Atlanta: Sam Nunn School of International Affairs, Georgia Institute of Technology

Blavoukos S. and Bournatonis D. (2011). *Introduction: The EU presence in international organizations*. London: Routledge

- Bollyky, T. & Anu B. (n.d.). Getting to Yes on Transatlantic Trade
- Brunwell, F. (2003). *Rethinking the New Transatlantic Agenda*. Paep prepared for the European Union Studies Association Meeting
- Burghardt, G. (2006). *The European Union's Transatlantic Relations, EU Diplomacy Papers*. Brugge: College of Europe
- Cendrowicz, L. *Europeans Fight U.S. Trade Deal With Fear of McHospitals, Fracking Under Eiffel Tower*. The Daily Beast
- Cleireacain, S. (1999). *The Changing Nature of EU- US Economic Relations*. Pittsburgh: ECSA Sixth Biennial International Conference
- Cleireacain, S. (1999). *The changing nature of transatlantic US-Eu relations*. Pittsburgh: Purchase College, State University of NY & Institute on Western Europe, Columbia University
- Commission of the European Communities, D. G. (November 23, 1990). Transatlantic Declaration on EC-US Relations
- Commission, E. (2014). *European Commission DG Enterprise and Industry, Free Trade Agreements*
- Cooper, W. (2014). *EU-U.S. Economic Ties: Framework, Scope, and Magnitude*. Congressional Research Service
- Cooper, W. (2009). *EU-U.S. Economic Ties: Framework, Scope, and Magnitude*. Congressional Research Service
- Court of Justice of the European Union. (2017 йил 16- May). The free trade agreement with Singapore cannot, in its current form, be concluded by the EU alone. Luxembourg: Curia
- Cowles, M.& Egan, M. (2012). The Evolution of the Transatlantic Partnership. *Transworld*
- Damro, C. (2014 йил October). Competitive Interdependence: Transatlantic Relations & Global Economic Governance. *Transworld*
- DG Trade. (2000). *The transatlantic economic partnership: Overview and Assessment*. DG TRADE.E.3
- Directorate-General for external politics, Policy Department. (2016). *Trans- Pacific Partnership: Geopolitical Implications for EU-US Relations*. Brussels: European Parliament

- Domínguez, R. & Roy, J. (2014). *The TTIP: The Transatlantic Trade and Investment Partnership between the European Union and the United States*. Miami-Florida: Miami-Florida European Union Center/Jean Monnet Chair
- Dreyer, I. (2012). *Trade Policy in the EU's Neighbourhood. Ways Forward for the Deep and Comprehensive*
- Drezner, D. (2001). Globalization and Policy Convergence. *International Studies Review*
- Ecorys. (October 2012). *Study on "EU-US High Level Working Group"*. Rotterdam
- Ecorys. (2012). *Study on "EU-US High Level Working Group", Final report*
- Ecorys. (2016). *Trade Sustainability Impact Assessment - Final Report*
- Ecorys. *Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) on the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) between the EU and the USA, Draft Interim Technical Report*. Ecorys
- Eliasson, L.J. (2016). *The Transatlantic Trade & Investment Agreement*
- Erixon, F. (2012). *Transatlantic Free Trade: An Agenda for Jobs, Growth & Global trade Leadership*. Brussels: Centre for European Studies
- EU External Action. (2013). *European Union External Action*
- Euroactiv. (2015 йил 14-Jan). *TTIP papers published as EU Ombudsman demands more transparency*
- Europa. (n.d.). *Transatlantic Declaration on EU – US Relations*
- European Commission. (2014). *Guidance on Joint Action Plans - Structural and Cohesion Funds 2014-20*. Europa
- European Commission. (2013). *Impact Assessment Report on the Future of EU-US Trade Relations*. Strasbourg: European Commission
- European Commission, D. T. (2013). *European Commission DG Trade*
- European Commission, T. (2016). *Report on the 15th Round of negotiations for the TTIP*. Europa
- European Union delegation to the USA. (n.d.). *European Union delegation to the USA*
- Felbermayr, G. & Larch, M. *The TTIP: Potentials, Problems and Perspectives*

Fontagné, L., Gourdon, J. & Jean, S. *Transatlantic Trade: Whither Partnership, which economic consequences?*

Francois, J., Manchin, M., Norberg, H., Pindyuk, O., & Tomberger, P. (2013). *Reducing Transatlantic Barriers to trade & investment*. London: Centre for Economic Policy Research

Gambini, G., Istatkov, R. & Kerner, R. (February 2015). *Statistis in Focus*. Eurostat

Gardner, A. (1997). *Motivations and Long-Term Significance of the New Transatlantic Agenda*. European Community Studies Association Review

Grosser, A. (1980). *The Western Alliance. European-American Relations Since 1945*. New York: Continuum

Gucht, K. (2013 йил 19 April). The Transatlantic Trade and Investment Partnership: Global Impacts. Institute for International and European Affairs/ Dublin, Ireland

Hamilton, D. & Quinlan, J. (2015). *The Transatlantic Economy 2015*. Washington, DC: Center for Transatlantic Relations

Henrikson, A. (June 1997). *Atlantic Diplomacy Transformed: From the Transatlantic Declaration (1990) to the New Transatlantic Agenda (1995)*. Massachusetts: The Fletcher School of Law & Diplomacy, Tufts University

Henrikson, A. (1997). Atlantic Diplomacy Transformed: From the Transatlantic Declaration to the New Transatlantic Agenda. *Fifth Biennial International Conference*. Seattle, Washington: The Fletcher School of Law and Diplomacy

Hilary, J. (2014). *TTIP: Χάρτα Απορύθμισης, επίθεση στην εργασία, κατάλυση της δημοκρατίας*. Βρυξέλλες: Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ

Independent, T. (2015). *TTIP controversy: Secret trade deal can only be read in secure 'reading room' in Brussels*. From The Independent

Inman, P. (2015). Prospect of TTIP already undermining EU food standards, say campaigners. *The Guardian*

Jacques, P. & Correia de Brito, A. (Centre for European Policy Studies, CEPS). *Transatlantic MRAs: Lessons for TTIP?*

Jeffries, St. (2015 йил 3 August 2015). What is TTIP and why should we be angry about it?. *The Guardian*

Jensen, B., Makiyama, H. L., Vastine, R. (2015). *The Transatlantic Trade & Investment Partnership: An Accident Report*. European Centre for International Political Economy (ECIPE)

- Kaeser, J. (2014 йил February). Why a US-European trade deal is a win-win. *The Wall Street Journal*
- Kern, S. (2005). Why the New Transatlantic Agenda Should, but Won't be Reformed. *Real Instituto Elcano*
- Khorana, S. (2015). *The Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) Negotiations between the EU and the USA: Caught between Myth and Reality?* Barcelona: CIDOB edicions
- Kordos, M. (2014). *Issues and Challenges of the US-EU Economic Relations*. Alexander Dubcek University in Trencin, Slovak Republic
- Laurence P. (2015). TTIP talks: Food fights block EU–US trade deal. *BBC News*
- Makiyama, H.L. *The Transatlantic Trade and Investment Partnership: An Accident Report*. European Centre for International Political Economy (ECIPE)
- McGuire, S., & Smith, M. (2008). *The European Union and the United States. Competition and Convergence in the Global Arena*. Basingstoke and New York, Palgrave Macmillan
- McKinney, J. (2014). Transatlantic Conflict and Cooperation Concerning Trade Issues. *Managing Global Transitions*
- Meunier, S. (2007). Managing Globalization? The EU in International Trade Negotiations. *Journal of Common Market Studies*
- Meunier, S., and Nicolaïdis, K. (2006). The European Union as a Conflicted Trade Power. *Journal of European Public Policy*
- Neslen, A. (2016). Leaked TTIP documents cast doubt on EU-US trade deal. *The Guardian*
- Novotna, T. (2016). *Will Donald Trump shoot down TTIP or rebrand it as the 'Trump Trade and Investment Partnership'?* The LSE US Centre's daily blog on American Politics and Policy
Office of the U.S. Trade Representative
- Otte, M. (April 8, 2016). *TTIP: "Völlige Entmachtung der Politik"*
- Padmanabhan, L. (December 2014). TTIP: The EU-US trade deal explained. *BBC News*
- Peterson J. (1996). *Europe and America: The Prospects for Partnership*. Routledge
- Pollack, M. & Shaffer, G. (2001). *Transatlantic Governance in the Global Economy*. Lanham, Rowman & Littlefield

Pollack, M. (2005 йил December). The New Transatlantic Agenda at Ten: Reflections on an Experiment in International Governance. *Journal of Common Market Studies*

Posivakova, L. (n.d.). The Relationship between US and EU as members of WTO

Rankiv, J. (August, 2016). Meet the Swedish politician ready to play hardball with the UK on Brexit. *the guardian*

Research, C. f. '*Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment: An Economic Assessment*'. London

Robinson, M. (2015). Is democracy threatened if companies can sue countries? *BBC News*

Sbragia, A. (2010). The EU, the US, and Trade Policy: Competitive Interdependence in the Management of Globalization. *Journal of European Public Policy*

Schomaker, H.& Krenzler, A. (1996). "*A New Transatlantic Agenda*". European Foreign Affairs Review

Schreiber-Servan, J.J. (1968). *The American Challenge*. New York: Atheneum

Schultz, E. (April 23, 2015). *Trade deals closed 50,000 factories*

Scott, R. (2016 йил 5-Май). *Economic policy Institute*

Sharpston, A. G. (2016 йил 21-Дец). *curia.europa.eu*

Smedley, T. (2015). TTIP: what does the transatlantic trade deal mean for renewable energy? *theguardian.com*

States, D. o. (n.d.)

States, D. o. (2006). The European Union and the United States: Global partners, global responsibilities. European Commission: Directorate-General for External Relations

Stiglitz, J. (2016). TTIP and Climate Change: A Tale of Two Cities from Paris to Hannover. *Süddeutsche Zeitung*

Susanne K. *The Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) and Labour*. European Parliament

The Daily Beast. (2015 йил 14-7). *Europeans Fight U.S. Trade Deal With Fear of McHospitals, Fracking Under Eiffel Tower*. From The Newsweek Daily Beast

The Guardian. (2016). *MPs can view TTIP files – but take only pencil and paper with them*. From Guardian, The

The New Transatlantic Agenda. (1996). From Europa: http://eeas.europa.eu/archives/docs/us/docs/new_transatlantic_agenda_en.pdf

The New Transatlantic Agenda. (n.d.). *The New Transatlantic Agenda.* From Europa: <http://europa.eu.int/en/comm/dg01/agenda.htm>

Trade - European Commission. (n.d.). *TTIP.* Ανάκτηση Retrieved 2014-02-21

Trade and Development Agency. (n.d.). Retrieved 2017 йил july from Available at: <http://www.tda.gov>

Transatlantic Economic Partnership 1998. (n.d.). *Transatlantic Economic Partnership 1998.* Retrieved 2017 йил July from Europa: http://eeas.europa.eu/archives/docs/us/docs/trans_econ_partner_11_98_en.pdf

Tröster, W. & Raza, W. *Assessing the claimed benefits of the transatlantic trade and investment partnership.* ÖFSE – Austrian Foundation for Development Research, Vienna

Trump, D. (2016). Donald J. Trump's 7 Point Plan To Rebuild the American Economy by Fighting for Free Trade

U.S. Chamber of Commerce. *The Open Door of trade: The Impressive Benefits of America's Free Trade Agreements.* Washington: U.S. Chamber of Commerce, International Affairs

U.S. Dept. of Commerce. (n.d.). Retrieved 2017 йил july from Available at: www.doc.gov

US Mission to the European Union . (2014). *US Mission to the European Union*

US Trade Representative. (2017). *Trade & Investment Framework Agreements*

US Trade Representative. (2017). *Bilateral Investment Treaties*

US Trade Representative. (2011). *The United States in the Trans-Pacific Partnership, 12 November 2011*

US Trade Representative. (2017). *US Trade Representative, Trade Agreements*

V.S.Seshadri. *Transatlantic Trade and Investment Partnership, RIS Discussion Papers.* RIS, Research and Information System for Developing Countries

Williams, L. (October,2016). What is TTIP? And six reasons why the answer should scare you. *Independent*

Winand, P.& Philippart, E. (2001). *From Equal Partnership to the New Transatlantic Agenda: Enduring.* Bruxelles: P.I.E.-Peter Lang

Young A.R. (2007). Trade Politics Ain't What It Used to Be. *Journal of Common Market Studies*

Zerjav, V. (2000 йил January). United States/European Union Trade Relations: The Need for a Solution to the Bovine Trade Disputes. *Washington University Law Review*